

En egen hörna på biblioteket

En studie av ungdomsavdelningar på tre stadsbibliotek

Klara Nilsson & Sophia Youssef

Examensarbete (30 högskolepoäng) i biblioteks- och informationsvetenskap för
masterexamen inom ABM-masterprogrammet vid Lunds universitet.

Handledare: Jamilla Johnston

År: 2018

Title

A Corner of One's Own – A study of youth sections at three city libraries

Abstract

In the ongoing library debate part of the focus has been on youth in libraries and how many libraries find them to be a challenging group to work with due to some occurring disturbances. In some cases the youth sections start to lean towards being youth recreation centers. Youth need somewhere to be that isn't home or school and since there aren't many open, free of cost public spaces, and many cities have reduced the number of youth recreation centers, the library becomes an important space for youth. In the previous research we were able to see that there are two different perspectives among the librarians, some think that the library should be a place for studying and reading and some think that the library should also be a social place for culture and meetings.

In this thesis we have chosen to write about youth and youth sections in public libraries. The purpose of the study is to examine how librarians work with youth and how the surrounding society can affect the library space, and what significance the library space has. We also want to examine what strategies the librarians use in their work with youth and what competences they consider necessary in the work with youth in libraries. To explore this topic we decided to do six interviews with library staff from three different libraries in Skåne; in Malmö, Helsingborg and Landskrona. The theoretical frameworks that we have used are the four spaces model and institutional theory.

In our results we have seen that the librarians attitude towards youth matters in relation to how developed the youth section is. We have also seen that it is important for youth librarians to keep themselves updated on youth culture. It has become clear during our study that the youth aren't prioritized, neither by the cities nor by the libraries. We have seen that the library space needs to have different functions that suits different needs and people. The youth need to be able to both listen to music and have some peace and quiet. One way to solve this could be to create smaller rooms in the room. The surrounding society affects the library space, and we have seen that it is important that the library exists as an open, free of cost public space.

Master's thesis

Keywords

ALM: library and information science, library and information studies, library, youth, youth culture, youth section, institutional theory, the four spaces model, librarian, youth librarian, library space, competences

ABM: biblioteks- och informationsvetenskap, bibliotek, ungdomskultur, ungdomar, ungdomsavdelning, institutionell teori, biblioteksmodellen, bibliotekarie, ungdomsbibliotekarie, biblioteksrummet, kompetenser

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 Inledning och problemområde.....	6
1.1 Syfte och frågeställningar	8
1.2 Definitioner	8
1.3 Avgränsningar	9
1.4 Disposition	9
2 Bakgrund och tidigare forskning	10
2.1 Biblioteksdebatten.....	10
2.2 Ungdomskultur	13
2.3 Bibliotek som offentligt rum.....	17
2.4 Ungdomar och bibliotek	19
2.5 Kompetenser	22
2.6 Det rumsliga.....	25
3 Teori	28
3.1 Biblioteksmodellen	28
3.2 Institutionell teori.....	30
4 Metod	33
4.1 Kvalitativ metod.....	33
4.2 Intervjumetod	34
4.3 Urval	34
4.4 Intervjuguide	35
4.5 Etiska aspekter	36
4.6 Analysmetod	37
5 Städerna	39
5.1 Malmö	39
5.1.1 KRUT – Malmö	40
5.2 Helsingborg	41
5.2.1 Helsingborgs ungdomsavdelning	42
5.3 Landskrona.....	42
5.3.1 Landskronas ungdomsverksamhet.....	43
6 Resultat och analys	45
6.1 Bibliotekarierna.....	45
6.2 Biblioteksrummet.....	46
6.2.1 Användarinvolvering	46
6.2.2 Det rumsliga	48
6.2.3 Trygga rum	51
6.2.4 Aktiviteter	54
6.3 Bibliotekets uppdrag	57
6.4 Samhället.....	62
6.4.1 Bibliotekets närområde.....	62
6.4.2 Det omgivande samhället	64
6.4.3 Bibliotekets resurser	67
6.5 Bibliotekspersonal.....	69
6.5.1 Bemanning	69
6.5.2 Kompetenser	73
6.5.3 Utvecklingsmöjligheter.....	76

7 Diskussion och slutsatser	79
7.1 Biblioteksrummet.....	79
7.2 Samhället.....	81
7.3 Kompetenser	83
7.4 Slutsatser	85
7.5 Reflektion kring val av teoretiska perspektiv	86
7.6 Vidare forskning	87
Litteraturförteckning.....	88
Bilagor	96
Bilaga 1 – Intervjuguide bibliotekarier	96
Bilaga 2 – Intervjuguide projektledare	97
Bilaga 3 – Intervjuguide pilotstudie.....	98
Bilaga 4 – Arbetsfördelning	99

1 Inledning och problemområde

Det som hände är att vi successivt har fått en annan grupp [ungdoms]besökare. Från att ha haft besökare som har kommit till biblioteket för att låna böcker, för att få boktips prata om sina läsupplevelser och så, har vi fått en grupp besökare som väldigt tydligt inte vill läsa böcker. Som verkligen uttrycker det, vi är inte här för böckerna. De är här för att träffa kompisar, de ser biblioteket som en mötesplats, och det har blivit då som en, vad ska jag säga som en fritidsgård. Och samtidigt som vi då utvecklade den här avdelningen där nere så stängdes en hel del fritidsgårdar i Helsingborg som aldrig öppnade igen. De hade en hel del problem, med dom här fritidsgårdarna, de lades ner.

Elina, ungdomsbibliotekarie Helsingborgs stadsbibliotek

I citatet ovan lyfts det faktum fram att ungdomsavdelningar kan fylla många olika funktioner och behov, och att många ungdomar väljer att använda biblioteket som en mötesplats. Ungdomar beskrivs av många som en utmanande användargrupp, därför är det viktigt att arbeta med användarinvolvering i utvecklingen av ungdomsverksamheten. International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) har skrivit *Guidelines for Library Services for Young Adults* eftersom de anser att unga är en speciell målgrupp på biblioteket, med särskilda behov. De skriver här även att: ”Young adults are entitled to the same quality of library services offered for other age groups in the population. Wherever possible, the services should be developed in partnership with young adults themselves” (IFLA 2015, s. 2). I bibliotekslagen står det att barn och unga är en prioriterad grupp. Dock händer det att biblioteken prioriterar barn, men glömmer bort ungdomarna (SFS 2013:801). Ett sätt att lägga upp arbetet med unga anser IFLA är genom att skapa 3–6 långsiktiga mål som med tiden kan prioriteras och uppfyllas. De rekommenderar även tjänster som de tycker borde finnas för unga, exempelvis att bibliotekarierna ska främja ungdomsverksamhet i samhället samt att bibliotekarierna ska respektera ungdomarna som individer och vara insatta i ungdomskultur (IFLA 2015).

2015 gav regeringen Kungliga biblioteket i uppdrag att skapa en nationell biblioteksstrategi, samt en omvärldsanalys som den kunde utgå ifrån. En delrapport i det arbetet är *Den femte statsmakten: Bibliotekens roll för demokrati, utbildning, tillgänglighet och digitalisering* (Fichtelius, Enarson, Hansson, Klein & Persson 2017). I den finns bland annat ett kapitel som rör huruvida biblioteken lever upp till bibliotekslagen. Här lyfts det fram att även Sveriges regering diskuterar vikten av att biblioteken ska fortsätta prioritera arbetet med, och utveckla verksamheten för, barn och unga, samt betonar ”läsförmågans stora betydelse i samhällslivet” (Enarson, Fichtelius, Hansson, Klein & Persson 2017, s. 439). Regeringen understryker att verksamheten inte enbart ska fokusera på barnverksamhet utan även på målgruppen ungdomar mellan 13 och 25 år. Folkbiblioteket har en viktig roll i att uppmuntra barn och unga till ”fritidsläsning”, något som bör främjas i tidig ålder (Enarson et al. 2017, s. 439). Detta har framförallt betydelse för barn och unga som kommer från läsovana

familjer. Då barn och ungas medievärld är i ständig förändring ställs höga krav på att ungdomsbibliotekarier håller sig uppdaterade kring barn- och ungdomskultur för att kunna utveckla en verksamhet som tilltalar målgruppen (Enarson et al. 2017).

På de flesta bibliotek går gränsen mellan barnavdelning och vuxenavdelning vid 16 års ålder. Det innebär att när ungdomarna börjar i gymnasiet så är det vuxenbibliotekarierna som har ansvar för den målgruppen. Ungdomsbarometern (2017) har gjort en undersökning av ungdomar mellan 15 och 24 år och ser här att åldern för vuxenblivandet har gått upp, baserat på när första giftermålet sker, när människor får sitt första barn, att ungdomar börjar arbeta senare och att det är fler som studerar. Det syns även i undersökningen att när de jämför ungdomars inställning mellan 2009 och 2015 går det att se att de 2015 kände sig mer otrygga, kände mer oro inför framtiden, hade mer ont om tid, kände att livet var svårare och kände sig mer ensamma. Men det syns även att ungdomar i högre utsträckning ansåg att de hade möjlighet att påverka samhället och var mer intresserade av politik och samhällsutveckling än tidigare (Ungdomsbarometern 2017). När vuxenblivandet sker senare behöver ungdomar även få vara ungdomar längre på biblioteket, det räcker inte med ungdomsavdelningar som riktar sig till dem under 16 år. I Malmö håller de på att bygga en ny ungdomsavdelning som kommer att rikta sig till 14–25 år, en bred målgrupp som fångar upp även de lite äldre.

Under tiden vi har studerat vid ABM-masterprogrammet har vi båda arbetat som timvikarier på bibliotek. Vi har upplevt att många bibliotek saknar ungdomsverksamhet. Även om biblioteken har ett stort utbud av ungdomsmedier saknas en egen plats på biblioteket för ungdomarna. Vi ser att det finns en ovilja bland bibliotekarier och blivande bibliotekarier att arbeta med ungdomar. Kanske kan detta vara ett resultat av att biblioteken tidigare har haft problem med ungdomar. Varje gång vi berättat för någon som arbetar inom biblioteksvärlden att vi ska skriva om ungdomar på bibliotek tycker de att det är bra att någon gör det. Alla har en åsikt om ungdomarna och tycker att det är ett problem som behöver lösas, men de vill själva inte arbeta med dem, inte ens de som är nyutexaminerade. Varför är det så? Som citatet ovan antyder kan ungdomsavdelningar ibland utvecklas mer mot att fungera som fritidsgårdar, då kommuner inte tar ansvar för att tillhandahålla platser som ungdomarna i staden kan spendera sin fritid på. När ungdomarna, som egentligen bara vill vara på en fritidsgård, istället kommer till biblioteket är det lätt att de tar över uppmärksamheten från dem som kommer till biblioteket just för att det är ett bibliotek. Men enligt det vi har noterat när vi har arbetat på bibliotek, under utbildningen och i biblioteksdebatten är det svårt att se att lösningen skulle vara att utestänga dessa ungdomar från biblioteket. Det finns ju få andra offentliga rum och ungdomarna kommer inte försvinna, de kommer alltid att behöva någonstans att vara.

Därför vill vi i den här uppsatsen studera ungdomsavdelningar på bibliotek samt hur bibliotek kan arbeta med ungdomar. Detta kommer vi att göra genom att intervjua folkbibliotekarier på tre stadsbibliotek för att få en inblick i det dagliga arbetet med ungdomsverksamhet. Vi kommer att ta oss an ämnet genom fyra teman: biblioteksrummet, bibliotekets uppdrag, samhällskontexten och bibliotekspersonal. Vi har sett att det inte finns speciellt mycket forskning kring ungdomar på bibliotek och därför finner vi det relevant att fördjupa oss i ämnet. Dessutom har vi följt biblioteksdebatten, vilket vi kommer att återkomma till längre fram. Den har till stor

del handlat om ungdomar på bibliotek. Debatten har dock främst varit fokuserad på de problem som finns, medan vi snarare önskar se vilka möjligheter som finns i att arbeta med ungdomar på bibliotek. Det går även att se att barns läsförmåga blir sämre, och då har biblioteken ett ansvar i att locka och inspirera barn och ungdomar till läsning och därigenom öka deras läsförmåga (Andersson 2015). Under utbildningen har vi upplevt att det funnits en avsaknad av fokus på ungdomsverksamhet på bibliotek, ett sådant fokus hade kunnat bidra till att öka motivationen hos blivande bibliotekarier för att vilja arbeta med ungdomar i framtiden. Vi önskar att den här uppsatsen ska kunna inspirera både blivande och verksamma bibliotekarier i arbetet med ungdomar, då det är en målgrupp som många funnit utmanande att arbeta med. Vi önskar även bidra med kunskap och förståelse kring arbetet med ungdomar på bibliotek.

1.1 Syfte och frågeställningar

Vårt syfte är att undersöka hur bibliotekarier arbetar med ungdomar på bibliotek och hur de arbetar med det rumsliga på ungdomsavdelningar. Vi vill undersöka vad det omgivande samhället har för inverkan på biblioteksrummet, i relation till dels ungdomskulturens uttryck i samhället och dels den senaste tidens biblioteksdebatt där det talas mycket om social oro och vilken roll biblioteket ska ha. Vi vill få kunskap kring vilka strategier ungdomsbibliotekarier har i arbetet med ungdomar samt vilka kompetenser de anser att de har eller som behövs.

Frågeställningar

- Hur kan den samhälleliga kontexten ta sig uttryck i biblioteksrummet?
- Vilken betydelse kan det fysiska rummet ha för ungdomsverksamheten på biblioteket?
- Vilka kompetenser anser bibliotekarier behövs för att arbeta på en ungdomsavdelning?

1.2 Definitioner

Här definierar vi centrala begrepp som används i uppsatsen, för ytterligare teoretiska begrepp se teoriavsnittet.

Bibliotek: Om inget annat sägs kommer bibliotek att innebära folkbibliotek.

Mötesplats: Om inget annat sägs kommer mötesplats att innebära den fysiska mötesplatsen.

Ungdomar: Vilka som är ungdomar definieras på olika sätt, gränserna mellan vilka som är barn, ungdomar och vuxna kan upplevas som diffusa. Ungdomstiden kan idag upplevas vara längre, samtidigt går barn från barndom till ungdom tidigare än förr (Rydsjö & Elf 2007). Vi har valt att förhålla oss till de åldersspann som biblioteken i vår undersökning använder. Det vill säga att definitionen av ungdomar på bibliotek är 13–16 år, därefter räknas åldersspannet 16–25 år till unga vuxna.

1.3 Avgränsningar

För att avgränsa vår materialinsamling har vi valt att göra intervjuer på tre stadsbibliotek i Skåne: Malmö stadsbibliotek, Helsingborgs stadsbibliotek och Landskrona stadsbibliotek. Inom ramen för uppsatskursen har gjort två intervjuer på varje bibliotek. Vi har valt att utgå från bibliotekspersonalens perspektiv och inte användarnas. Detta beror dels på att vi ville få en mer nyanserad bild av professionen genom att göra ett större antal intervjuer med bibliotekspersonal, vilket gjorde att vi inte hade utrymme till att även göra en användarundersökning, och dels på att de frågor vi såg som mest relevanta för studien främst berörde professionen. I en djupare undersökning hade det varit intressant att även studera ungdomarnas tankar och uppfattningar kring ungdomsavdelningar för att få en mer nyanserad bild. I vår undersökning har vi även valt att endast studera det fysiska rummet, alltså har vi inte studerat några digitala mötesplatser för ungdomar.

1.4 Disposition

I kapitel 1 har vi presenterat uppsatsens syfte och frågeställningar, ämnets forskningsrelevans samt avgränsningar.

I kapitel 2 har vi kombinerat bakgrund och tidigare forskning som är relevant för vår studie samt hjälper oss att underbygga vår analys. Vi har delat upp avsnittet i sex delar: *biblioteksdebatten*, *ungdomskultur*, *bibliotek som offentligt rum*, *ungdomar och bibliotek*, *kompetenser* och *det rumsliga*.

I kapitel 3 redogör vi för och motiverar de teorier vi kommer att använda för att analysera vårt resultat. Våra valda teorier är institutionell teori och biblioteksmodellen. Inom institutionell teori är legitimitet, organisationsfält och isomorfism centrala begrepp. Biblioteksmodellen består av fyra platser som vi kommer att utgå från i analysen: inspirationsplatsen, lärandeplatsen, mötesplatsen och skapandeplatsen.

I kapitel 4 redogör vi för vår metod. Vi har valt att använda oss av kvalitativ metod och beskriver hur vi utformat våra intervjuguider, hur vi förhållit oss till etiska aspekter samt vilken analysmetod vi använt oss av.

I kapitel 5 presenterar vi de städer som biblioteken i vår studie ligger i, samt deras nuvarande ungdomsverksamhet.

I kapitel 6 presenterar vi vårt resultat samt vår analys. Vi har valt att skriva ihop resultat och analys, samt dela upp avsnittet utifrån de teman vi sett i vårt resultat.

I kapitel 7 för vi en diskussion utifrån samt besvarar våra tre frågeställningar. Här presenterar vi även studiens slutsatser samt förslag på vidare forskning.

2 Bakgrund och tidigare forskning

I det här kapitlet kommer vi att redogöra för vad som ligger till grund för vårt ämne samt tidigare forskning som har relevans för vårt ämne. När vi har delat upp kapitlet har vi utgått från vårt syfte och skapat rubriker utifrån den bakgrund och tidigare forskning vi sett inom ämnet. Vi tar upp både nationell och internationell forskning, i form av exempelvis rapporter, magisteruppsatser, artiklar och avhandlingar. Eftersom det inte har gjorts mycket forskning om ungdomar på bibliotek består den forskning som finns till stor del av magisteruppsatser. Många av uppsatserna är lite äldre, men vi ser att de ändå är relevanta.

Kapitlet börjar med en genomgång av biblioteksdebatten som har ägt rum i media de senaste åren. Vi kommer här att ge en längre beskrivning av debatten, då den fungerar som en bakgrund till varför vi vill skriva om just ungdomsavdelningar på bibliotek. Debatten visar även hur ungdomar och stök har porträtterats i media och tar upp mycket kring vad ett bibliotek borde vara. Vi såg inte att det var möjligt att skriva denna uppsats utan att ta med debatten. Efter det övergår vi till forskning kring ungdomskultur. Därpå går vi in på biblioteket som offentligt rum och efter det ungdomar och bibliotek, där vi diskuterar relationen mellan ungdomar och bibliotek. Avslutningsvis presenterar vi forskning kring bibliotekariers kompetenser, både i allmänhet och i relation till arbetet med ungdomar på bibliotek, samt forskning kring biblioteksrummet.

2.1 Biblioteksdebatten

För att beskriva forskningsproblemet kommer vi att ta avstamp i en samhällelig kontext, men såklart även i biblioteksrummet. I enlighet med 8 § i bibliotekslagen (SFS 2013:801) är barn och unga en prioriterad grupp som folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt och IFLA har skrivit riktlinjer för arbetet med unga på bibliotek, där de bland annat skriver: ”The mission of the library with respect to young adult services is to assist the individual in achieving a successful transition from childhood to adulthood by providing both access to resources, and an environment that meets the specific needs of young adults for intellectual, emotional, and social development” (IFLA 2015, s. 2–3). De nämner även att det borde finnas god kunskap om ungdomskultur och en samling som är specifikt anpassad efter ungdomar och delvis även efter deras önskemål (IFLA 2015). Trots att ungdomar är en prioriterad grupp är det inte alla bibliotek som har en fungerande ungdomsavdelning. Ungdomar ses av många som en bidragande faktor till stök på biblioteken, men samtidigt arbetar många bibliotek för att få fler unga att vilja besöka dem.

De senaste åren har stök och ljudvolym på bibliotek debatterats flitigt i svenska medier, bland annat i *Svenska Dagbladet*, som har en ämneskategori med samlade artiklar kring ”Stöket på biblioteken”¹. Det börjar med att Paulina Neuding skriver i en krönika i *Svenska Dagbladet* att biblioteket i Hässelby villastad skulle börja stänga klockan 15 eftersom de haft så mycket problem med att ”stökiga ungdomar och unga män hållit till på biblioteket” (Neuding 2015). Hon tar upp exempel från olika lokaltidningar och menar att det är social oro som skapar problemen och att det främst drabbar de som behöver ha lite ro på biblioteket, till exempel för att studera. Katti Hoflin, stadsbibliotekarie i Stockholm, replikerar i en kommentar med att säga att det är tillfälliga problem och att biblioteket ska vara öppet och välkomnande för alla som kan tänkas vilja vara där. Hon skriver även om hur viktiga bibliotek är för människor och att de som arbetar på biblioteken är en viktig del i detta. Det som behövs är enligt henne tydliga trivselregler (Hoflin 2015). Einar Ehn som arbetar på biblioteket i Hässelby villastad svarar på detta att stöket på biblioteken bidrar till segregation och utanförskap då biblioteket inte blir den trygga platsen det skulle kunna vara, en plats där det annars kanske finns mer ro för att plugga än det finns hemma (Ehn 2015).

När debatten drog igång igen 2017 handlar den mer om vem som har rätt till det offentliga rummet, då det kommit fram ett förslag om att införa tillträdesförbud på biblioteken för de som stökar (Eriksson 2017). Det möts av kritik från Roger Mogert, dåvarande kulturborgarråd i Stockholm, som i en debattartikel skriver att han anser att alla ska vara välkomna till biblioteket, för att det för många är den enda vägen in till kulturen, kanske en väg in till en större värld (Mogert 2017). En replik på det kommer i form av att Neuding i en krönika menar att problemen består i att bibliotek i områden som präglas av socialt svåra problem missbrukas som tillhåll (Neuding 2017). Mogert möter kritiken i en artikel i *Dagens Nyheter* där han menar att hans mening inte var att säga att ordning och reda på biblioteken är fel, utan att bredda debatten om biblioteken till att handla mer om vad biblioteken är och ska vara. Enligt Mogert ska biblioteken vara mer än en tyst plats, de ska utvecklas till kreativa platser där det stimuleras till läsning (Bouvin 2017).

Ytterligare ett inlägg i debatten gjorde Elisabet Andersson i *Svenska Dagbladet* med ”Sveriges mest laddade rum – hur räddar vi biblioteken?”. Här besöker hon Bredängs bibliotek som under en period fick stänga eftersom det var så mycket stök på biblioteket. När det öppnade igen var det inte längre ett vanligt bibliotek utan ett barn- och ungdomsbibliotek. Valet att prioritera unga gjordes för att lugna ner biblioteket och få mer ro och ordning. Det har visat sig hjälpa, det behövs inte längre några vakter och utlåningssiffrorna går upp. Andersson har frågat barn varför de är på biblioteket och en svarar att det finns ingen annanstans att gå, så det är där alla hänger och spelar och pratar, medan en annan svarar att den gillar att läsa och känner ro på biblioteket. Andersson skriver att de som kliver in på biblioteket ofta har olika behov och det gäller att ha plats, kompetens och tid att tillgodose dessa. Det påpekas även hur viktigt det rumsliga är. I en trång lokal där alla ska samsas på liten yta, skapas lätt konflikter. Dessutom skriver hon att bibliotek ofta inte är prioriterade av politikerna, många filialer läggs ner, och biblioteken tvingas att tävla om de tilldelade medlen. Detta, skriver hon, trots att bibliotek lyfts fram som en blivande femte statsmakt och

¹ <https://www.svd.se/om/stoket-pa-biblioteken>

ska ”verka för det demokratiska samhällets utveckling” samt prioritera barn och unga (Andersson 2017).

Kristin Nord skriver ett reportage i slutet av januari 2018 i *Sydsvenskan*, ”Biblioteket – det öppna samhällets sista utpost”. Nord refererar i artikeln till det faktum att forskare vid Linköpings universitet fann att bibliotekarier var lika stressade som sjuksköterskor. Hon gör därför ett försök att undersöka bibliotekariers arbetsmiljö genom att besöka några olika bibliotek. En kommentar är att otryggheten inte är något speciellt för biblioteken utan att det är ett samhällsproblem (Nord 2018). I artikeln skrivs det att den samlade analysen från bibliotekschefernas kommentarer är att: ”Det finns för få öppna mötesplatser vid sidan av biblioteket. Det övriga samhället måste ta sitt ansvar” (Nord 2018). Bibliotekschefen i Ängelholm, där de fått stänga tidigare på grund av stök, betonar att det är viktigt att bygga en relation till ungdomarna och att stöket inte får leda till ungdomsfientlighet. En bibliotekarie på Malmö stadsbibliotek har sett hur bibliotekariens yrkesroll har förändrats till att bli mer socialt inriktad och Nord frågar sig: ”Var finns socionomerna och fritidsledarna – kompetens som skulle kunna behövas för att möta behoven?” (Nord 2018). För att kunna ta in dessa kompetenser utifrån krävs resurser, något som inte alltid finns.

I en artikelserie i tre delar i *Dagens Nyheter*, om de som möter samhället dagligen, har Måns Mosesson mött bibliotekarier på biblioteket i Åmål där den verksamhetsansvariga, Katharina Saltberg, efter en period av mycket stök tog beslutet att biblioteket inte skulle vara öppet på kvällarna. En man fick praktikplats på biblioteket och skulle se efter ungdomarna och då började det gå bättre och biblioteket kunde ha öppet kvällstid igen, men när han inte var där längre blev det återigen stök och bråk. Saltberg säger att de har fått många nya arbetsuppgifter på biblioteket i takt med att kraven på den enskilda medborgaren har ökat och biblioteken har fått ta över uppgifter som att kopiera pass och skriva ut blanketter: ”Vi är det gamla Sveriges sista bastion, säger hon. Folkbiblioteket, den svenska grundtryggheten. Allting hamnar här.” Det som händer i samhället visar sig i biblioteksrummet (Mosesson 2018).

Boken *Bibliotekarier i teori och praktik* innehåller kapitel som olika forskare inom biblioteks- och informationsvetenskap runt om i landet har skrivit. Här har Åse Hedemark sammanfattat biblioteksdebatter i media mellan 2007 och 2017, och studerat vilka ”föreställningar om bibliotek som kommer till uttryck där” (Hedemark 2018, s. 211). Hon menar att: ”Om vissa föreställningar får större utrymme än andra kan det i förlängningen påverka exempelvis bibliotekens legitimitet i samhället, politiska beslut med betydelse för både bibliotekens verksamhet, samt användningen av bibliotek” (Hedemark 2018, s. 212). Det finns många olika uppfattningar om vad ett bibliotek ska vara och vilken relation det ska ha till samhället.

Bibliotekets uppdrag och plats i samhället följer med in i den biblioteksdebatt vi refererar till ovan, som börjar 2015 med rapporter om stök på bibliotek. Hedemark lyfter fram att det ofta är unga män och ungdomsgång som blir utpekade som de som skapar problemen. Debatten handlar om att vissa tycker att den ökande utvecklingen mot biblioteket som mötesplats tar över och delvis är en orsak till stöket på biblioteken. Mötesplatsen ställs i debatten mot biblioteket som plats för böcker och tystnad. Hedemark menar att det går att se att en ”boklig bevarandediskurs

dominerar” (Hedemark 2018, s. 227). Hedemark lyfter dock även fram att det är få bibliotekarier som är med och debatterar, vilket påverkar den bild som framkommer i debatten. Det finns också saker hon saknar i debatten, som biblioteket som aktiv plats för inspiration vilket endast lyfts fram i negativa termer om det alls lyfts fram. Hedemark anser att det är av vikt att diskutera dessa olika föreställningar om bibliotek, dess för- och nackdelar och vilka utmaningar som finns för biblioteken, inom biblioteks- och informationsvetenskapen. På så sätt kan man bidra till att skapa en nyanserad bild av bibliotek och bibliotekarier samt ge nya bibliotekarier en djupare förståelse (Hedemark 2018).

Biblioteksdebatten har fått stor uppmärksamhet i media och det är många som har lagt in sin åsikt. Det som varit centralt i debatten är stök, ljudvolym på bibliotek och vad biblioteket ska vara. Vad händer med biblioteket när det är det enda öppna offentliga rummet i samhället, och vem har rätt till det offentliga rummet? Andra frågor som debatterats är vilka kompetenser som krävs på ett bibliotek och biblioteket som mötesplats.

2.2 Ungdomskultur

För att kunna skapa adekvata bibliotekstjänster för unga är det viktigt att det finns en förståelse för den kultur och problematik som finns i målgruppen, för att därigenom bättre kunna förstå deras behov. Därför kommer vi här att ge en bakgrund till ungdomskultur och ungdomars synsätt, samt belysa viktiga faktorer som formar ungdomskulturer.

I alla tider har det talats om hur hemsk ”dagens ungdom” är. Den ungdomskultur som vi kan se nu tog fart under efterkrigstiden då ungdomar fick mer pengar, mer fritid och en längre period då de fick vara ungdomar. En konsekvens av detta blev att de distanserade sig från föräldragenerationen och skapade sina egna kulturer. Det finns spår av ungdomar och ungdomskultur redan i antikens Grekland, men när samhället har förändrats har ungdomskulturerna förändrats med det. Vi lever i ett digitaliserat samhälle och då är det inte konstigt att ungdomskulturen tar sin plats i det. Ungdomsgrupper kan även bildas för att ungdomarna gemensamt upplever något liknande och kan mötas i det digitala eller genom exempelvis musik. Varje generation av ungdomar existerar även i en kontext av de ungdomsgenerationer som funnits tidigare (Lindgren 2009).

I diskussioner om ungdomskulturer är det viktigt att inte glömma att det är just plural, att det finns en stor skillnad mellan olika ungdomskulturer. Philip Lalander och Thomas Johansson definierar ungdomskultur som: ”de stilar, värden och ideal som kommer till uttryck i medier och i ungdomars verksamheter och som utmärker just unga i relation till vuxna och/eller barn” (Lalander & Johansson 2012, s. 9). Vidare tar de upp relationen mellan ”individ – grupp – kollektiv” och hur unga anser det vara av vikt att tillhöra ett sammanhang, men att det egna identitetsskapandet får ta en större plats och att det utvecklas främst i relation till fritiden. Att vara ung är inte lika åldersbestämt som exempelvis att vara tonåring, vilket bidrar till att ungdomen ibland blir mer som en känsla, människor säger att de *känner* sig unga: ”Att vara ung, känna sig ung och vägra inordna sig i det vi kallar vuxenlivet – handlar inte enbart om ålder, utan om val av livsstil, kulturell tillhörighet och ’ett sätt att leva’” (Lalander &

Johansson 2012, s. 17). Saknaden av en definition står även i relation till att det inte finns en exakt definition av när en människa blir vuxen. Att flytta hemifrån, ha ett jobb och ta ansvar lyfts fram som centrala aspekter, men hög arbetslöshet och en svår bostadsmarknad försvårar det. En annan populär definition är ”när man hittar sin identitet” (Lalander & Johansson 2012, s. 18). Varje ungdoms situation är unik, men generellt är att det är mycket som är i förändring under tiden som ungdom (Lalander & Johansson 2012).

I den demokratiska mötesplats som biblioteket är behöver de unga få plats att skapa sina egna identiteter och det betyder att de måste känna sig välkomna. Barn och unga är en prioriterad grupp på biblioteken, men hur syns det i biblioteksrummet? Som Mats Lieberg skriver i *Ungdomskulturer* (2009) saknas det ofta rum för unga att vara i, detta trots att rumsskapandet i tonårstiden är en viktig process för att bilda en identitet. Här skrivs även:

En spännande och dynamisk ungdomstillvaro kräver frirum, det vill säga utrymmen som inte är helt kontrollerade eller färdigplanerade, som är öppna för olika människor, handlingar och meningsskapande och där olika generationer, kulturer, klasser, kön och livsstilar kan mötas. [...] Det offentliga stadsrummet måste skapa utrymme för både individuellt och kollektivt agerande, där de unga kan känna sig trygga, men också fria till gränsöverskridande aktiviteter, risktagande, kreativt skapande och dagdrömmeri.

(Lieberg 2009, s. 55)

Som del i det offentliga rummet kan folkbibliotek vara en del i att skapa sådana utrymmen för ungdomar. Lieberg menar att för ungdomar är det offentliga och det privata rummet sällan helt separerade från varandra. Deras identitetsskapande är inte avgränsat till det ena eller andra rummet. Hemmet är det privata rummet, men där finns också nätet där de kan dela upplevelser, musik och intressen med andra, en blandning mellan det privata och det offentliga. Lieberg lyfter även att det offentliga rummet kan separeras i två delar, *back stage*, som är en plats och ett sammanhang där ungdomarna kan vara avslappnade och inte bry sig om hur de syns, och *front stage*, där ungdomarnas varande blir som ett framträdande. Ungdomars intressen i att skapa sig en egen identitet och ett eget privat rum i stadsrummet kan skapa konflikter med andra grupper i samhället som inte tycker att de ska uppehålla sig i parkeringsgarage, i trappuppgångar och liknande *back stage* eller *reträttplatser*. Bland andra platser i staden där de vistas finns köpcentrum och tågstationer, så kallat *front stage* eller *interaktionsplatser*, här är ungdomarna i högre grad i en offentlighet. I texten definieras fyra typer av ungdomar: hemmaorienterade, spenderar sin mesta tid hemma, kamratorienterade, spenderar sin mesta tid i en hemmiljö med sina vänner, föreningsorienterade, spenderar sin mesta tid i en förening, och uteorienterade, spenderar sin mesta tid tillsammans med vänner, utomhus eller på till exempel fritidsgårdar. Många spenderar sin fritid hemma, en följd av det alltmer individualiserade samhället. Främst syns det hos barn med föräldrar från medelklassen (Lieberg 2009).

Ungdomarnas varande i samhället kräver flexibilitet, att låta dem påverka rummen genom kreativitet och möten, att det finns en plats där ungdomar kan utvecklas och existera i ett sammanhang. Ungdomsstyrelsen är en statlig myndighet som ”verkar för att unga ska få verklig tillgång till makt och välfärd” (Ungdomsstyrelsen 2007, s. 2).

2014 bytte myndigheten namn till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF u.å.). I rapporten *Unga med attityd* har de undersökt attityder kring samhälle, livssituation och framtid hos ungdomar i åldrarna 16–29 år. Det är över 70 procent av ungdomar som planerar att läsa en utbildning som är tre år eller längre och ungdomar anser mer än tidigare att det är viktigt för dem att ha fritid i nuläget, och det viktigaste med fritiden anser de är att den ska vara rolig (Ungdomsstyrelsen 2007). Överlag är det 80 procent av ungdomarna som säger att de ”ser optimistiskt på sin framtid” (Ungdomsstyrelsen 2007, s. 7).

Ungdomsstyrelsen gav 2013 även ut en ny undersökning, *Unga med attityd 2013*, där de med hjälp av postenkäter frågat personer mellan 16–74 år om attityder och värderingar. Här har de bland annat undersökt om de anser att de har lagom med fritid, för lite fritid eller för mycket fritid och här går det att se en stor skillnad mellan tjejer och killar. I åldersgruppen 16–19 anser 38,9% av tjejerna att de har för lite fritid medan endast 20,6% av killarna anser att de har för lite fritid. Det är även fler tjejer som tycker att de har lagom mycket fritid, medan det är fler killar som tycker att de har för mycket fritid. Tjejer känner sig mer stressade kring skolan och går oftare än killarna vidare till eftergymnasiala studier direkt efter gymnasiet, medan killarna i högre utsträckning börjar arbeta. Precis som i föregående undersökning ansåg de flesta att det viktigaste med fritiden var att den skulle vara rolig. De mellan 16–19 ansåg även att det var viktigt att få umgås med andra och att uttrycka sin personlighet. Den grupp ungdomar där föräldrarna enbart har grundskoleutbildning är mer sällan med i idrottsföreningar och kulturföreningar, däremot är de oftare med i facket och är i ungefär lika stor utsträckning engagerad i politiska partier. I undersökningen kom det även fram att unga är mer positivt inställda till jämställdhet än äldre och tjejer är generellt mer positivt inställda till jämställdhet än killar. Den grupp som främst ville ha kvar traditionella könsroller var tonårskillar (Ungdomsstyrelsen 2013). I undersökningen kan vi se att socioekonomisk bakgrund och genus är tydliga faktorer som påverkar ungdomar och ungdomskultur.

Även Annika Nilsson och Carina Listerborn har undersökt hur engagemang i föreningar skiljer sig mellan ungdomar beroende på socioekonomisk bakgrund. De har skrivit ”Lokala föreningar och demokrati i socialt utsatta bostadsområden” på uppdrag av 2014 års Demokratiutredning. Kapitlet baseras på en studie de gjorde 2014 i fyra bostadsområden i Helsingborg och Malmö. De diskuterar hur olika organisationer arbetar för att locka ungdomarna i stadsdelarna Kroksbäck och Holma i Malmö att lämna sin stadsdel och besöka aktiviteter i andra delar av staden. Att satsa mycket på det lokala kan då hämma den utvecklingen (Nilsson & Listerborn 2015, s. 23). Studien på de fyra bostadsområdena gjordes med hjälp av finansiering från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och i slutrapporten till dem skriver Listerborn och Nilsson: ”Fritidsgårdarna riktar i flera fall verksamheten specifikt till tjejer vissa dagar i veckan. Av kulturella skäl och för att det upplevs otryggt får en del tjejer inte gå till fritidsgården om det är killar där” (Listerborn & Nilsson u.å., s. 17–18). Ungdomar vistas mycket i det offentliga rummet, och därmed även på bibliotek.

Genus och klass påverkar också ungdomars varande, både i det offentliga – som biblioteksrummet – och i det privata rummet. Fanny Ambjörnssons avhandling *I en klass för sig: genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer* (2003) ger en inblick i

unga tjejers vardag och villkor och tar upp ämnen som genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer, och sambanden mellan dessa. Ambjörnsson har följt gymnasietjejer på två olika skolor under ett år. Hon skriver om normer i samhället och hur det kan vara att överträda dessa, att det exempelvis kan vara enklare att göra det för någon som i skolan redan ses som någon som ingen har några större förväntningar på, medan det ses som värre om någon som ligger närmare normen överträder den. Men det betyder inte att den som ingen väntar sig ska lyckas har mer handlingsutrymme, istället väntar sig ingen något av den personen vilket i förlängningen innebär att den ges färre möjligheter. Här kan Ambjörnsson även se att tjejerna existerar i en kontext där det är troligare att uppfattas som oberoende och fri om de ligger nära normen (Ambjörnsson 2003). Ambjörnsson kan se att stort fokus hos tjejerna ligger på individen och dess självständighet och möjlighet till fria val, något hon anser är en ”central del av såväl moderniteten, som det kapitalistiska konsumtionssamhället och den samtida välfärdsstaten” (Ambjörnsson 2003, s. 302). Tjejerna existerar inte i ett vakuum utan är i högsta grad en del i det samhället.

Genus, som Ambjörnsson tar upp, skulle kunna beskrivas som att handla ”[...] framför allt om de sociala relationerna inom vilka individer och grupper agerar” (Connell & Pearse 2015, s. 25). Människor skapar sig själva och sina egna genus, ofta i en social kontext. Genus som social process innebär en ständig förändring och är även beroende av de strukturer som finns i samhället: ”Om till exempel religiösa, politiska och vardagliga praktiker ger män auktoritet över kvinnor, talar vi om genusrelationer inom en patriarkalisk struktur” (Connell & Pearse 2015, s. 111). Den här genusordningen genomsyrar samhället, däri ligger vikten i att diskutera strukturer istället för individer. Genusordningen påverkar även ungdomskultur, och även om ungdomar ofta har stort fokus på individnivå så finns det en poäng i att se strukturer för att kunna se att man inte är ensam om vissa upplevelser. Biblioteksrummet är en del i samhället och kan inte undgå att influeras av genusordningen, frågan måste istället bli hur biblioteket arbetar med genusfrågor.

I likhet med ovanstående beskriver Ambjörnsson genus som: ”En kulturellt skapad maktordning relaterad till föreställningar om manligt och kvinnligt” (Ambjörnsson 2003, s. 13). När det kommer till att skilja mellan manligt och kvinnligt talas det om *den heterosexuella matrisen* där heterosexualiteten som norm begripliggör kroppar och genus (Ambjörnsson 2003, s. 15). Som Ambjörnsson skriver: ”Att iscensätta genus på »rätt sätt« – att lyckas prestera rätt sorts kopplingar mellan kropp, genus, sexualitet och begär – kan därför beskrivas som en sorts överlevnadsstrategi inom ett tvingande system, där överträdelser följs av tydliga straffåtgärder” (Ambjörnsson 2003, s. 15–16). Ambjörnsson tar upp detta i relation till de gymnasietjejer hon pratat med, här genom att lyfta hur tjejerna skapar genus både genom sin heterosexualitet och genom relationen till vännerna, homosocialiteten. Genom att prata om att ha en pojkvän kan en tjej få en viss status hos vännerna, det säkrar hennes deltagande i den sociala gemenskapen (Ambjörnsson 2003). Ambjörnsson lyfter även fram maktstrukturer och att det är viktigt att se alla människor i sin kontext, inte enbart som kvinnor utan även utifrån exempelvis klass och etnicitet (Ambjörnsson 2003). Biblioteksrummet kan, precis som andra arenor i ungdomars liv, bli en plats där genus ska iscensättas på ett visst sätt. Då är det viktigt att biblioteket arbetar inkluderande och arbetar för att alla ska känna sig välkomna, oavsett genus, klass och etnicitet.

Precis som genus påverkar klass ungdomars varande i samhället. ”En innebörd av klass är att se det som ett slags samlingsnamn på samhällets totala materiella ojämlikhet” (Svallfors 2016, s. 36). Så skriver Stefan Svallfors i sitt kapitel om klass i boken *Ett delat samhälle*. Klass tar sin grund i människors livssituation, det skapar gränser mellan människor och formar på det sättet människors liv (Hörnqvist 2016). Men klass påverkar inte enbart attityder utan även själva livet, arbetare utan högre utbildning löper större risk att dö i förtid i jämförelse med en högre tjänsteman. Inte enbart arbetsförhållandena påverkar, utan även osäkerheten kring inkomst och livssituation. Klassbakgrund påverkar utbildningsval vilket ofta i sin tur påverkar klasstillhörighet. Men det är inte enbart det materiella som klass påverkar, utan även vårt synsätt på oss själva och andra, och därmed på samhället (Svallfors 2016). Det kan även påverka lärande och läsförmåga. I Kulturrådets kunskapsöversikt *Med läsning som mål* lyfter Jonas Andersson att det går att se att den generella läsförmågan hos den svenska befolkningen ligger på en hög nivå, dock har det visats att läsfärdigheten försämrats i den yngre generationen och framförallt bland pojkar. Andersson menar även att det går att se ”[...]stora skillnader i läsvanor mellan olika socioekonomiska grupper[...]” i samhället (Andersson 2015, s. 7). När vi i uppsatsen använder begreppet socioekonomisk bakgrund bottnar det i begreppet socioekonomisk indelning som bygger på människors yrke, utbildning och inkomst (Statistiska centralbyrån (SCB) u.å.).

Fanny Ambjörnsson skriver om klassbegreppet i samband med tjejers val av gymnasieinriktning i sin avhandling *I en klass för sig: Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Ambjörnsson lyfter fram olika sätt att betrakta klassbegreppet på. Till exempel menar många forskare att begreppet bör ses som ”kulturellt, socialt och känslomässigt uttryckt differentiering, konstruerad genom aktiva handlingar och sociala relationer” (Ambjörnsson 2003, s. 35). Ambjörnsson använder sig även av Pierre Bourdieus definition av klassbegreppet som innebär att förutom ekonomisk bakgrund handlar klass bland annat om sociala relationer, stil, smak och rörelsemönster. Ambjörnsson menar att ”elitens” sätt att leva framstår som norm, vilket får andra klasser att beskrivas som ”avvikande” (Ambjörnsson 2003, s. 36). Genom att använda sig av klassbegreppet vill Ambjörnsson visa att klass handlar om konflikt, makt och ojämlikheter snarare än livsstil (Ambjörnsson 2003). Det rådande samhällsklimatet gör det extra viktigt med trygga rum som är öppna för alla och är en plats utan krav på prestationer. Biblioteket är just en sådan plats, men man har sällan forskat på relationen mellan ungdomskultur och bibliotek. Det perspektivet kommer vi att titta på i den här uppsatsen.

2.3 Bibliotek som offentligt rum

I *Den demokratiska staden* definierar Madeleine Hjort det offentliga rummet såhär: ”Det offentliga rummet är ett centralt begrepp i ett öppet demokratiskt samhälle. Alla har som princip tillgång till det offentliga rummet. Det offentliga rummet omfattar stadens torg och platser, gator och parker och även tunnelbana och kollektivtrafik” (Hjort 2017, s. 13). I uppsatsen utgår vi från att folkbibliotek är offentliga rum. Som Lieberg (2009) menar behöver ungdomar offentliga rum, som fungerar som interaktionsplatser, för att utforska sitt varande i samhället.

Biblioteken är en mötesplats i det offentliga rummet. Madeleine Hjort skriver i *Den demokratiska staden*: ”Offentliga platser har en betydelsefull, men ofta outnyttjad, social och demokratisk funktion att fungera som mötesplatser” (Hjort 2017, s. 16). Bibliotekets demokratiuppdrag står skrivet i bibliotekslagen och för att uppfylla det är det viktigt att alla känner sig välkomna in i biblioteksrummet. Som Hjort skriver känner människor sig ofta exkluderade från offentliga platser, kanske inte uttalat men genom att inte känna sig inbjudna. Att kunna besöka offentliga institutioner som museer är ofta en klassfråga, men biblioteken har alltid gratis verksamhet vilket gör dem mer tillgängliga (Hjort 2017). Joacim Hansson (2012) beskriver folkbiblioteket som en central folkbildningsinstitution där det går att förverkliga ideal om bildning i en ”kulturellt stimulerande miljö” (Hansson 2012, s. 28). Hansson argumenterar för att biblioteken har stor betydelse i människors vardag genom ”[...] relationsskapande, meningsskapande och byggande av förutsättningar för trygghet i oss själva som individer och som aktiva, delaktiga samhällsmedborgare” (Hansson 2012, s. 27). Under flera årtionden har folkbiblioteket varit en av de kulturinstitutioner som har haft flest besökare, även om det under senare år går att se att besöksantalet minskat. Folkbiblioteken förknippas ofta med att vara en institution för lärande och bildning. Hansson poängterar även att folkbiblioteket går i en annan riktning, idag kan institutionen närmast liknas vid ett kulturhus där man förutom tillgång till olika medier även har tillgång till andra kulturyttringar (Hansson 2012).

I enlighet med Hjort menar vi att folkbibliotek utgör en del av det offentliga rummet. Bibliotek, museer, teatrar, arkiv och konsthallar räknas till offentliga rum dit alla har tillträde (Hjort 2017). Den 1 februari 2016 infördes fri entré på 16 statliga museer runt om i Sverige varav 13 ligger i Stockholm. En del kulturinstitutioner erbjuder fri entré för barn och unga upp till 18 år, men dans, konserter och teater har inte fri entré. Hjort menar att trenden att öppna upp ”museer och samlingar för alla är en central demokratiåtgärd som berättar om en ökad medvetenhet om den mängd problem som det innebär när kulturen blir en allt för tydlig klassfråga” (Hjort 2017, s. 14). Hjort diskuterar kring kulturinstitutionerna och deras värde för en nyanserad samhällsdialog. Kulturinstitutionerna ger en kontrast till det kommersialiserade samhället, men Hjort frågar sig var i det offentliga rummet demokratin syns och var den gemenskap som människor behöver känna får plats. Representation är av vikt för att människor ska känna sig inkluderade i samhället och som det ser ut nu speglar inte de som arbetar inom kulturinstitutionerna befolkningen i stort. En representativ verksamhet skapar igenkänning och kan bidra till en i stort mer mångkulturell och jämställd verksamhet (Hjort 2017).

Kulturinstitutionerna ska vara en kontrast till det kommersialiserade samhället, men för att kunna vara det måste de vara tillgängliga för alla, även för barn och unga. Myndigheten för kulturanalys har 2016–2017, på uppdrag av regeringen, gjort en undersökning av barns och ungas kulturvanor. Undersökningen har gjorts bland barn och unga i årskurs 5, årskurs 8 samt ungdomar som går andra året på gymnasiet. I undersökningen har de tittat på hur ofta barn och unga besöker biblioteket. Resultatet visar att barn i årskurs 5 besöker biblioteket oftare än ungdomar i årskurs 8 och andra året på gymnasiet. I klass fem hade 63 procent av eleverna besökt biblioteket minst en gång under det senaste halvåret, i årskurs 8 var det 44 procent och under andra året i gymnasiet 47 procent. I samtliga grupper står tjejer för den största delen av besöken. Vårdnadshavarnas utbildningsnivå har inverkan på hur ofta barn och ungdomar

besöker biblioteket samt vilka aktiviteter de väljer. De som växer upp med vuxna med hög utbildning tenderar att besöka biblioteket oftare än de vars vuxna har lägre utbildning. Ålder och kön har också betydelse, bland de yngre barnen besöker tjejerna biblioteket för att läsa medan killarna i högre grad lånar en dator. Detta mönster fortsätter högre upp i åldrarna med skillnaden att de ungdomar med vårdnadshavare med högre utbildning framförallt använder biblioteket som en plats att studera på (Myndigheten för kulturanalys 2017).

2.4 Ungdomar och bibliotek

Genom att titta på tidigare forskning som berör relationen mellan bibliotek och ungdomar kan vi se att det finns en ojämn fördelning av många folkbiblioteks resurser. Många bibliotek satsar främst på barn- och vuxenverksamheten. Detta syns inte bara i det fysiska biblioteket utan även i att det finns få bibliotek som har en uttalad ungdomsbibliotekarie. Kerstin Rydsjö och Anna Carin Elf menar dessutom att det finns väldigt lite forskning som berör barn- och ungdomsbibliotek, dock har det skrivits en hel del magisteruppsatser och rapporter i ämnet (Rydsjö & Elf 2007). Rydsjö och Elf har skrivit *Studier av barn- och ungdomsbibliotek – en forskningsöversikt*. Syftet med forskningsöversikten är bland annat att ”höja kompetensen hos den personal som arbetar med barn- och ungdomsbiblioteksverksamhet genom att ge den en teoretisk bakgrund [...]” (Rydsjö & Elf 2007, s. 15). Samtidigt är ungdomar en grupp som biblioteken har svårt att engagera i biblioteksverksamheten, många bibliotek har få besökare i målgruppen samt låga utlåningssiffror (Dahlkvist 2003).

Vivian Howard har undersökt ett folkbibliotek i östra Kanada vilket resulterade i artikeln *What do teens think about the public library?* (2011). Howard har med hjälp av en kvantitativ undersökning tagit reda på vad ungdomar mellan 12–15 år tycker om folkbiblioteket, samt hur unga tillgodosör sig information kring ”pleasure reading materials”. För att få svar på dessa frågor har Howard även använt sig av fokusgrupper, samt skickat ut enkäter till slumpmässigt utvalda skolor. Undersökningen visade att det endast var en fjärdedel av de medverkande ungdomarna som besökte biblioteket regelbundet. I samtalen med fokusgrupperna framkom bland annat att flertalet unga upplevde att de inte hade någon relation till bibliotekspersonalen. De upplevde även att biblioteket inte riktade sig till deras målgrupp via bibliotekets hemsida eller via sociala medier. Flera av de som deltog hade önskat en hemsida som bara riktade sig till ungdomar (Howard 2011).

Även Anna Jinnedal och Anna Sonidsson tar upp relationen mellan användare och bibliotekarie och att det är viktigt för bibliotekarier att undersöka vad ungdomar vill ha på ett bibliotek. De har skrivit uppsatsen *På väg att bli vuxen: Unga flickors upplevelser och uppfattningar om bibliotek*, där de har intervjuat tonårstjejer om deras biblioteksvanor och vad de tycker om bibliotek. De flesta säger att de främst går dit för att låna böcker, men att de hellre använder sig av skolbiblioteket än stadsbiblioteket eftersom bibliotekarierna på skolbiblioteket känner dem, och dessutom är utbudet anpassat efter ungdomar. Skolbiblioteket fyller även en social funktion, det är en plats där de kan umgås på rasterna, och prata eller läsa tidningar. Att informanterna började gå till biblioteket beror på att deras föräldrar tog med dem dit när de var små. En av informanterna upplever biblioteket som en mötesplats

eftersom hon bor ute på landet där det inte bor så många andra. Informanterna värdesätter sin fritid eftersom det är tid då de kan ägna sig åt sina egna intressen och de ser inte biblioteket som en plats där de kan göra det, biblioteket ses inte som något ungdomligt. Informanterna tycker olika kring huruvida biblioteket ska vara tyst eller livligt, en vill ha mer liv och rörelse medan en vill ha en lugn oas. Flera av tjejerna uttrycker att de tycker att biblioteket känns som en trygg plats, en plats dit de exempelvis kan gå för att söka information (Jinnedal & Sonidsson 2006).

Om biblioteket anpassar sitt utbud efter ungdomarnas önskemål besöker de hellre biblioteket eftersom de känner sig inkluderade och därmed välkomna. Susanne Dahlkvist skriver i sin magisteruppsats *Att arbeta för ungdomar på folkbibliotek: Hur visar sig bibliotekariens synsätt och kunskaper?* (2003) om bibliotekariens syn på ungdomar på bibliotek. Undersökningen visar att ungdomar är ”en mindre prioriterad grupp” på bibliotek, även om de inte är bortglömda (Dahlkvist 2003, s. 69). Att kommuner ofta satsar på barn och unga som grupp kan leda till ojämnt fördelade resurser, vilket gör att ungdomarna tenderar att falla mellan stolarna. Även personalbrist och brist på ekonomiska resurser kan vara bidragande faktorer (Dahlkvist 2003). Bibliotekarierna som medverkat i undersökningen menar att det är viktigt att inkludera ungdomar i biblioteksverksamheten, det vill säga att göra inköp av litteratur och musik utifrån ungdomarnas önskemål, och på så sätt visa att de tillgodoser deras intressen. Bibliotekarierna ansåg även att det var viktigt för ungdomarna att få ha sin egen ”hörna” på biblioteket, där det finns utrymme att föra samtal. Bibliotekets ungdomsavdelning ska kunna vara en trivsamt plats som bara är till för dem (Dahlkvist 2003).

Även Caroline Karlsson (2006) konstaterar i sin magisteruppsats, *Vad vill ungdomar ha och vad kan folkbiblioteket ge? En fallstudie av ungdomsbiblioteket PUNKTmedis marknadsföring*, att det är viktigt att biblioteken arbetar med att inkludera ungdomar i ungdomsverksamhet. Unga måste få vara ”delaktiga och medskapande” (Karlsson 2006, s. 59). Karlsson menar att en tydlig ”målgruppsprofil” är viktig om biblioteket ska kunna locka ungdomar. Karlssons undersökning visar att det är viktigt att låta ungdomarna ha inflytande, det måste finnas en öppenhet till att ha ett mediebestånd som delvis bygger på ungdomarnas önskemål (Karlsson 2006). Karlsson använder sig av Christian Grönroos (2000) teorier om relationsbaserad marknadsföring. På ett bibliotek kan en relation till exempel byggas mellan bibliotekarie och låntagare vid ett referenssamtal, dessa relationer är viktiga att underhålla om de ska bli långsiktiga (Karlsson 2006, s. 8). Dahlkvist menar att bibliotekariers grundinställning till ungdomar påverkar deras synsätt på och arbete med ungdomar samt att det därför är viktigt med ”en lämplig personlighet hos bibliotekarien” (Dahlkvist 2003, s. 74).

Julia McDowell (2016) har skrivit masteruppsatsen *Högljudda och tystade ungdomsgäng – En diskursanalys av debatten om stökiga bibliotek*, vars syfte är att undersöka vilka föreställningar om bibliotek som lyfts fram, samt vilka som får uttrycka sig i debatten om bibliotek. McDowell har i sin undersökning delat in debattinläggen i två olika diskurser som hon valt att kalla ”tysthetsdiskursen och öppenhetsdiskursen” (McDowell 2016, s. 25). De som förespråkar tysthetsdiskursen menar att biblioteket ska vara en tyst plats för ”läsning, studier och reflektion” (McDowell 2016, s. 26). De menar att om biblioteken öppnar upp för ”stökande och högljudda besökare” riskerar andra besökare att stängas ute (McDowell 2016, s. 25).

De debattartiklar som förespråkar öppenhetsdiskursen vill att biblioteket ska vara en plats för alla, även de som ses som ”högljudda eller stökiga” (McDowell 2016, s. 25). Det bör nämnas att båda inriktningarna värnar om att biblioteket är till för alla. Dock menar de som talar för tysthetsdiskursen att det ska ske under förutsättning att besökaren huvudsakligen ägnar sig åt, som tidigare nämnts, ”läsning, studier och reflektion” (McDowell 2016, s. 26). Av 25 debattinlägg förespråkar 14 inlägg tysthetsdiskursen och 6 öppenhetsdiskursen, resten hamnar bland övriga diskurser. De som är för öppenhetsdiskursen menar att biblioteket kan ha flera funktioner och ska kunna erbjuda aktiviteter som till exempel barnteater, diskussioner och föreläsningar, och samtidigt kunna erbjuda en tyst plats. De har som vision att biblioteket ska fungera som en mötesplats dit alla är välkomna (McDowell 2016).

Lena Spejare har skrivit magisteruppsatsen *Bibliotek för alla? om ungdomsverksamhet på bibliotek* (1998). Spejares syfte är att undersöka vad det kan finnas för orsaker till att många bibliotek saknar ungdomsverksamhet. I likhet med Dahlkvist (2003) konstaterar även Spejare att ungdomar på bibliotek inte är en prioriterad grupp, och att de hamnat i skuggan av barnverksamheten. Spejare framhäver att det finns en önskan bland bibliotekarierna som arbetar med ungdomar om att få fortbildning. Flera bibliotekarier i Spejares undersökning uttrycker även att de har behov av att diskutera mer med kollegor kring ”attityder och ideologier” (Spejare 1998, s. 48). Vidare diskuterar Spejare, i likhet med McDowells teori om tysthetsdiskursen och öppenhetsdiskursen, anledningen till att biblioteken har eller saknar ungdomsverksamhet. Spejare menar att det bygger på två olika synsätt kring vad biblioteket ska ha för roll. Det ena synsättet innebär att bibliotekarierna ser bibliotekets roll som en ”neutral servicestation”, medan det andra synsättet är att se biblioteket som en ”aktiv kulturförmedlande institution” (Spejare 1998, s. 56). Spejare menar att dessa två synsätt har direkt påverkan på om bibliotek har ungdomsverksamhet eller inte (Spejare 1998).

Rydsjö och Elf (2007) lyfter i sin kunskapsöversikt fram vikten av forskning kring barn- och ungdomsbibliotek, för att bibliotekarier ska kunna utvecklas inom sitt yrke. I likhet med detta menar Betty A. Kalugho att bristen på forskning om ungdomar kan ha bidragit till att det finns svårigheter i att tillgodose deras behov (Kalugho 2018). I artikeln *The role of the Kenya National Library Service in the provision of information for youth empowerment in Nairobi County, Kenya* har Kalugho undersökt vilken roll Kenya National Library Service har i att tillhandahålla information till unga i åldern 15–30 år. Undersökningens syfte är att undersöka om det finns brister i bibliotekets informationsförsörjning till denna målgrupp och hur biblioteket i så fall kan arbeta för att motverka dessa brister. Kalugho lyfter att ungdomar i Kenya enligt Commonwealth of Nations och United Nations Educational and Scientific Cultural Organization (UNESCO) är överrepresenterade bland arbetslösa och fattiga (Kalugho 2018). Genom att ge unga information kan de exempelvis få reda på sina rättigheter kring utbildning och sjukvård. Vidare visar studien att det finns mycket att göra när det gäller bibliotekens arbete med unga. Trots att biblioteken i Kenya har ungdomsavdelningar upplevde ungdomarna själva att det inte var tillräckligt, detta beror dock delvis på de offentliga bibliotekens begränsade ekonomiska resurser (Kalugho 2018).

Även Stuart Ferguson, verksam i Australien, diskuterar kring det viktiga i att kunna tillskansa sig information, i sin text *Are public libraries developers of social capital? A review of their contribution and attempts to demonstrate it*. Artikeln undersöker huruvida folkbibliotek ger socialt kapital. Ferguson går igenom litteratur som är skriven kring ämnet och summerar denna. Det som lyfts fram är dels biblioteket som mötesplats, där lokalsamhället kan mötas och det sociala kan utvecklas, och dels biblioteket som förmedlare av information och kunskap. Det erbjuder möjligheter för det livslånga lärandet. Detta är viktigt för den personliga utvecklingen och för att överbrygga den digitala klyftan. På så sätt arbetar folkbiblioteken för att upprätthålla samhällets demokratiska värderingar. Ferguson menar att om folkbiblioteken vill bygga upp socialt kapital är det bland annat viktigt att göra sig mer tillgängliga för nya användargrupper och att upprätthålla öppna, trygga och informella mötesplatser (Ferguson 2012). En viktig del i detta är bibliotekarierna och vilka kompetenser de har och behöver.

2.5 Kompetenser

En av våra frågeställningar är vilka kompetenser bibliotekarier anser behövs för att arbeta på en ungdomsavdelning. Den frågan har även Dalia Hamada och Sylvia Stavridi (2014) ställt sig. De har skrivit artikeln *Required skills for children's and youth librarians in the digital age* som tar avstamp i Alexandria, och resonerar kring bibliotekariekompetenser i relation till den digitala världen. Den nya tekniken innebär att bibliotekarier behöver implementera fler roller i sitt yrke. Att kunna tekniken och att vara säker i användandet av den är viktigt. Hamada och Stavridi skriver att det är få som forskat kring vilka kompetenser som krävs av bibliotekarier i den digitala tidsåldern. De har undersökt vilka personliga egenskaper, professionella kompetenser samt disciplinspecifika kunskaper som bibliotekarier anser krävs för att arbeta med unga på bibliotek. Några av de personliga egenskaper som lyfts fram som viktiga är: analytisk, kreativ, flexibel, entusiastisk, accepterande gällande individuella skillnader och kulturell mångfald, tolerant och självsäker. När det kommer till de professionella kompetenserna var åsikterna mer delade. Alla tyckte att det var viktigt med informationskompetens, kritiskt tänkande, samarbete, att upprätthålla en professionell attityd mot ungdomarna och problemlösning, medan tre fjärdedelar ansåg att etiskt och socialt ansvar var en del av arbetet. De disciplinspecifika kunskaper som ansågs viktiga var: förståelse för unga individers behov, kunskap om samlingarna, kunnig i användning av digitala enheter samt att ha teknisk kunskap. Det är många kompetenser och kunskaper som nämns, och Hamada och Stavridi lyfter fram att det är svårt för en person att kunna allt, särskilt eftersom mycket av det som tas upp som viktigt inte lärs ut i utbildningen, som kommunikation och pedagogik (Hamada & Stavridi 2014). Studien lyfter frågan om kompetenser, vad som krävs som ungdomsbibliotekarie och hur kompetenserna ska erhållas, men det är en begränsad studie som skulle behöva utökas med fler intervjuer för att stå på en stadigare grund.

Som Hamada och Stavridi skriver är bibliotekariers kompetenser ett ämne det inte forskats så mycket kring, något även Svensk biblioteksförning lyfter fram i sin forskningsöversikt *Bibliotekarien och professionen*. I översikten skriver de bland annat om "vad som karakteriserar bibliotekarieryrket" och ställer frågan: "vilken betydelse har den nära kopplingen till den offentliga sektorn och de många personkontakter som kännetecknar yrket?" (Svensk biblioteksförning 2008, s. 4).

Vad ingår egentligen i en bibliotekaries yrkesroll? Som biblioteksdebatten, som nämnts tidigare, visar är det inte helt tydligt. Några av de kompetenser som de ser att de flesta skriver under på är informationskompetens, pedagogik, service, kulturförmedling och litteraturkännedom. Precis som i Hamada och Stavridis text blir slutsatsen att det är många kompetenser som ska rymmas i bibliotekarieprofessionen. Användarnas behov har ändrats över tid, och i relation till samhället och den offentliga sektorn, vilket i sin tur påverkar bibliotekarieprofessionen. Även ny teknik har påverkat yrket och det kan sägas finnas en slitning mellan den mer tekniska inriktningen hos bibliotekarier och en mer humanistisk. Översikten lyfter även fram att diskussionen kring vad professionen innebär inte endast finns i Sverige, utan att den också är vanlig i resten av världen. Genomgående är att eftersom yrkesrollen är så pass bred är det många utanför biblioteksvärlden som inte förstår vad yrkesrollen innebär. Detta kan även ha en koppling till att besökarna endast ser det yttre arbetet och inte planering och andra administrativa uppgifter (Svensk biblioteks förening 2008).

Ett kapitel i boken *Bibliotekarier i teori och praktik* handlar om kompetenser som saknas hos nyutexaminerade bibliotekarier enligt en enkätundersökning som skickats till bibliotekschefer i hela landet. Här lyfts det fram att yrkesverksamma bibliotekarier ofta anser att utbildningarna inte förser studenterna med de kunskaper som behövs ute i verksamheterna (Michnik & Utter 2018). I studien framkommer det bland annat att en femtedel av bibliotekscheferna anser att ”nyutexaminerade bibliotekarier saknar de personliga egenskaper och attityder som [de] beskriver att arbetet i en folkbiblioteksverksamhet kräver” (Michnik & Utter 2018, s. 50). Personlig kompetens beskrivs som ”personliga egenskaper, attityder, värderingar och etik” (Michnik & Utter 2018, s. 47). Katarina Michnik och Malin Utter tar här upp att detta borde beröras i utbildningen, även om det inte ingår i utbildningen att utveckla personliga kompetenser. Nyutexaminerade bibliotekarier beskrivs även av 39 procent av respondenterna sakna social kompetens, alltså att ha social förmåga och kunna bemöta människor, något som respondenterna ser som essentiellt för arbetet på bibliotek (Michnik & Utter 2018). Denna upplevda brist på personliga och sociala kompetenser kan kanske kopplas samman med oviljan att arbeta med ungdomar på bibliotek.

I *Bibliotekarier i teori och praktik* finns även ett kapitel om folkbibliotekariers kompetenser i en politiskt turbulent tid, skrivet av Hanna Carlsson och Johanna Rivano Eckerdal. De lyfter fram bibliotekslagen från 2014 där det står att biblioteken ska verka för det demokratiska samhällets utveckling, och pekar på att lagen inte nämner bibliotekarierna och dess professionella roll. Redan i lagen från 1996 saknades en beskrivning av bibliotekariernas uppdrag, vilket antyder att det inte ses som viktigt. Carlsson och Rivano Eckerdal skriver att frågor väckts gällande ”hur folkbibliotekarier relaterar till och uppfyller folkbibliotekets demokratiska roll i en tid som kan betecknas som politiskt turbulent” (Carlsson & Rivano Eckerdal 2018, s. 193–194). Socioekonomiska skillnader ökar i befolkningen, klyftorna ökar och ”det finns ett stort behov av kunskap om hur samhället kan hantera dessa utmaningar [...] genom hur olika samhällsinstitutioner och deras personal agerar i möten med sina brukare i den dagliga verksamheten” (Carlsson & Rivano Eckerdal 2018, s. 203). De beskriver hur de som lärare vid Lunds universitet diskuterar med studenterna som läser biblioteks- och informationsvetenskap vilka kompetenser som behövs för att

arbeta som bibliotekarie i samtiden. Som exempel tar de upp att kunna nå kunskap via olika medier, vara bra på förmedlande arbete och ha en kritisk förmåga. De lyfter även fram att de arbetar för att studenterna ska kunna argumentera för att deras roll som bibliotekarie är viktig och på vilket sätt de kan bidra till verksamheten på bibliotek. Genom artikeln argumenterar Carlsson och Rivano Eckerdal för att fackutbildade bibliotekarier behövs, inte minst för att uppfylla folkbibliotekets demokratiska roll. En roll bibliotekarier ska vara väl förtrogna med och vilja diskutera kring (Carlsson & Rivano Eckerdal 2018).

Det är intressant att se vad bibliotekarierna själva identifierar sig med. Anders Ørom skrev 1993 *Bibliotekariske identiteter, formidlingsarbejde og arbejdsorganisering* där olika identiteter som Ørom identifierat inom bibliotekarieyrket lyfts fram. Den vanligaste ser Ørom vara *kulturformidleridentiteten* som innebär att värdera och förmedla kultur. En annan är *fagreferentidentiteten*, som sitter på specifik ämneskunskap. På 70-talet skapades, i och med samhällsförändringar, *socialarbejderidentiteten*, där det viktiga var att uppfylla de olika individuella behov som fanns hos användarna, förmedlingen tog här avstamp i att fylla ett behov istället för att förmedla ett specifikt material. Artikeln nämner även de nära besläktade *informationsorganisatoridentiteten* och *informationsformidleridentiteten* som organiserar respektive förmedlar information, bland annat genom att förstå och arbeta med olika former av teknik (Ørom 1993).

Både Kerstin Carlsson samt Eva Akenine och Nadine Alvarado använder Øroms bibliotekarieidentiteter i sina magisteruppsatser där de diskuterar bibliotekariers identitet respektive bibliotekariers roll (Carlsson 2007; Akenine & Alvarado 2004). Carlsson upplever att merparten av informanterna främst identifierar sig med att vara kulturförmedlare och informationssökare eller -organisera, samt att informanterna även lyfter fram vilken stor roll tekniken spelar och att det är viktigt att hänga med i utvecklingen (Carlsson 2007). Detta skiljer sig något från Akenine och Alvarado som utgått från Øroms identiteter men även lagt till handledaren och marknadsföraren, som ska vägleda vuxenstuderande och skolor, respektive se till att bibliotekets utbud når användarna. I deras undersökning framkommer det att flera informanter tycker att det förs för få samtal kring skönlitteraturens kvalitet på biblioteken, den vanligaste rollen de hamnar i är informationsförmedlaren eller teknisk support. Det kom även fram att det var flera av bibliotekarierna som såg sitt yrke som ett kall. De vill nå ut till de som behöver det och gör det ibland på bekostnad av sin lediga tid. Merparten av de intervjuade ansåg att det viktigaste med bibliotekarieyrket var mötet med människor (Akenine & Alvarado 2004). Eftersom dessa artiklar är lite äldre saknas resonemang kring bibliotekarien i den digitala världen samt vilken roll biblioteket får i ett samhälle med väldigt få öppna offentliga rum, och hur det påverkar bibliotekarieidentiteten.

Øroms identiteter diskuteras även i ”*Stå mellan hyllorna och kramas*”: *bibliotekariers attityd till ungdomars biblioteksanvändning och läsning*, som är en uppsats som specifikt lyfter fram bibliotekariers arbete med ungdomar. Här har Britt Dahlström intervjuat både ungdomar, bibliotekarier och fritidsledare på ett bibliotek där biblioteket ligger i anslutning till en fritidsgård. Bibliotekarierna och fritidsledarna tror att ungdomarna är likgiltiga inför biblioteksrummet, men i intervjuerna har ungdomarna flera åsikter om hur det ska se ut och vad som ska

finnas. Uppsatsen lyfter faktumet att det är viktigt att gå in i mötet med ungdomar med öppet sinne och inte döma dem på förhand. Både bibliotekarieyrket och fritidsledaryrket har koppling till socialarbetarrollen, som Ørom lyfter som en av bibliotekarieidentiteterna. Viktigt enligt bibliotekarierna i studien är att vara engagerad i arbetet med unga och vara entusiastisk i att följa med i ungdomarnas intressen. Uppsatsens slutsats är att det, för att kunna nå ut till ungdomar, är viktigt för bibliotekarier att studera ungdomskultur (Dahlström 2000). Även den här artikeln är lite äldre, men den lyfter fram aspekter som är relevanta även idag, såsom förståelse mellan bibliotekarierna och ungdomarna.

I Oslo har biblioteket i stadsdelen Tøyen skapat en avdelning för barn och ungdomar mellan 10 och 15 år. Ingen utanför den åldersgruppen får lov att vistas på avdelningen, förutom personalen, och de har både böcker och upplevelser som riktar sig till just den åldersgruppen. På hemsidan skriver de: ”Hos oss kan du finne på noe du liker, eller bare slappe av.” På avdelningen finns även läxhjälp (Deichman u.å.). Tøyen är en stadsdel med mycket barnfattigdom och trångboddhet, och personalen på biblioteket har ofta fått agera som socialarbetare och har fått skapa många regler (Aquilonius 2017). Här har de engagerat sig i de unga, som Dahlström ovan menar är viktigt. Att även gå in i mötet med ungdomar med ett öppet sinne är något de förhoppningsvis har tänkt på. När de hade byggt upp relationer med barnen blev det lättare och de kunde istället fokusera på verksamheten, där det finns allt möjligt, som exempelvis en dramaklubb. Ingen i personalen är bibliotekarie, istället finns det skådespelare, lärare och konstnärer. Detta var ett mål de hade när avdelningen skapades, att utmana föreställningen om vem som kan arbeta på ett bibliotek. Barnen har också fått vara delaktiga i uppbyggnaden och exempelvis fått namnge hyllorna böckerna står på, som ”Sådant som får dig att rysa” (Aquilonius 2017). Biblioteket har alltså arbetat tillsammans med de unga för att bygga upp en plats där de vill vara. Att det inte behöver vara en bibliotekarie som arbetar på biblioteket är något vi kommer att återkomma till, då vi även sett det på KRUT i Malmö, där vi gjort intervjuer. Vi upplever att det inte forskats mycket kring bibliotekariens kompetenser i relation till ungdomsavdelningar, vilket ger god relevans till denna uppsats. Här går det att ställa sig frågan: vad ett bibliotek och en bibliotekarie när de inte längre är en enhet och vad det är för kompetenser en bibliotekarie har, eller borde ha, samt vad det är för kompetenser som borde finnas på ett bibliotek. Dessutom går det att fundera på om bibliotekets behov av vissa kompetenser borde påverka bibliotekarieutbildningen, för att därigenom göra bibliotekarien fortsatt relevant för all biblioteksverksamhet. Precis som socialarbetaridentiteten som uppstod på 70-talet kanske det behöver uppstå en ny identitet nu.

2.6 Det rumsliga

Hur utformas ungdomsavdelningar på bästa sätt? Vi kommer i uppsatsen att titta på hur ungdomsavdelningar är utformade, ett ämne det inte har forskats speciellt mycket kring. Men i ”This Is Our Library, and It’s a Pretty Cool Place”: A User-Centered Study of Public Library YA Spaces har Denice E. Agosto, Jonathan Pacheco Bell, Anthony Bernier och Meghan Kuhlmann (2015) samlat information om hur ungdomar och bibliotekarier vill att ett fysiskt ungdomsbibliotek ska vara utformat. Forskarna har samlat data från 23 olika folkbibliotek i USA. De valde ut 25 olika bibliotek, varav de fick in resultat från 23, och försåg en ungdomsbibliotekarie från

varje bibliotek med varsin videokamera. Bibliotekariens uppdrag var att filma en video på 3–5 minuter där de visade det de ville visa av och berätta om bibliotekets ungdomsavdelning, samt be en av besökarna på ungdomsavdelningen att göra samma ”snowball sampling” (Agosto et al. 2015). När forskarna sedan fick tillbaka de färdiga videofilmerna kunde de jämföra bibliotekariernas resultat med ungdomarnas. Undersökningen visade att både bibliotekarier och ungdomar värderade bekväma sittplatser högt, bra belysning, flyttbara möbler och att kunna omforma utrymmet för att passa flera olika syften. Flexibilitet lyfts fram som viktigt i arbetet med ungdomsavdelningar, samt att utrymmet bör byggas för att kunna husera inte bara medier utan även olika aktiviteter. Aktiviteter var nämligen något som ungdomarna själva fokuserade på och studien kom även fram till att det var av vikt att låta ungdomarna själva vara med och bestämma innehållet på ungdomsavdelningen. Det kommer även fram att en ungdomsavdelning som är helt skild från barn- och vuxenavdelningarna kan få ungdomarna att till större del känna att det är deras plats (Agosto et al. 2015).

En annan undersökning som gjorts där ungdomarna själva har blivit tillfrågade är Children’s section of the Jaffna Public Library: user satisfaction survey där Kalpana Chandrasekar och Nadarajah Sivathaasan gjort en enkätundersökning på barn- och ungdomsavdelningen på ett bibliotek i Jaffna på Sri Lanka. I enkäten skulle barnen och ungdomarna betygsätta sju olika delar av biblioteket: samlingarna, skyltningen av nya böcker, låne- och referensservice, hur hyllorna är placerade, öppettider, programverksamheten för barn och miljön i biblioteket. Det fanns ingen signifikant skillnad mellan kön i hur nöjda de var med de sju nämnda faktorerna, det enda som skiljde sig var att tjejerna var mer nöjda med biblioteksmiljön. Däremot går det att se en stor skillnad mellan barnen som är tvåspråkiga och de som endast talar Tamil. De tvåspråkiga barnen är mer nöjda med hylluppställning, programverksamhet och biblioteksmiljön, detta beror förmodligen på att en stor del av bibliotekets samlingar och aktiviteter är på engelska. I studien går det även att se att de mest frekventa besökarna är 12–14-åringarna (Chandrasekar & Sivathaasan 2016). Eftersom enkäter delades ut, där informanterna endast kunde betygsätta det som forskarna valt ut, fanns det inte möjlighet för ungdomarna att lyfta in några nya perspektiv och uttrycka egna åsikter, en klar nackdel i studien.

Några som har använt sig av intervju som metod för att få fram vad ungdomar tycker är Annette Andersson och Victoria Nore som skrivit magisteruppsatsen *Biblioteksrummets förmedlande roll – En studie av Malmö stadsbiblioteks ungdomsavdelning* (2002). Deras syfte är att undersöka vad ungdomar samt bibliotekspersonal tycker om den fysiska miljön på ungdomsavdelningen på Malmö stadsbibliotek. I intervjuerna med bibliotekspersonalen kom det fram att ungdomarna inte varit delaktiga i utformningen, och inte heller personalen kände sig delaktig utan det var en arkitekt som tog de flesta besluten. En bibliotekarie ansåg att ungdomarna inte uttryckte speciellt mycket kring vad de ville ha på avdelningen, utan mest accepterade det som fanns. Men författarna ansåg att rummet inte bjöd in ungdomarna till att komma med åsikter. De intervjuade ungdomarna uppgav att de ville ha valmöjligheter när det kom till sittplatser på avdelningen, att det både skulle finnas platser där det var tyst, där de exempelvis kunde studera, och platser där de fick lov att prata och umgås. Uppsatsförfattarna ansåg att det fanns för få rum i rummet och det framkom att varken ungdomarna eller bibliotekschefen ansåg att det

var bra att blanda ungdomar och småbarn, utan att det var bättre att ungdomarna var lite för sig själva. Många av ungdomarna i studien ansåg att det var viktigt hur ungdomsavdelningen såg ut, och att den inte skulle vara helt vit och kal, utan vara lite ungdomlig och ge en känsla av hemmiljö. Det de kom fram till som det viktigaste var delaktighet och kommunikation, att involvera ungdomarna i utformandet (Andersson & Nore 2002).

Självva det rumsliga på biblioteket lyfts inte alltid fram som det centrala i verksamheten, något Donald A. Barclay (2017) anser vara fel. Barclay, som är verksam i USA, lyfter i sin artikel *Space and the social worth of public libraries* fram biblioteksrummets sociala roll och dess unika ställning som offentligt rum där människor kan vistas utan några som helst förbehåll. Det är ett rum där människor kan mötas och skapa något kollektivt. Barclay lägger även vikt vid det lokala och möjligheterna som ges till lokala bibliotek att anpassa sig efter sin omgivning och ge människor en plats att dela tillsammans (Barclay 2017). Just för att det är en plats som på många sätt tillhör samhället och människorna i det är det, som även de tidigare nämnda artiklarna lyfter fram, viktigt att låta besökarna vara delaktiga i de beslut som rör detta delade rum.

Sammanfattningsvis kan vi se att det krävs flexibilitet för att arbeta med ungdomar på bibliotek, dessutom är det viktigt att i möjligaste mån anpassa sig efter deras önskemål eftersom ungdomsavdelningen är deras plats. Det finns vissa slitningar mellan biblioteket som mötesplats och biblioteket som tyst plats, där ungdomarna exempelvis i biblioteksdebatten, har beskyllts för att orsaka stök. Biblioteket är ett offentligt rum i ett samhälle med få sådana, och då ska alla samsas på en liten yta, något som kan vara en utmaning. Ungdomar har olika förutsättningar, exempelvis relaterat till genus och klass, något som påverkar deras varande i samhället. Vi har även sett att en bibliotekarie kan ha många olika kompetenser, och att det kan krävas specifika kunskaper för att arbeta med ungdomar på bibliotek, något vi kommer att studera närmare längre fram.

3 Teori

I det här kapitlet kommer vi att presentera det teoretiska ramverk vi kommer att använda oss av i analysen av vårt empiriska material. Till den här uppsatsen har vi valt att använda oss av biblioteksmodellen samt institutionell teori. Biblioteksmodellen valde vi eftersom den är inriktad på utveckling av folkbibliotek, och institutionell teori valde vi eftersom den är inriktad på institutioner i samhället. Vi kommer att använda biblioteksmodellen för att undersöka vad biblioteken erbjuder ungdomar i biblioteksrummet, samt vilka kompetenser bibliotekspersonalen bör tillämpa för att skapa en ändamålsenlig ungdomsverksamhet. I uppsatsen kommer vi med hjälp av nyinstitutionell teori att undersöka hur de tre biblioteken vi har studerat verkar i en samhällelig kontext. Hur arbetar biblioteken för att uppnå legitimitet i relation till att nå sina mål kring ungdomar som prioriterad målgrupp?

3.1 Biblioteksmodellen

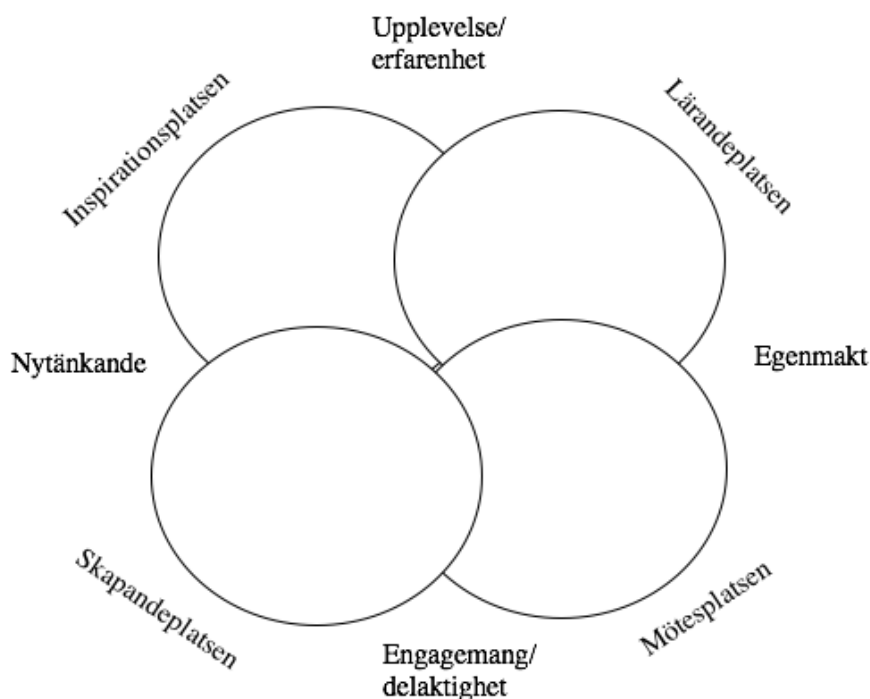

Bild 1: Egen illustration baserad på Jochumsens, Hvenegaard Rasmussens och Skot-Hansens "The Four Spaces"-modell (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012, s. 589).

Den ursprungliga biblioteksmodellen skapades i Danmark i mitten på 90-talet då Kommittén för folkbibliotek i kunskapsamhället fick i uppdrag att undersöka om

folkbiblioteken behövde nya uppdrag i kunskapssamhället, relaterat till det livslånga lärandet, och huruvida deras befintliga verksamhet behövde utvecklas (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012). Marianne Andersson och Dorte Skot-Hansen skrev *Det lokale bibliotek – afvikling eller udvikling* där de reflekterar kring det lokala bibliotekets roll i det nya informationssamhället. Det som lyfts i den modellen är biblioteket som; *kulturcenter*, med fokus på kulturella upplevelser, *videnscenter*, med fokus på utbildning och upplysning, *informationscenter*, med fokus på referenstjänster och informationssökning, och *socialcenter*, med fokus på biblioteket som en plats för socialt liv och uppsökande verksamhet (Andersson & Skot-Hansen 1994).

Men samhället utvecklades och 2012 utvecklade Henrik Jochumsen, Casper Hvenegaard Rasmussen och Dorte Skot-Hansen en ny modell för folkbiblioteken, som tar avstamp i den äldre biblioteksmodellen. Den nya modellen fokuserar på de fyra mål som författarna anser är de viktigaste för folkbiblioteken och har använts för såväl mindre som större utvecklingsfrågor på folkbibliotek. Modellen reflekterar de olika uppdrag som det kan sägas att folkbiblioteken har, som mötesplats samt plats för kunskap, information och kultur. Författarna till artikeln, där den nya modellen presenteras, anser att den behövs för att genom den studera folkbiblioteken i relation till samhällets utveckling och vad biblioteket kan vara i framtiden. För att underlätta analysen har vi använt Leila Hellströms (2016) svenska översättningar av de begrepp som används i artikeln. Deras modell lyfter fram fyra mål som biblioteket ska stödja: *experience* (upplevelse/erfarenhet), *involvement* (engagemang/delaktighet), *empowerment* (egenmakt) och *innovation* (nytänkande). De två första kan ses som i högre grad individuella mål medan de andra två har mer koppling till det samhälleliga. Egenmakt och nytänkande är viktiga för att biblioteket ska hjälpa till att skapa framtida medborgare som är medvetna och kunniga för att landet, i det här fallet Danmark, med hjälp av det ska kunna mäta sig globalt. Men de lyfter också fram att nytänkande och kreativitet är viktigt även för att det är viktigt att ha något att leva för och det kan exempelvis vara att få uttrycka sig kreativt. Visionen för hur biblioteket ska vara och vad som ska finnas sammanfattas i artikeln genom *the four spaces: inspiration space, learning space, meeting space* och *performative space*. Precis som med tidigare nämnda begrepp har vi här valt att använda Hellströms (2016) översättningar för att underlätta analysen: inspirationsplatsen, lärandeplatsen, mötesplatsen och skapandeplatsen. Som det går att se i modellen står dessa fyra rum utsatta mellan de tidigare nämnda målen, så att de på så sätt uppfyller vars två mål. Dessa fyra rum är inte fysiska rum utan snarare möjligheter för vad som kan finnas i det fysiska och digitala biblioteket.

Inspirationsplatsen inspirerar till meningsfulla upplevelser, som påverkar vår uppfattning av världen. Det kan ske genom exempelvis berättande eller andra uttryck, och inom olika delar av kulturen och inom olika genrer, som alla samlas på biblioteket. Biblioteket är en plats där mycket möts och därmed en plats för att utforska saker som är bortom ens horisont, ofta genom upplevelser på biblioteket, som varierande programverksamheter (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012).

Lärandeplatsen är menad att ge en hjälpande hand till barn och ungdomar och vuxna som vill lära sig mer och utforska världen. Tillgången till information och kunskap är

viktig för medborgarnas utveckling, och för att barn och unga lättare ska kunna ta till sig kunskapen menar artikelförfattarna att det kan vara både nödvändigt och roligt att göra den mer upplevelsebaserad, exempelvis genom workshops (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012).

Mötesplatsen är: ”an open, public space and a place between work and home where citizens can meet other people, who are both like them and differ from them” (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012, s. 592). Biblioteket som mötesplats nämns gärna tillsammans med konceptet *third space*, vilket är just detta, en mötesplats som varken är hemmet eller skolan/jobbet, där möten sker över generationer, etniciteter och intressen. Artikeln nämner Ray Oldenburg, som skrivit om begreppet *third space* och ser sådana platser som: ”the heart of a community’s social vitality and the grassroots of democracy” (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012, s. 592).

Det sista rummet är skapandeplatsen, där användarna tillsammans med andra kan inspireras till kreativt skapande i mötet med konst och kultur. Här ska biblioteket assistera användarna i biblioteksrummet genom att erbjuda möjligheter att utöva kreativa uttrycksätt såsom ljud, video, spel och skrivande och vara en plats för användarnas aktiviteter, samt kunna publicera och sprida deras arbeten. Biblioteket blir en plats där material skapas, istället för att endast tillhandahållas. Artikelförfattarna nämner även att det är genom det här rummet som biblioteket kan nå de yngre generationerna, som är intresserade av skapande, medskapande och användarinvolvering (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012).

Biblioteksmodellen skapades dels för att hjälpa bibliotek att prioritera och planera i sin verksamhet, och dels för att hjälpa bibliotek att planera hur det fysiska rummet, och arbetet i det, ska se ut. Modellen ska även kunna inleda ett samtal internt om vad biblioteket ska vara. Men är modellen lika relevant för ett litet bibliotek, är det möjligt att tillgodose alla rummen utan särskilda resurser? Den frågan ställer de sig i artikeln och för fram att modellen går att använda i varierande utsträckning, exempelvis antingen för att implementera konceptet i relation till en stor ombyggnad eller endast som riktlinjer vid skapandet av en ny biblioteksplan. Artikelförfattarna vill även lyfta att det inte är deras syfte att försöka skapa en mall för hur bibliotek ska vara. Syftet är istället att verkligen starta en diskussion om vad biblioteket kan vara och att visa möjligheter och uppmuntra till mångfald (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012).

Vi har valt att analysera vårt material utifrån biblioteksmodellen eftersom den ger en grund för hur man kan bygga upp ett folkbibliotek. Ungdomar är en diversifierad grupp vars behov varierar. Modellen kan vara till hjälp för att analysera de behov vi ser finns hos ungdomar på bibliotek.

3.2 Institutionell teori

Institutionell teori bildades under 1800-talet inom discipliner som ”nationalekonomi, sociologi och statsvetenskap” (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 7). Då teorin, som egentligen kan ses som ett ”ramverk”, används inom flera olika discipliner finns det ingen bestämd definition på vad som utgör en institution (Eriksson-Zetterquist 2009).

Nanna Kann-Christensen har skrivit artikeln ”*Institutionelle logikker i biblioteksvæsenet og dets omverden NPM vs. Bibliotekarisk praksis*”, där hon använt sig av institutionell teori med inriktning på institutionell logik då hon undersökt hur NPM (New public management)-inspirerade förändringar tagits emot inom bibliotekssektorn. Kann-Christensen menar att NPM är ett samlingsord som bland annat används för att förklara de förändringar som uppstått inom den offentliga sektorn med syfte att effektivisera den. För att uppnå detta hämtas idéer och metoder från den privata sektorn. Kann-Christensen menar att en offentlig institution kan ses som en arena som styrs av professioner, det vill säga att den offentliga institutionen är bunden till professionella normer, vilket syns både i rekrytering och i personalens arbetsuppgifter (Kann-Christensen 2009). Ulla Eriksson-Zetterquist lyfter fram liknande perspektiv och tar upp hur institutioner och organisationer har lätt för att bli lika varandra då de inte sällan strävar mot samma vision. Vissa lösningar i en organisation används generellt eftersom det är de lösningarna som framställs som de rätta, och då är det ingen som vill avvika från den normen. Den som avviker kan ses som att den inte är legitim. Därmed blir ”formella organisationer mer vanliga och mer utvecklade” (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 66). Det viktigaste som lyfts fram är att organisationen ska vara framgångsrik, vilket den blir genom andra organisationers godkännande (Eriksson-Zetterquist 2009). Kann-Christensen använder begreppet ”institutionelle logikker”, vilket syftar på socialt utformade normer, antagande och regler som människor ”producerer og reproducerer” på sin omgivning (Kann-Christensen 2009, s. 18). Genom att använda begreppet ”institutionelle logikker” undersöker Kann-Christensen även hur olika områden kan få större betydelse inom en organisation, det vill säga hur vissa delar i en organisation får mer utrymme än andra. Kann-Christensen menar att den offentliga sektorn saknar en egen identitet och eget självbestämmande, då biblioteket är en del av det politiska maskineriet. Dock har biblioteket en tydligare identitet i jämförelse med många andra institutioner (Kann-Christensen 2009).

En viktig del av institutionell teori är att framväxten av en institution är resultatet av att ”människor konstruerar deras sociala verklighet” (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 7). Institutionell teori syftar på hur organisationer påverkas av samt påverkar andra organisationer. Teorin behandlar även hur tillvägagångssätt i organisationer följer det som tas för givet av dess omgivning. Organisationerna är i ständig förändring och förändras och utvecklas i samspel med andra organisationer. Inom institutionell teori talas det även om att organisationer inte alltid tänker ut det rationella sättet att handla utan istället väljer att förhålla sig till regelverk. Teorin fokuserar bland annat på hur organisationer påverkas av trender i samhället, men även hur organisationer påverkar samhället. I en organisation flyter det vardagliga arbetet på och förändringar görs utifrån uppsatta mål, för att nå ett visst resultat (Eriksson-Zetterquist 2009).

I vår analys kommer vi att utgå från nyinstitutionell teori. Eriksson-Zetterquist lyfter att den nyinstitutionella teorin inte koncentrerar sig på konflikter. Skillnaden är att inom nyinstitutionell teori läggs tonvikten på de faktorer som hindrar aktörer från att handla och ha kännedom om sina egna intressen. De söker därför ”[...] stabilitet och legitimitet i relation till omvärlden” (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 108). I den nyinstitutionella teorin anses det att identitet skapas genom organisationens handlingar, medan den tidiga anser att det är organisationens identitet som föranleder handling (Eriksson-Zetterquist 2009 s. 109). Inom nyinstitutionell teori är ”[...] hur

organisationer skaffar sig legitimitet” ett viktigt nyckelbegrepp (Eriksson-Zetterquist 2009 s. 63). Legitimitet har stor betydelse när man undersöker sambanden mellan organisationer i förhållande till dess omgivning. En organisation ses som legitim då organisationen uppfyller målsättningarna. För att organisationerna ska uppnå legitimitet måste detta göras i samspel med samhällets ”samtida sociala normer” (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 104). Vidare menar Eriksson-Zetterquist att legitimitet skapas när till exempel en organisation relateras till andra legitima organisationer, dock kan frågan om vad som är legitimt skilja sig åt inom olika kontexter. Eriksson-Zetterquist menar att legitimitet kan liknas vid ”status och rykte”, då det innebär att organisationen lever upp till dess uppsatta mål. En organisation utan legitimitet blir snarare kritiserad (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 105). Dock är legitimitet inte något som organisationerna kan tävla om, eftersom de organisationer som utgör ett fält, som till exempel bibliotekssektorn, kommer att omfattas av en gemensam legitimitet (Eriksson-Zetterquist 2009). Eriksson-Zetterquist menar även att det finns flera olika aspekter som påverkar legitimitet, ”samhället i stort, media, interorganisatoriska relationer” (Eriksson-Zetterquist 2009 s. 105). Eriksson-Zetterquist menar att detta leder till att organisationer blir ”homogeniserade”, det vill säga att de ser likadana ut (Eriksson-Zetterquist 2009).

Organisationsfält och isomorfism är ytterligare två viktiga begrepp inom nyinstitutionell teori. Dessa begrepp kan användas till att förklara att organisationer blir homogena. Organisationsfält visar ”att omgivningen skapas av och skapar omgivningen” och isomorfism används för att förklara hur organisationer ”tenderar att bli alltmer lika varandra i formen” (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 72). Ett organisationsfält kan bestå av till exempel företag som ingår i ”samma bransch” eller på något sätt är sammanlänkade via ”leverantör – producent – återförsäljare” (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 73). I vår analys menar vi att bibliotekssektorn utgör ett organisationsfält, då bibliotekssektorn består av organisationer som tillhör samma ”bransch” och som är sammanlänkade genom flera olika faktorer, inte minst politiskt. Begreppet fält belyser att organisationer indirekt påverkar varandra genom ”kulturella och normativa processer”, utan att ha direktkontakt med andra organisationer inom samma bransch (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 73). Nyinstitutionell teori belyser hur organisationer påverkar varandra och hur de vill uppfattas av andra organisationer. Detta påverkar i sin tur bland annat val av samarbetspartners och rekrytering av personal (Eriksson-Zetterquist 2009). Genom begreppet institutionell isomorfism kan man undersöka vilka faktorer som indirekt påverkar organisationer inom ”ett givet fält”. Begreppet kan även ge förståelse för den politik och de traditioner som ”genomsyrar samtida organisationer” (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 78).

Vi kommer att använda den här teorin för att visa att ungdomar och ungdomsavdelningar alltid existerar i en kontext bestående av bland annat samhället, normer, kommunen, andra organisationer och det egna biblioteket. Ingenting är kontextlöst, även om ungdomar ofta är individfokuserade, och därför vill vi ta in ett nyinstitutionellt perspektiv. Det krävs också att ungdomsavdelningen har en viss legitimitet för att ungdomarna ska vilja komma dit.

4 Metod

I det här kapitlet kommer vi att redogöra för vilken metod vi har valt för vår materialinsamling, samt det urval vi gjort, hur vi har skapat våra intervjuguider samt de etiska aspekter vi har tagit i beaktande. Kapitlet avslutas med en redogörelse för hur vårt empiriska material kommer att analyseras.

4.1 Kvalitativ metod

Vi ville få kunskap om hur ungdomsbibliotekarier arbetar med ungdomsverksamhet, med hjälp av yrkesverksamma bibliotekspersonal. För detta valde vi att använda oss av kvalitativ metod eftersom det innebar att vi kunde fråga de yrkesverksamma vad de tänker och få mer analyserande svar än vi hade fått ut av en kvantitativ metod (Ahrne & Svensson 2015). Inom kvalitativ metod fann vi att intervjuer passade vårt syfte bäst eftersom intervjuer ger en direkt inblick i intervjupersonernas tankar, kunskaper och samhället runt dem (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015).

Vi har valt att använda oss av semistrukturerade intervjuer, vilket syftar på strukturen i intervjun. I en semistrukturerad intervju kan frågorna variera mellan fasta frågeformuleringar och öppna frågeformuleringar. Fördelen med en semistrukturerad intervju till skillnad från att använda sig av ett standardiserat frågeformulär är att det går att anpassa ordning och utformning av frågor efter situation, vilket kan leda till att intervjuaren får nya infallsvinklar. Genom att använda sig av semistrukturerade intervjuer kan den som intervjuar få en bredare och mer nyanserad bild (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015).

Mats Alvesson och Kaj Sköldberg skriver att utsagor alltid är kontextberoende och att det kan vara problematiskt eftersom människor väljer vad de vill redogöra för och hur. Inom diskursanalys hävdas det att genom att studera människors utsagor förutsättningslöst går det att se stor variation till exempel i hur händelser beskrivs vid olika tillfällen eller av olika personer. Diskursanalys används därför för att se mönster i detta; när sägs det, i vilket sammanhang och vilken funktion fyller det (Alvesson & Sköldberg 2008). Som vi nämnt tidigare har McDowell (2016) gjort en diskursanalys utifrån debatten om stök på bibliotek, men vi har valt att inte använda oss av den metoden då vi vill ta del av de åsikter och tankar som finns inom professionen. Dessutom är inte vår utgångspunkt att skriva om stöket utan istället att se hur ungdomsavdelningar kan utformas för att de ska vara en inkluderande plats där alla känner sig välkomna. Att utsagor är kontextbundna är en aspekt vi kan lyfta in, men vi ser inte att det kommer att påverka vår undersökning till en sådan grad att analysen blir lidande.

4.2 Intervjumetod

Då vi utgått från intervjuer med öppen struktur var planeringsfasen extra viktig. Frånvaron av regler skapar många möjligheter men ställer samtidigt höga krav på intervjuaren. Steinar Kvale och Svend Brinkmann skriver om vikten av att arbeta förberedande med en intervju för att uppnå hög kvalitet på det insamlade materialet som produceras i intervjuinteraktionen (Kvale & Brinkmann 2009a). Med detta i åtanke har vi arbetat efter Kvales och Brinkmanns modell *Sju stadier i en intervjuundersökning* för att uppnå bästa resultat. Modellen bygger på sju stadier från ursprungsidé till slutrapport. Modellen ska hjälpa intervjuaren att hålla fast vid sin ”ursprungliga vision under studiens gång” (Kvale & Brinkmann 2009a, s. 118). Det första stadiet enligt Kvale och Brinkmann är *tematisering*, vilket är stadiet för att ”formulera undersökningens syfte och föreställningen om ämnet för undersökningen” (Kvale & Brinkmann 2009a, s. 118). Undersökningens varför och vad bör här tydliggöras, för att sedan gå vidare till frågan om *hur*. Här konstaterade vi vad vi ville undersöka och varför ämnet var relevant. Därifrån gick vi vidare till hur vi skulle genomföra studien och kom fram till att intervjuer vore det mest passande. Nästa stadium är *planering* vars syfte är att planera upplägget av undersökningen med utgångspunkt i de sju stadierna, innan intervjuerna påbörjas. Här ska forskaren utgå från vilken kunskap som eftersträvas samt ta hänsyn till de ”moraliska konsekvenserna av undersökningen” (Kvale & Brinkmann 2009a, s. 118). Här bestämde vi oss för vilka intervjufrågor vi ville ställa för att få svar på våra frågeställningar och hur vi skulle ta hänsyn till etiska aspekter, samt utarbetade teman för intervjuguiderna. Det tredje stadiet är *intervju*. I detta stadium ska forskaren verkställa intervjuerna enligt en intervjuguide. Vi använde våra intervjuguides (se bilaga 1 och 2) i sex semistrukturerade intervjuer, som vi spelade in. Det fjärde stadiet är *utskrift* och innebär att forskaren förbereder intervjumaterialet för analys, det vill säga renskrivning av materialet. Här transkriberade vi de sex intervjuerna. Det femte stadiet är *analys* och syftar till att välja ut en lämplig analysmetod för intervjumaterialet. Vi valde teorier som passade vårt material och satte oss in i dessa för att på bästa sätt få fram det viktiga från intervjuerna och koppla det till teori. Det sjätte stadiet är *verifiering*. I detta stadium bör forskaren ”fastställa intervjumaterialets validitet, reliabilitet och generaliseringsbarhet” (Kvale & Brinkmann 2009a, s. 118). Vi hänvisar kontinuerligt till vårt transkriberade material för att visa på studiens trovärdighet. Slutligen kommer vi till det sjunde stadiet som är *rapportering*, då forskaren ska ”rapportera resultatet av undersökningen” (Kvale & Brinkmann 2009a, s. 118). Med hänsyn till etiska aspekter har materialet sammanställts till en läsbar produkt där vi har analyserat och diskuterat kring materialet.

4.3 Urval

Vi visste att vi ville intervjua bibliotekarierna som arbetar på ungdomsavdelningar och för att välja använde vi oss av det som i *Handbok i kvalitativa metoder* benämns som ett tvåstegsurval. Detta innebär att man först väljer ut organisationer och sedan individer (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015). Vi ville att biblioteken där intervjuerna utfördes skulle ligga i närområdet och de närmsta stora städerna var Malmö, Lund, Landskrona, Ängelholm och Helsingborg. Intervjuerna skulle ske på stadsbibliotek eftersom det ofta är de som har utpräglade ungdomsavdelningar. Valet

föll på Malmö stadsbibliotek, Landskrona stadsbibliotek och Helsingborgs stadsbibliotek eftersom deras sätt att arbeta med ungdomsverksamhet skiljer sig åt. Malmö stadsbibliotek kommer under våren 2018 bygga upp ungdomsavdelningen KRUT, som kommer att rikta sig till unga mellan 14–25 år. I Helsingborg inreddes för fyra år sedan en avskild ungdomsavdelning i stadsbibliotekets källare. I Landskrona har man ingen avskild ungdomsavdelning. Istället har man valt att satsa på barn 10–13 år.

Nästa steg var att välja individer på de tre biblioteken, två intervjuer på varje bibliotek var rimligt inom tidsramen. I Malmö har KRUT en projektledare som vi bestämde oss för att intervjua eftersom hon är den som vet mest om projektet. Eftersom hon inte är bibliotekarie ville vi även intervjua en bibliotekarie från Malmö stadsbibliotek, gärna en som arbetat på biblioteket länge då projektledaren endast arbetat där några år. Vi frågade projektledaren om hon kunde förmedla en mailadress till en sådan person till oss och därigenom fick vi ytterligare en intervju på Malmö stadsbibliotek. I Helsingborg hade vi redan gjort en intervju med en ungdomsbibliotekarie till vår pilotstudie inför uppsatsen. Pilotstudien var en del av den forskningsplan vi skrev inom ramen för en metodkurs som låg i anslutning till uppsatskursen. Här hade vi möjlighet att börja forska kring det ämne vi ville skriva om och då valde vi att intervjua en person på Helsingborgs stadsbibliotek. Våra frågeställningar har dock ändrats något inför uppsatsen, och därmed även intervjufrågorna. De svar vi fick som fortfarande passar in i vårt syfte kommer vi att använda oss av även i denna uppsats. Vi har via mail bett informanten om tillstånd att även använda materialet i uppsatsen, vilket han godkände. Helsingborgs stadsbibliotek har två ungdomsbibliotekarier, därför valde vi nu att intervjua den andra. För att få information kring hur beslutsfattandeprocessen sett ut bestämde vi oss för att även intervjua chefen för barn och unga. Eftersom vi valde en bibliotekarie och en chef i Helsingborg ville vi göra likadant i Landskrona. Vi mailade bibliotekschefen eftersom de inte har en chef för barn och unga och bokade en intervju med henne. Bibliotekschefen bokade sedan in en intervju åt oss med en barnbibliotekarie, eftersom de i Landskrona inte har någon specifik ungdomsbibliotekarie.

4.4 Intervjuguide

I utformningen av intervjuguiderna (bilaga 1 och 2) har vi valt att arbeta tematiskt, vilket innebär att vi klargjorde vilka teman som skulle undersökas utifrån forskningsfrågorna (Kvale & Brinkmann 2009a). Kvale och Brinkmann visar en modell som beskriver hur forskningsfrågor översätts till intervjufrågor (Kvale & Brinkmann 2009a, s. 148). Vår tanke har varit att varje forskningsfråga utgör ett tema och till varje tema hör ett antal frågor. Vi gjorde en intervjuguide till den av intervjupersonerna som var projektledare där ett par frågor skilde sig från den intervjuguide vi använde vid intervjuerna med resterande informanter, som är bibliotekarier. Intervjufrågorna är indelade i fem kategorier: inledning, samhället, utformning, kompetenser och vision. Varje kategori har sedan en till fem frågor samt underfrågor för att fördjupa frågorna. Då vi utgår från en semistrukturerad metod har vi haft friheten att ställa ledande frågor om vi ansett detta nödvändigt. Vi har under intervjutillfällena spelat in och sedan transkriberat materialet. Den intervju som skiljer sig från de andra är den vi gjorde till vår pilotstudie. Den intervjun har en lite

annorlunda intervjuguide (bilaga 3) och har inte spelats in och transkriberats, vid det tillfället satt vi i fikarummet på Helsingborgs stadsbibliotek och en av oss antecknade löpande under intervjuens gång medan den andra ställde intervjufrågorna.

Eftersom vi spelade in de intervjuer vi gjort inom ramen för uppsatskursen har vi vid intervjutillfällena velat sitta avskilt, därför har vi vid merparten av intervjuerna suttit i någon form av litet mötesrum. Tiden för intervjuerna har varierat mellan 35 minuter och 1 timme och 20 minuter och vi har båda två varit närvarande vid samtliga intervjuer.

4.5 Etiska aspekter

I alla intervjusituationer är det av vikt att tänka på forskningsetik och att värna om intervjupersonens integritet. Ett sätt är informerat samtycke, alltså att vi informerar den vi intervjuar om vad materialet kommer att användas till, i vilket sammanhang och med vilket syfte (Svensson & Ahrne 2015). Dessa kriterier står även Vetenskapsrådet bakom. De har fyra krav för forskningsetik för individskydd; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebär att alltid informera de som berörs av forskningen om forskningens syfte. Samtyckeskravet innebär att de som medverkar i undersökningen ska ha rätt att bestämma om de vill vara med. Konfidentialitetskravet innebär att ”uppgifter om alla i en undersökning ingående personer skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna skall förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem” (Vetenskapsrådet 2002, s. 12). Under det här kravet ingår det även att forskaren ska vara medveten om att även om informanter anonymiseras så kan det i vissa fall vara möjligt att identifiera personer, detta ska undvikas i möjligaste mån och forskaren ska väga ”det förväntade kunskapsstillskottet mot eventuella negativa konsekvenser för de berörda”. (Vetenskapsrådet 2002, s. 13). Nyttjandekravet innebär att den insamlade datan endast får användas i forskningssyfte (Vetenskapsrådet 2002).

Lunds Universitet publicerade 2017 nya etiska riktlinjer för forskning vid humaniora- och teologifakulteterna. Här går det att läsa att personuppgifter innebär uppgifter där det direkt eller indirekt går att identifiera personer. När sådana uppgifter hanteras finns det fyra grundläggande rättigheter:

- Rättigheten att få information om att, hur och varför uppgifter om henne eller honom samlas in.
- Rättigheten att få tillgång till och möjlighet att korrigera uppgifterna.
- Rättigheten att motsätta sig behandlingen.
- Rättigheten att alla uppgifter behandlas under konfidentialitet. (Görman 2017, s. 11–12)

I de etiska riktlinjerna tar Görman upp att om informanten intervjuas om sin yrkesroll så räknas det inte som personuppgifter. Här lyfts även, precis som i Vetenskapsrådets riktlinjer, fram att ”forskningens nytta ska överväga dess risker” (Görman 2017, s. 13). Känsliga personuppgifter är sådant som avslöjar: ”ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse, medlemskap i fackförening eller

personuppgifter som rör hälsa eller sexualliv” (Görman 2017, s. 14). Vår undersökning innehåller ingen av dessa aspekter.

Vi har informerat varje informant i början av intervjun om vad uppsatsens syfte är, och uppfyller därmed informationskravet. Efter det har vi frågat om de går med på att vara med i studien, att intervjun spelas in och att vi kommer att använda materialet i vår uppsats som kommer att publiceras i Lund University Publications (LUP). På så sätt har vi gjort en muntlig överenskommelse i början av varje inspelad intervju i enlighet med Lunds Universitets riktlinjer (Görman 2017). Vi uppfyller därmed samtyckeskravet. Vi har även berättat att vi inte kommer att skriva ut deras namn, men däremot var de arbetar och med vad, vilket gör att det kommer att gå att förstå vem det är genom indirekt identifiering. Alla har sagt ja till detta. Vi har dessutom erbjudit våra informanter att läsa igenom citat innan vi använder dem för att de ska kunna se så att de inte blivit feltolkade. Samtliga informanter har återkopplat till oss och efter ett par mindre ändringar har alla godkänt sina citat och referat.

Vi har valt att anonymisera våra informanter genom att använda oss av fiktiva namn, men vi skriver ut deras yrkestitlar eftersom det är av relevans för uppsatsen. Vi har även valt att namnge de bibliotek där vi har gjort intervjuerna eftersom det omgivande samhället är betydelsefullt för vår uppsats och om biblioteken inte namnges går den samhällsliga kontexten kring dem förlorad. Därmed anser vi, som nämnts tidigare, att forskningens nytta överväger dess risker. Dessutom innehåller intervjuerna inga känsliga uppgifter och är gjorda inom ramen för informanternas yrkesroll. I konklusion gör detta att vi anser det motiverat att använda namnen på städerna samt skriva ut yrkesrollerna.

Vi är medvetna om att våra egna uppfattningar och vår förförståelse kan ha påverkat vilka frågor vi ställt samt vilka bibliotek vi valt ut. Vårt urval av empirin från datan påverkar vårt resultat samt vår analys. Vi har båda gått igenom datan i urvalet av citat och referat, för att öka uppsatsens trovärdighet. För läsbarhetens skull, samt av hänsyn till våra informanter, har vi valt att redigera meningsuppbyggnaden i vissa citat, något vi vill vara transparenta med. Vi har även valt att redigera bort överflödiga ord som ”liksom”, ”typ” och ”ju”. När längre delar tagits bort har vi markerat det med [...].

4.6 Analysmetod

Ulla Eriksson-Zetterquist och Göran Ahrne diskuterar skillnaden mellan empiri och data och menar att materialet som används i själva studien utgör empirin medan allt insamlat material är datan (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015). För att urskilja empirin från datan valde vi att markera text i vårt transkriberade material utifrån olika teman. Vi valde temana kompetenser, det rumsliga, samhälle, ungdomar och om det egna biblioteket och gav dessa olika färger som vi använde för att markera texten med. Kvale och Brinkmann lyfter fram kodning och kategorisering som möjliga sätt att få fram text att analysera och skiljer mellan konceptdriven kodning, att koda utifrån kategorier som tagits fram genom litteraturen, och datadriven kodning, där forskaren utvecklar koderna i läsningen av materialet (Kvale 2009b). Vi satt var för sig och markerade i texterna, vi markerade först det viktigaste i tre texter vardera, utifrån de teman vi bestämt, och sedan bytte vi texter och gick igenom och lade till

markeringar. På det sättet gick vi båda igenom materialet och kunde lyfta fram det vi ansåg viktigt. Efter det skapade vi underteman till de övergripande temana och satte oss tillsammans och gick igenom alla intervjuer och klistrade in det som vi ansåg var relevant under den rubrik där vi ansåg att materialet passade. Vi använde oss alltså främst av konceptdriven kodning, men då vi gick igenom texten skapade vi underteman i relation till vad vi såg i texten. Under tiden som vi skrivit resultat och analys har vi ändrat rubrikerna efter vad vi sett i materialet, samt skapat underrubriker till tre av våra fyra teman. De slutgiltiga temana blev: *biblioteksrummet*, *bibliotekets uppdrag*, *samhället och bibliotekspersonal*. Det är dessa teman, samt tillhörande underrubriker, vi kommer att använda oss av i presentationen av resultatet och analysen.

5 Städerna

För att förstå vilken samhällskontext biblioteken verkar i kommer vi här att ge en kort introduktion till de städer där biblioteken som figurerar i vår studie ligger. Här presenterar vi även hur arbetet på ungdomsavdelningarna ser ut i nuläget på de tre bibliotek vi valt att undersöka.

5.1 Malmö

I Malmö kommun bor 333 633 personer (SCB 2017a). Malmö stadsbibliotek ligger i Slottsparken som ligger centralt i Malmö. Biblioteket har 123 anställda och rymmer flera hundra sittplatser (Malmö stad 2017a; Malmö stad 2015). Den 1 maj 2017 genomfördes en omorganisation i Malmö stad, vilket innebär att alla biblioteken i Malmö idag tillhör kulturförvaltningen. Tidigare har endast Malmö stadsbibliotek tillhört kulturförvaltningen medan stadsdelsbiblioteken tillhört respektive stadsdelsförvaltning (Hafström & Kjellin 2017).

Biblioteket är ett offentligt rum som är öppet för alla. Det ger i viss utsträckning kollektivt och individuellt utrymme och är en plats där ungdomar borde kunna känna sig trygga. Malmö stad gav nyligen ut forskningsrapporten *Ung livsstil* som handlar om ungdomar på högstadiet och deras konsumtion av fritidsaktiviteter, samt deras levnadsvillkor. Forskningsledare för projektet *Ung livsstil* är sociologen Ulf Blomdahl (Malmö stad 2018). Målet med forskningsrapporten är att Malmö ska sträva efter att bli en jämlik och jämställd stad där alla ska kunna delta i fritidsaktiviteter. Malmö är idag en växande stad, 31 december 2016 var Malmöborna 328 494 (Malmö stad 2017b). Malmö beskrivs av kommunfullmäktige som en ”ung, global och modern stad”, dock visar *Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö* att skillnaden i livsvillkor mellan stadens invånare ökar (Blomdahl 2017a, s. 9). Blomdahl lyfter i sin rapport *Ung livsstil* upp forskning som visar att den sociala oron som ökat i Malmö och i andra städer runt om i landet är ett resultat av växande sociala skillnader. Andra faktorer som har inverkan på samhällets välbefinnande är social och ekonomisk ojämlikhet. Blomdahl menar att genom att minska dessa skillnader kommer Malmö att stärkas (Blomdahl 2017a).

Att delta i och engagera sig i fritidsaktiviteter ska inte vara en klassfråga. Av de städer som *Ung livsstil* har undersökt är Malmö den staden som har flest ungdomar med låg socioekonomisk bakgrund. I Malmö kommer 31 procent av ungdomarna från låg socioekonomisk bakgrund, i Helsingborg är motsvarande siffra 25 procent (Blomdahl 2017a). Tyvärr kan vi inte jämföra med Landskrona, då *Ung livsstil* inte har gjort någon undersökning där.

Rapporten *Ung livsstil* visar att killar i högre grad än tjejer vill att Malmö stad ska satsa på idrottsaktiviteter medan tjejerna vill att de ska satsa mer på kultur. Studien visar att tjejer i Malmö mår sämre, har sämre hälsa samt trivs sämre på sin fritid än killarna. Studien visar att killar är överrepresenterade i samtliga fritidsaktiviteter inte bara inom idrottsföreningarna utan även inom ”annan förening, kulturskolan, bibliotek, fritidsgård och simhall” (Blomdahl 2017a, s. 101) Rapporten visar att ungdomar med högre socioekonomisk bakgrund i högre grad deltar i idrottsföreningar medan de med lägre socioekonomisk bakgrund oftare besöker bibliotek, simhallar och fritidsgårdar (Blomdahl 2017a). Detta motsäger det Myndigheten för kulturanalys (2017) ser i sin undersökning, där de ser att de vars vuxna har högre utbildning tenderar att besöka biblioteket mer frekvent än de vars vuxna har lägre utbildning. Kanske kan skillnaderna bero på var biblioteken som undersökts ligger och vad ungdomarna gör på biblioteket.

5.1.1 KRUT – Malmö

Vid intervjutillfället är Malmö stadsbibliotek i full gång med att arbeta fram bibliotekets nya ungdomsavdelning KRUT, de har exempelvis börjat ha några testaktiviteter. Samtidigt har biblioteket en ny barn- och ungdomssektion som riktar sig till målgruppen 9–25 år. Sektionen arbetar bland annat med medier och läsfrämjande verksamhet. Arbetet med KRUT har pågått i cirka två år. Designprocessen pågick under sommaren och hösten 2017 och där samarbetade de med Tjejer i förening², som framförallt har arbetat med att engagera unga tjejer i Rosengård i samhällsprocesser. Tillsammans med 18 sommarpraktikanter förde de dialog med andra unga och började, tillsammans med en inredningsarkitekt, skissa på hur platsen skulle se ut. Under våren 2018 sker själva ombyggnaden av ytan, som kommer att skapa en helt ny ungdomsavdelning för unga i åldern 14–25. Anna som är projektledare för KRUT sedan ett och ett halvt år tillbaka beskriver KRUT som ”ett utvecklingsprojekt som ska resultera i en verksamhet”. Fokus ligger på att skapa en mötesplats, och brukarinvolvering och ett testande arbetsätt har kommit att bli projektets ledord. Anna beskriver projektgruppens arbete med KRUT som laborativt:

Det finns inte ord på vad den här platsen ska vara, det står liksom inte skrivet att det ska vara ett makerspace till exempel. Det står inte skrivet att det ska vara en sån här plats eller en sån här plats, utan det har varit väldigt öppet och det har projektgruppen redan sedan innan jag var med tagit på väldigt stort allvar, att det ska få vara så öppet, och det är väldigt kul.

Anna

När KRUT är färdigt kommer avdelningen att vara bemannad av bibliotekspersonal samt av externa kompetenser. Förutom KRUT finns i nuläget en ungdomsavdelning

² Tjejer i förening är en förening som arbetar utifrån ett jämställdhetsperspektiv med att engagera unga i samhällsprocesser. Tjejer i förening arbetar utifrån barnkonventionen och erbjuder fritidsaktiviteter för barn och unga i åldrarna 8–25 år. De arbetar även med uppsökande verksamhet på skolor i Rosengård i Malmö, och har även vissa separatistiska aktiviteter för tjejer, där de hoppas inspirera tjejer till att engagera sig i olika föreningar, sporter och verksamheter. Ett av föreningens främsta mål är att alltid utgå från den enskilda individens behov med devisen att ”varje individ är en unik rättighetsbäare” (Tjejer i förening u.å.).

som kallas för Ungdomsbalkongen, dock har placeringen av Ungdomsbalkongen inte varit framgångsrik. Boel, som är barn- och ungdomsbibliotekarie, beskriver avdelningen som att där är ”urtråkigt, urtrist, värdelöst, alla ljud från entren går upp, folk går förbi. Det är ingen rolig lokalplats”. Detta har lett till att det i dagsläget inte finns någon programverksamhet på Ungdomsbalkongen. Istället är ungdomarna hänvisade till de aktiviteter som finns på KRUT.

5.2 Helsingborg

I Helsingborgs kommun bodde det 2017 143 304 personer (SCB 2017b). Stadsbiblioteket ligger i Stadsparken centralt i Helsingborg, precis på gränsen mellan norr och söder och precis vid centralstationen. Biblioteken i Helsingborg ingår i kulturförvaltningen, medan fritid ligger under skol- och fritidsförvaltningen (Helsingborgs stad 2018a; Helsingborgs stad 2018b).

Ung livsstil har gjort undersökningar även i Helsingborg och Blomdahl har hållit presentationer om resultaten för de som arbetar inom kommunen, där han även presenterar siffror gällande bibliotek. Av högstadieungdomarna i Helsingborg besöker 6 procent av killarna och 9 procent av tjejerna bibliotek varje vecka, men han framhåller att det är många fler som vill gå till biblioteket än som faktiskt gör det, vilket han anser gör att bibliotek har stor potential (Blomdahl 2017b). I Helsingborg är det många ungdomar som besöker biblioteket, men i Malmö är det fler. I Helsingborg hade 27 procent av killarna och 38 procent av tjejerna besökt biblioteken på fritiden under de senaste fyra veckorna. I Malmö är motsvarande siffror 34 procent av killarna och 47 procent av tjejerna (Blomdahl 2017b). Det syns även skillnad i biblioteksbesök beroende på hur höga eller låga betyg ungdomarna har. De tjejer som besöker biblioteket mest är de med lägre betyg medan killarna som besöker biblioteket mest är de med högre betyg (Blomdahl 2016).

Blomdahl konstaterar att biblioteken i Sverige generellt förlorar många ungdomsbesökare. Energin läggs på de små barnen med tanken att barnen då kommer att fortsätta att komma till biblioteket eftersom de är vana vid att vara där, men då resurserna läggs på de små barnen blir det mindre till de äldre. Biblioteksrummet påverkar även hur ungdomar ser på biblioteket, ”är det gjort för barn och vuxna eller är det en välkomnande miljö för tonåringar?” (Blomdahl 2017b). Dessutom är det generellt många bibliotekarier som inte vill jobba med tonåringar. En fråga i undersökningen var vad ungdomarna ville att det skulle satsas på inom kultur och då svarade ungdomarna i Helsingborg att de tyckte att det främst skulle satsas på biblioteket. Han säger även att det för tillfället dras igång många projekt runt om i Sverige som riktar sig till unga. Dessutom står det i många kommuners handlingsplaner att biblioteken ska arbeta med tydliga jämställdhets- och jämlikhetsmål, bibliotek vill generellt nå unga i alla socioekonomiska grupper. Dock är det tydligt att kultur har en väldigt svag ställning hos killar, som tycker att det är viktigare med idrott och fritidsgårdar (Blomdahl 2017b). I projektet undersöktes även vilka personer ungdomar kände att de kunde prata med om de har problem. De vanligaste var föräldrarna, men 2 procent av killarna och 1 procent av tjejerna kände att de kunde prata med personal på biblioteket (Blomdahl 2016).

5.2.1 Helsingborgs ungdomsavdelning

För fyra år sedan byggdes en ny ungdomsavdelning i källaren på Helsingborgs stadsbibliotek med målgruppen högstadieungdomar. Gisela, chef för barn och unga i Helsingborg, berättar att det var i samband med en renovering av biblioteket som det bestämdes att målgruppen unga skulle prioriteras genom att få mer fysisk yta. Hon berättar vidare att ungdomsavdelningen fick stänga runt årsskiftet 2017/2018 efter två incidenter med smällare som smälldes nere i källaren, vilket skapade arbetsmiljöproblem. Just nu är avdelningen öppen 9–13 på vardagarna och lite böcker från avdelningen står i tråg ovanför källaren. Elina och Fredrik, ungdomsbibliotekarier på Helsingborgs stadsbibliotek, brukade hålla i aktiviteter nere på ungdomsavdelningen och bemannade mycket där. Återkommande aktiviteter var Make it, vilket är en IT-verksamhet med kreativa inslag, och bokfika, som några ungdomar har initierat själva, där de läser tre böcker varje termin och pratar om dessa. Elina berättar att det skedde en förskjutning i vilka som besökte ungdomsavdelningen. Från början var det främst ungdomar som kom dit för att låna böcker. Men efter hand blev det istället ungdomar som kom dit för att umgås med vänner och betraktade ungdomsavdelningen mer som en fritidsgård. Det ligger även många gymnasiefriskolor i närheten vars elever gärna hänger på biblioteket. Både Gisela och Elina lyfter fram att det kommer att skapas en ny ungdomsavdelning, men att de inte vet i vilken form eller var den kommer att placeras.

5.3 Landskrona

I Landskrona kommun är invånarantalet 45 286 personer (SCB 2017b). Stadsbiblioteket ligger i stadsdelen Centrum-Öster vilket är väldigt centralt i Landskrona. I Landskrona ingår biblioteken i Fritids- och kulturförvaltningen (Landskrona stad 2016).

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor gav 2014 ut rapporten Fokus 14: ungas fritid och organisering. Rapportens fallstudie studerar Landskrona, Lycksele och stadsdelen Spånga-Tensta i Stockholm. De har tittat på vad ungdomar gör på sin fritid, alltså den tid då de varken arbetar eller är i skolan. En sak som kommit fram är att ”skillnaderna i aktivitetsnivå mellan områdena minskar om fritidsgårdar, bibliotek och simhallar också räknas med – aktiviteter med större möjligheter att komma och gå som man vill och ofta mindre styrd och förplanerad verksamhet, och sällan avgiftsbelagda” (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014, s. 13). Här finns en tydlig klassaspekt då socioekonomisk bakgrund påverkar ungdomars aktivitetsnivå.

I Landskrona ligger ansvaret för ungdomars öppna mötesplatser hos en avdelning på socialförvaltningen. De som är negativt inställda till detta menar att det då lätt fokuseras på problemen, men Landskrona stad har försökt arbeta för att lyfta ungdomarna. Den sociala aspekten gör även att de aktivt arbetar med ungdomarna. Det är viktigt att kommunen arbetar med det för att alla ungdomar ska få samma tillgång och möjligheter till fritidsaktiviteter. Det finns starka idrottsföreningar i Landskrona, men andelen föreningsaktiva minskar medan egenidrotten ökar. Ett exempel på ungas inflytande som lyfts fram är att en skejtpark byggts för att ungdomar behöver fler mötesplatser, men hur stort inflytande de unga verkligen haft

är oklart. De som intervjuats lyfter fram att de som kommer till mötesplatserna ibland är äldre än målgruppen, som är ungdomar mellan 13 och 18 år, och menar att det behöver finnas fler aktiviteter för de äldre ungdomarna. Att erbjuda aktiviteter till alla vid samma tillfälle kan vara svårt eftersom behoven skiljer sig så mycket åt när det är ett så stort åldersspann (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014).

Stödet till unga utgår ifrån ett jämställdhetsperspektiv, vilket tydliggör existerande strukturer. Då många tjejer i socioekonomiskt utsatta områden i Landskrona inte deltar i fritidsaktiviteter har staden valt att sätta in extra resurser för att just de tjejerna i högre utsträckning ska ha möjlighet att delta. Detta har till exempel gjorts med hjälp av relationsskapande och samarbete med lokala organisationer. Ett resultat av det aktiva jämställdhetsarbetet är att merparten av besökarna på en fritidsgård nu är tjejer. En annan aspekt som lyfts fram är att ungdomarna påpekar att det är svårt att komma in i en aktivitet som ung vuxen då de flesta aktiviteter inte har några nybörjarkurser i de åldrarna (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014).

Jämställdhet i relation till socioekonomisk bakgrund är relevant även i relation till vem som har råd med fritidsaktiviteter. Därför har Landskrona stad startat verksamheten Cityidrott där barn i åldrarna 6–12 år kan idrotta gratis för att ge dem möjligheten att prova på idrott. Det finns önskemål om att ha aktiviteter för äldre barn, men resurserna räcker knappt till de yngre barnen. Ett annat projekt som engagerat de som tidigare varit oorganiserade är Uppdrag Ninjas som är till för att lyfta fram frågor kring jämlikhet, demokrati och mänskliga rättigheter för unga och få dem att föra frågorna vidare. Ett problem som finns i Landskrona är att ungdomarna inte har kännedom om de aktiviteter som finns inom kommunen. Dessutom tycker många att det inte finns tillräckligt många aktiviteter för unga i Landskrona. Det som eftersöks mest är intressespecifika mötesplatser, till exempel för musik, samt att ekonomiska hinder kring aktiviteterna tas bort. En tanke från kommunens håll är att satsa mer på kultur för unga. Kommunen vill nå ut mer till unga än den gör men ändå satsas det inte så mycket (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014).

5.3.1 Landskronas ungdomsverksamhet

I Landskrona består ungdomsavdelningen av ett par rader med böcker, serier och filmer för ungdomar som står i ett mellanrum på vägen in till barnavdelningen. I samma rum finns även fantasyböcker, ljudböcker och storstilböcker. Dina, barnbibliotekarie i Landskrona, tycker att ungdomsavdelningen har ett bra urval av böcker, men att det inte är en plats där ungdomar vill hänga. Detta beror enligt Christine, chef i Landskrona, på att det har varit mycket stök relaterat till ungdomar på biblioteket ända sedan det öppnade i sina nuvarande lokaler. Detta anser Christine beror på att biblioteket ligger i stadsdelen Centrum-Öster som tillsammans med Karlslund, en annan stadsdel i Landskrona, är de mest utsatta områdena i staden. På grund av det har de tagit bort de flesta bekväma sittplatserna och har många regler, som de säger är till för att skapa en tryggare miljö på biblioteket. Efter klockan fyra på dagarna får inte barn vistas på barnavdelningen utan målsman. På ovanvåningen, där vuxenlitteraturen finns, måste man minst gå på gymnasiet för att få vara och på barnavdelningen får man inte vara över 15 år. Landskrona stadsbibliotek är även gymnasiebibliotek för en skola i närheten och de eleverna brukar ofta sitta på andra våningen och studera. Både Christine och Dina lyfter fram att det inte är ett mysigt bibliotek, eftersom mysiga platser på biblioteket har gjort att stora grupper av

ungdomar har samlats, vilket bland annat har lett till bokkastning. Dina säger att när det gäller programverksamhet har de främst satsat på de yngre barnen. Ungdomarna har fallit lite mellan stolarna. Dock kommer de ha en dag till hösten med författarbesök och liveband som riktar sig till unga vuxna.

6 Resultat och analys

I det här kapitlet kommer vi att presentera det resultat vi fått fram i våra intervjuer samt vår analys av det materialet, utifrån bakgrund och tidigare forskning samt teori. Vi börjar med att presentera våra informanter. Därefter utgår vi från de fyra teman vi kommit fram till och delar upp resultat och analys i *biblioteksrummet*, *bibliotekets uppdrag*, *samhället* och *bibliotekspersonal*. Vi kommer sedan att dela in vissa av dessa teman i ytterligare underrubriker.

I utformningen av resultat och analys har vi utgått från våra frågeställningar:

- Hur kan den samhälleliga kontexten ta sig uttryck i biblioteksrummet?
- Vilken betydelse kan det fysiska rummet ha för ungdomsverksamheten på biblioteket?
- Vilka kompetenser anser bibliotekarier behövs för att arbeta på en ungdomsavdelning?

I *biblioteksrummet* undersöker vi rummets betydelse för biblioteksverksamheten utifrån ett flertal perspektiv, som trygga rum. I *bibliotekets uppdrag* kommer vi att undersöka vad bibliotekets uppdrag är och vad biblioteket ska vara, vilket kan fungera som en grund för nästa del, *samhället*. Där kommer vi att undersöka hur samhället runt omkring påverkar biblioteksverksamheten. I *bibliotekspersonal* kommer vi att undersöka vilka kompetenser som behövs för att arbeta med unga, samt hur bemanningen på ungdomsavdelningar kan se ut.

6.1 Bibliotekarierna

Som vi tidigare nämnt i 4.5 *Etiska aspekter* har vi i samspråk med våra informanter valt att anonymisera dem. Alla namn är alltså fiktiva.

Anna är projektledare för projektet KRUT på Malmö stadsbibliotek, där hon arbetat i ungefär fem år.

Boel är barn- och ungdomsbibliotekarie på Malmö stadsbibliotek. Hon har arbetat där i ungefär 30 år.

Christine är bibliotekschef på Landskrona stadsbibliotek, där hon arbetat i ungefär 5 år.

Dina är barnbibliotekarie på Landskrona stadsbibliotek, där hon arbetat i ungefär 5 år.

Elina är ungdomsbibliotekarie på Helsingborgs stadsbibliotek, där hon arbetat i ungefär 5 år.

Fredrik är ungdomsbibliotekarie på Helsingborgs stadsbibliotek, där han arbetat i ungefär 15 år.

Gisela är chef för avdelningen barn och unga på Helsingborgs stadsbibliotek, där hon arbetat i ungefär 20 år.

6.2 Biblioteksrummet

En del av vårt syfte är att se hur biblioteket arbetar med det rumsliga. För att besvara vår frågeställning har vi här valt att presentera resultat och analys utifrån de fyra underteman vi har sett, som har koppling till biblioteksrummet: *användarinvolvering*, *det rumsliga*, *trygga rum* och *aktiviteter*.

6.2.1 Användarinvolvering

Alla de tre stadsbiblioteken i vår studie har på olika sätt och i varierande utsträckning försökt nå ut till de unga i sin stad för att få reda på vad ungdomarna vill att det ska finnas på biblioteket.

Fredrik berättar att när ungdomsavdelningen i Helsingborg skapades var inga ungdomar inblandade i utformningen av rummet, men att de sedan försökt arbeta mycket med användarinvolvering. Till exempel fick ungdomarna rösta fram vilken färg det skulle vara på ett nytt draperi som skulle hänga nere i ungdomsrummet. Fredrik betonar hur viktigt det är att ungdomarna är involverade, det är ju deras plats. Den inställningen gör även att personalen tycker att det är roligt när ungdomarna kommer med egna idéer, som att göra julklappar av gallrade böcker och hjälpa till med saker som behöver göras i rummet.

I Malmö håller de som sagt på att bygga upp en ny ungdomsavdelning, KRUT, där de redan från början har arbetat med användarinvolvering och delaktighet som ledord. De kommer att arbeta mycket med användarinvolvering genom att användarna själva kan hålla i aktiviteter i rummet. Anna berättar att de nu arbetar med något som kallas workshop on demand, vilket innebär att de erbjuder workshops, men de genomförs bara om det finns intresse. Personalen initierar endast saker om målgruppen själva uttrycker att det finns ett behov, eftersom de har upplevt att aktiviteter inte uppskattas när personalen bestämmer allt. Anna beskriver processen: ”Vi tittade på vad det finns för olika typer av verksamheter, [...] vem formar verksamheten och vad är personalens roll.” I Landskrona har de under den senaste tiden inte haft någon programverksamhet som är direkt riktad till ungdomar, Christine säger att de istället satsat på att bygga relationer med de yngre barnen. Exempelvis försöker de arbeta med användarinvolvering med barn i åldern 10–13. Men som Christine uttrycker det:

[...] då räcker det inte med att vi frågar ungarna vad de vill, det har vi gjort [...]. För då säger de äta chips och se på film för det är vad de vet.

I Malmö lyfter båda informanterna fram att de ofta anpassat sig efter frekventa besökare, som ingår i målgruppen, som har visat vad de önskar att biblioteket ska erbjuda. I Helsingborg uttrycker informanterna att de gärna skulle arbeta med användarinvolvering i uppbyggnaden av den nya ungdomsavdelningen, men att det är svårt i och med att det är svårt att veta vilka som tillhör den målgrupp de vill vända sig till, och hur de hittar och når de personer de vill nå. Som Gisela uttrycker det: ”det är ju inte de ungdomarna som har varit här som vi vill prata med, utan det kanske är de som inte har varit här. Så då gäller det att hitta en form att söka kontakt med dem”. I Malmö uttrycker Boel att politikerna anser att biblioteket ska nå icke-besökarna, men precis som i Helsingborg frågar de sig hur de hittar dessa. Att alla bibliotek i Malmö nu ingår i samma organisation kan underlätta för att nå ut till de olika stadsdelarna, anser hon. Det är viktigt att nå ut till alla stadsdelar, så att alla Malmös ungdomar får tillgång till KRUT och annan biblioteksverksamhet. Detsamma gäller i Helsingborg och Landskrona, det är viktigt att nå ut till alla delar av staden.

Det går att se att de tre biblioteken har arbetat med användarinvolvering på skilda sätt. Flera av de uppsatser vi lyfter fram i avsnitt 2.4 *Ungdomar och bibliotek* kommer fram till att ungdomar vill vara involverade i utformningen av biblioteksrummet, det får dem att känna sig inkluderade vilket gör att de gärna återvänder. Av de bibliotek vi undersökt är det Malmö stadsbibliotek som till störst del passar in på hur bibliotek, enligt uppsatserna, ska arbeta med ungdomar. Jinnedal och Sonidsson (2006) tar upp att ungdomarna i deras studie hellre spenderar tid på skolbiblioteket än på stadsbiblioteket eftersom de känner att skolbiblioteket i högre grad är anpassat till ungdomar. Här har folkbibliotek en utmaning, att anpassa huset och verksamheten efter ungdomarna. På KRUT kommer hela rummet att vara till för, och till viss del skapat av, unga. Detta borde få ungdomar att känna sig välkomna dit och är något Helsingborg kan ta i beaktande under sin utvecklingsprocess. I den tidigare forskningen kan vi se att även Karlsson (2006) och Dahlkvist (2003) konstaterar att unga åtminstone delvis måste få vara med och bestämma innehållet på biblioteket för att visa att deras intressen tillgodoses, annars kommer de inte att komma tillbaka. Personlig kompetens, som värderingar och attityder, som Michnik och Utter (2018) nämner kan här spela en stor roll. Detta då personalens inställning till ungdomar påverkar huruvida de är beredda att låta ungdomarna vara med i bestämmandeprocessen på ungdomsavdelningen. Helsingborg har tyckt att det varit roligt när ungdomarna varit med och fattat beslut på ungdomsavdelningen, så här ser vi att de troligtvis kommer att fortsätta arbeta mycket med användarinvolvering i framtiden.

I Helsingborg har det varit stora grupper med främst killar som har ”hängt” inne på ungdomsavdelningen, vilket har gjort att det har varit många tjejer som inte har vågat gå dit. Därför vill Helsingborg i utformandet av en ny ungdomsavdelning nå dem som inte varit där, men hur kan de göra det? Även Landskrona har beskrivit att de har haft stora gäng som hängt på biblioteket, så när de utvecklar sin ungdomsverksamhet kan de behöva söka efter sin målgrupp. I Malmö har de arbetat annorlunda då de i många fall anpassat sig efter sina mest frekventa besökare, då de tänker att de utgör målgruppen. De har även hittat sin målgrupp genom att samarbeta med externa parter, som Tjejer i förening, där samarbetsparten har kontakten med de unga och biblioteket erbjuder en plats för dem att vara på. Genom att engagera unga i bibliotekets ungdomsverksamhet kan biblioteket bli en plats där material inte bara serveras färdigt

utan skapas av användarna. Det kan relateras till skapandeplatsen i biblioteksmodellen där användarna har tillgång till resurser som assisterar dem i deras gemensamma skapande (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012).

Andersson och Nore (2002) som studerade Malmö stadsbiblioteks gamla ungdomsavdelning kunde där se att varken personal eller ungdomar hade känt sig delaktiga i uppbyggnaden. En bibliotekarie i den studien uttryckte att ungdomarna inte berättade vad de ville ha, utan mest accepterade det som fanns. Andersson och Nore uppmärksammar att de tror att en del i det kan bero på att biblioteket inte bjuder in till att tycka till. Dahlström (2000) skriver att de bibliotekarier de intervjuat trott att ungdomarna inte bryr sig om hur det ser ut i biblioteksrummet, men att det visat sig att ungdomarna har många åsikter om form och innehåll. Christine uttrycker att de i Landskrona vill arbeta med att involvera barn och unga, men att det inte har fungerat att bara fråga dem vad de vill ha. En möjlighet kan vara att kontinuerligt bjuda in barnen till att säga sin mening, istället för att ha ett specifikt tillfälle för det, samt att erbjuda dem möjligheter och inspirera dem till att vidga sina horisonter. När Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen och Skot-Hansen (2012) pratar om biblioteket som inspirationsplats skriver de att en möjlighet till inspiration kan vara genom programverksamhet: inspirera barnen och var sedan där och samla in deras idéer. När Helsingborg utvecklar sin nya ungdomsavdelning vill de göra den annorlunda från hur den var innan. Det försvårar arbetet med användarinvolvering, men en lösning kan vara att inspirera ungdomarna till att tänka utanför ramarna. Malmö har gjort detta redan och för Helsingborg och Landskrona ligger det som en möjlighet i framtiden.

6.2.2 Det rumsliga

Gisela, som arbetar på Helsingborgs stadsbibliotek, säger att ungdomarna har trivts bra i ungdomsrummet, men att en källare inte är en ultimata placering av en ungdomsavdelning. Elina tar upp att ljudnivån blivit väldigt hög på grund av att det är så lågt i tak, så ljudet studsar. För hög ljudvolym är ett problem även i Malmö, då huset inte är byggt för att rymma aktiviteter som låter. Där kommer de att bygga glasväggar för att undvika att ljudet från rummet färdas ut i biblioteket. Både Anna och Boel upplever att det inte är någon som ser det som ett problem att Författarscen på Malmö stadsbibliotek stör resten av huset, eftersom det har så hög status. Men besökare och personal reagerar däremot om det är en aktivitet för ungdomarna som låter, eftersom ungdomskultur har låg status. Exempelvis hade de ett "dance battle" på KRUT som var väldigt populärt men som blev föremål för klagomål. Men ungdomarna uppskattade verkligen aktiviteten. Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen och Skot-Hansen (2012) skriver att för att folkbibliotek ska vara attraktivt för den yngre generationen behöver de ha aktiviteter där användaren inte är passiv. Detta eftersom den generationen är vad vid att vara medskapande i sådant de använder och gör, och biblioteken behöver utveckla sina aktiviteter utifrån det.

När ungdomsavdelningen i Helsingborg låg i källaren var ungdomarna avskilda från resten av huset, därmed kunde resten av huset undvika dem om de ville. När avdelningen stängde spred de ut sig mer i huset, vilket gjorde att exempelvis de mindre barnen inte kände sig trygga. Här går det att se en likhet med Landskrona. Då de inte haft en ungdomsavdelning som gått att hänga på, har ungdomarna spridit ut

sig i huset och ofta hamnat på barnavdelningen, vilket har lett till att barn upp till 15 år inte får vara på barnavdelningen utan målsman efter klockan fyra.

Anna berättar att det under planeringsprocessen för KRUT kom fram att något som efterfrågades var olika små rum i rummet, med olika funktioner. Boel, i Malmö, säger att det är viktigt att:

[...] jobba med tysta platser, platser där man kan få vara ifred, platser där man kan samlas [...].
Jättebra med olika rum absolut, för vi är alla olika och man kan inte bara skapa en plats för då när man inte alla.

De olika rummen som kommer finnas på KRUT skapar alltså förutsättningar för att alla ska kunna känna att de har en plats att vara på. Det kommer även att finnas ett rum som bara ska vara mysigt, med dämpad belysning. Elina berättar att när ungdomsavdelningen i Helsingborg byggdes tänkte de också så, rummet var i princip ”byggt för häng” och för att det skulle vara en mysig plats där ungdomarna ville vara. Hon menar att det var en fin tanke, men lite naiv. Ungdomsavdelningen blev mycket mer populär än de trodde att den skulle bli när den byggdes. I Landskrona tänker de aktivt på att inte göra rummet mysigt, de har endast två mysiga sittplatser inne på barnavdelningen, som är till för barnfamiljer. Dina säger att de har arbetat med möbleringen på biblioteket för att göra det tydligt var småbarnen kan vara, var de större barnen kan vara, var det går att sitta och studera och så vidare. Dina skulle gärna vilja bygga upp en mysig ungdomsavdelning med sammetssoffor och små rum i rummet och säger att det kanske kan hända längre fram och att ”man måste ju ändå kunna sitta och läsa, och prata och bara vara lite på biblioteket”. Hon uttrycker även att det inte fungerat att skapa ett mysigt rum tidigare, men att det kanske går att försöka igen.

När vi intervjuade Fredrik i december hade ungdomsavdelningen inte stängt än. Då berättade han att de efter dialog med unga önskade byta ut de ganska stela möblerna på ungdomsavdelningen. Istället ville de ha roligare lampor och stora fåtöljer, för att få en mysigare atmosfär. Fredrik anser att de arbetar mycket med det rumsliga, de har tänkt på att det ska vara flexibelt och enkelt att möblera om i rummet och att det ska vara ombonat och så inbjudande som det går. Men Fredrik berättade även att ungdomarna såg rummet som en umgängesplats, vilket gjorde att det ibland var ganska högljutt och livat. Han uttryckte att det var många ungdomar som hittat till ungdomsavdelningen och att det då gällde att vara uppmärksam under arbetspasset och verkligen vara inne i rummet. Vi upplever att våra informanter i Helsingborg och Landskrona delvis ser problem med mysiga platser på bibliotek, för att det ofta blir platser där stora grupper umgås vilket kan skapa stök.

På KRUT kommer, förutom ett mysigt rum, även finnas en ljudstudio, en workshopyta, en social yta med soffgrupper, stolar vid fönstret med lite högre rygg för avskildhet, en produktionsdator med Adobes program och en black box med scen och möjlighet att filma. Under processen då KRUT utformades hade de tre ledord när det gällde designen: att det skulle vara en flexibel plats, genom att allt ska vara möjligt att flytta runt så att ytan är föränderlig, en jämställd plats och en kreativ plats. Detta går att koppla till biblioteksmodellen där de talar om skapandeplatsen, som handlar mycket om att erbjuda kreativa möjligheter och det är precis vad KRUT gör.

Som tidigare nämnts handlar skapandeplatsen mycket om konstnärliga utvecklingsmöjligheter och skapande genom bland annat ljud och video, samt att kunna publicera och sprida sina arbeten (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012). KRUT kommer att göra precis det, då de vill finnas för de som inte har ett sammanhang, som exempelvis skolan, men fortfarande har idéer de vill utföra. De kommer att arbeta med rum i rummet genom att ha glasväggar, så det kommer att finnas insyn men även möjlighet till avskildhet.

I Anderssons (2017) inlägg i biblioteksdebatten understryker hon vikten av att ha tillräckligt med utrymme, att en för liten plats lätt ger upphov till konflikter. Helsingborgs stadsbibliotek är inte ett stort bibliotek, våra informanter där upplever att huset är för litet för att matcha storleken på deras verksamhet. Det innebär att alla besökare måste samsas på de ytor som finns. Ungdomsavdelningen var ganska liten vilket innebar att, precis som Andersson skriver, det lätt uppstod konflikter. I Helsingborg och Landskrona lyfter våra informanter fram att det uppstått problem när miljön på biblioteket har varit för mysig. I Landskrona har de plockat bort mysiga möbler från biblioteksrummet, och inför den nya ungdomsavdelningen i Helsingborg vill de minska möjligheten till "häng". På båda biblioteken är det ett resultat av de problem de haft, även om Landskrona hade problem tidigare än Helsingborg. Elina uttrycker att de ville att det skulle vara en mysig plats där ungdomarna ville vara, vilket visade sig vara en lite naiv tanke. På Malmö stadsbibliotek har de inte haft samma problem med ungdomar, så när de nu bygger upp KRUT vill de skapa en mysig plats. Hedemark (2018) lyfter fram att biblioteksdebatten till stor del handlat om biblioteket som mötesplats. Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen och Skot-Hansen (2012) pratar om mötesplatsen som en plats där människor kan mötas oavsett bakgrund. När de i Malmö vill nå alla stadsdelar och locka ungdomarna till KRUT känns det som att det är precis en sådan mötesplats de vill skapa. När de i Helsingborg och Landskrona har haft problem med stora gäng innebär det att de flesta redan känner varandra och möten över gränserna sker då inte på samma sätt. Att då få till en mötesplats som främjar möten med människor med andra intressen och bakgrund är en utmaning.

Agosto et al. (2015) ser i sin studie att både personal och ungdomar gärna vill ha bekväma sittplatser, bra belysning, mer flexibilitet och möjlighet att kunna anpassa utrymmet efter exempelvis olika aktiviteter. Alla tre biblioteken i vår studie har varit inne på detta. När vi intervjuade Fredrik innan ungdomsavdelningen stängde var det detta de ville göra i Helsingborg, byta ut möblerna och belysningen för att skapa en mysigare och mer flexibel känsla. Det är även det Dina skulle vilja göra i Landskrona. Även Andersson och Nore (2002) tar upp själva miljön då ungdomarna de intervjuat tycker att det är viktigt hur det ser ut på ungdomsavdelningen, att det är ungdomligt och hemtrevligt. Anna berättar att på KRUT kommer de att arbeta mycket med att göra ytan flexibel, så att ungdomarna själva kan möblera om och omforma rummet efter sina behov. Detta relateras enkelt till skapandeplatsen, där de viktigaste begreppen är engagemang/delaktighet och nytänkande (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012).

Andersson och Nore (2002) skriver att ungdomarna efterfrågade valmöjligheter, de vill att det både ska finnas tysta platser och platser där de kan prata och umgås. Att skapa rum i rummet är en bra lösning på det, något de kommer att arbeta med på

KRUT efter att det kommit fram önskemål om det. Även Boel lyfter vikten av rum i rummet när hon säger att det inte går att nå alla om man bara skapar en plats. Med rum i rummet finns det möjlighet att tillfredsställa fler olika behov. Att arbeta med det är något även Dina önskar, om hon skulle utveckla en ungdomsavdelning, för att det just ska finnas möjlighet för både läsning och prat. Dock krävs det både plats och resurser för att bygga upp rum i rummet, något som Malmö stadsbibliotek har, men Helsingborgs stadsbibliotek är för litet och Landskrona stadsbibliotek saknar den plats och de resurser som krävs.

Om det finns möjlighet att ha rum i rummet så kan det även bli enklare att utveckla biblioteket enligt biblioteksmodellen. Inspirationsplatsen, lärandeplatsen, mötesplatsen och skapandeplatsen kan ta plats i biblioteksrummet på ett mer varierat vis. Inspirationsplatsen kan inspirera någon till läsning samtidigt som den hjälper någon att uppleva något nytt i en aktivitet. Lärandeplatsen kan ta plats genom att det finns möjlighet att sitta ner och studera i lugn och ro, men att det också finns möjlighet att lära sig saker i samtal och samarbete med andra. I rummen kan det finnas plats för olika sorters möten mellan människor, genom samtal, sällskap eller att bara vara i ett sammanhang, därmed får mötesplatsen rum. Skapandeplatsen ger upphov till kreativt skapande, tillsammans såväl som en och en. Ett bra exempel är att det kommer finnas ett rum med till exempel en dator med Adobeprogram på KRUT, ett kreativt rum som lockar till skapande. Genom att ha rum i rummet kan det vara enklare att undvika konflikter eftersom olika typer av verksamheter inte behöver ta plats från varandra.

6.2.3 Trygga rum

Gisela i Helsingborg pratar om säkerhet och hur viktigt det är att tänka på att alla kan se varandra i en lokal, ingen ska kunna gömma sig. När vi tillsammans med våra informanter diskuterar hur biblioteken kan arbeta för att skapa trygga rum kan vi se att det finns liknande problematik inom de tre olika biblioteken. Gisela berättar:

Vi har hört signaler från föräldrar där de säger: Min dotter går aldrig till stadsbiblioteket längre, hon lånade jättemycket innan, men nu gör hon inte det för hon känner sig inte bekväm med att gå in i rummet. Och då är det ju något som är fel.

Flera av informanterna upplever att killar ofta besöker biblioteket i stora grupper och därmed tenderar att dominera biblioteksrummet. Anna berättar att de i arbetet med KRUT har haft ett stort fokus på jämställdhet. De har bland annat arbetat efter vad de kallar ”yttrandejämlikhet”, vilket i detta sammanhang syftar på att alla har yttrandefrihet men alla har olika möjligheter att använda sig av den. Elina upplever att det är killarna som känner sig mest välkomna på ungdomsavdelningen i Helsingborg. Hon uttrycker att det är viktigt att killarna besöker biblioteket, men att personalen nu framförallt vill nå fram till de unga tjejerna. Elina förklarar att de tagit del av en undersökning gjord i Helsingborg som visar att många unga tjejer mår dåligt och känner sig otrygga när de vistas ute. Fredrik poängterar att det inte finns många ställen som tjejer känner sig trygga på. Många tjejer kommer då till biblioteket för att de tänker att det är en trygg plats och då anser han att det är viktigt att se till att det är det. Även Anna upplever att biblioteket är en plats som många har förtroende för. Hon säger:

Och där har vi också sett att det finns en fördel för bibliotek, att vi också kan vara lite av ett förkläde för personer som kanske har en ganska kontrollerad fritid av sina föräldrar. Då kan biblioteket faktiskt vara en plats som man får lov att gå till.

Biblioteket betraktas alltså av många som en trygg och säker plats. Det framkommer i en undersökning, som Svensk biblioteksforening har gjort, att människor har högt förtroende för folkbiblioteken, samt att bibliotekariers kompetenser är efterfrågade (Svensk biblioteksforening 2018). Detta innebär att biblioteken innehar en form av legitimitet, som Eriksson-Zetterquist (2009) beskriver att organisationer uppnår genom att relateras till andra legitima organisationer. Som offentlig verksamhet nämns biblioteken ofta tillsammans med andra legitima verksamheter såsom sjukvård och polis, vilket ger biblioteksområdet mer legitimitet. Legitimiteten kan också påverkas av aspekter som media och det omgivande samhället. Våra informanter lyfter fram att det omgivande samhället känns otryggt för tjejer och i biblioteksdebatten syns det tydligt att samhället tar sig in på biblioteken. Legitimitet innehas eller förloras generellt för en hel organisation, alltså för hela biblioteksområdet. Det gör att det lokala biblioteket, precis som Fredrik säger, förväntas leva upp till bilden av en trygg plats utifrån de förväntningar som finns på biblioteksområdet (Eriksson-Zetterquist 2009). Därmed kan, som Anna nämner ovan, barn och unga som annars har en kontrollerad fritid ändå få gå till biblioteket, eftersom det är en institution som folk har förtroende för. Att det sedan är vissa som inte vågat gå in på ungdomsavdelningen i Helsingborg skadar förtroendet som byggs upp mellan biblioteket och användarna, och då får biblioteket arbeta för att bygga upp det igen. Det kommer de att göra genom att prioritera den målgruppen i uppbyggnaden av en ny avdelning.

Elina, i Helsingborg, berättar att de har fått höra att det är tjejer som undviker att besöka deras ungdomsavdelning då de upplever att de blir uttittade av killarna, vilket Elina understryker beror på ”fostran och samhällsnormer”. Ambjörnsson (2003) tar upp samhällsnormer och att de påverkar människors vardag. Hon menar att det är svårare att bryta mot normer ju närmare normen man är. Fredrik nämner att de har sett att en del killar på ungdomsavdelningen försökt hålla uppe någon sorts ”manlighetsnorm”. Som Elina säger här kan killarnas beteende bero på samhällsnormer, som kan vara svåra att bryta mot. Elina och Gisela uttrycker att det ofta uppstår problem när ungdomar besöker biblioteket i stora grupper. Både Elina och Gisela påpekar att de inför den framtida ungdomsavdelningen kommer att försöka bygga bort möjligheten att sitta i stora grupper, då stora grupper kan bidra till exkludering. Gisela uttrycker:

[...] det får ju inte vara så att det skapar möjligheter för stora grupper att samlas tillsammans, för då blir ju de som inte är med i den gruppen [...] exkluderade. De här trevliga sofforna som vi faktiskt har haft, om man då skjuter till massa fåtöljer, så [...] kan det ju bli ett ganska stort gäng som sitter tillsammans och då blir det ju exkluderande för andra. Så en sak som vi pratar om är att det inte kan finnas lika mycket sittmöjligheter. Det är jättetråkigt, men det kommer inte att fungera framöver att ha lika mycket uppmuntran till häng.

Elina berättar att det ibland uppstod situationer som de hade svårt att hantera, då ungdomar som besökte ungdomsavdelningen uttryckte sig kränkande, vilket skrämde bort andra besökare. Även Dina som arbetar på Landskrona Stadsbibliotek berättar att hon tror att många besökare ”kan bli ivägskrämda för att de tycker att det är lite för härjigt här ibland”.

Lieberg (2009) framhåller vikten av att ha rum i offentligheten där ungdomar fritt kan ägna sig åt exempelvis möten, kreativt skapande och gränsöverskridande aktiviteter, och där möten sker mellan olika attityder och livsstilar. Men han pekar även på att det är viktigt att ungdomarna ska kunna känna sig trygga. För att visa att det finns olika typer av platser i ungdomars liv tar han upp begreppen reträttplatser och interaktionsplatser. Biblioteken kan beskrivas som en så kallad interaktionsplats, där ungdomarna mer tydligt är i en offentlighet. Han tar även upp olika typer av ungdomar, där en är uteorienterade ungdomar, som spenderar sin tid med att umgås med sina vänner på exempelvis fritidsgårdar. De ungdomar som spenderar mycket tid med att hänga på biblioteket kan sägas vara uteorienterade ungdomar. Ungdomsstyrelsen lyfter fram att flexibilitet och sammanhang är viktigt när det kommer till ungdomars varande i samhället, samt att låta dem påverka de rum där de vistas (Ungdomsstyrelsen 2007). Helsingborgs ungdomsavdelning försökte erbjuda en plats för möten och flexibilitet, men den var inte anpassad för så stora grupper ungdomar. Inte heller Landskrona stadsbibliotek är anpassat efter det, men kanske kan KRUT bli en bra anpassad interaktionsplats för ungdomarna.

Christine och Dina berättar att Landskrona stadsbibliotek arbetar med ett projekt, LAB, tillsammans med det kommunala bostadsbolaget i miljonprogramområdet Karlslund. Projektet riktar sig till tjejer 9–12 år, en grupp som bostadsbolaget identifierat som en utsatt grupp. Bostadsbolaget tillhandahåller en lokal, som är som ett litet aktivitetshus för tjejer. Christine beskriver verksamheten som läsfrämjande med inslag av skapande, och med inriktning på delaktighet och att bygga upp självförtroende. Christine uttrycker att det skulle vara en dröm att ha en liknande verksamhet på stadsbiblioteket. Hon säger att tjejerna behöver det rummet, men att det även vore bra att kunna inkludera killar i den åldern i själva verksamheten. Läsförståelsen har försämrats bland unga, särskilt bland killar, en sådan verksamhet skulle kunna arbeta för att motverka det (Andersson 2015). Listerborn och Nilsson (u.å.) tar upp exempel på fritidsgårdar som riktat sin verksamhet enbart till tjejer vissa dagar i veckan, eftersom tjejerna annars inte får gå dit då det upplevs som otryggt när det är killar där. Då blir projekt som LAB relevanta för att inkludera tjejer. Landskrona har arbetat för att tjejer i högre grad ska bli delaktiga i fritidsaktiviteter, och det har bland annat lett till att fler tjejer har börjat besöka fritidsgårdar (Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2014).

Liknande problematik kan ses i Malmö. Målet med rapporten *Ung livsstil* är att Malmö ska bli en mer jämlik stad där alla har möjlighet att delta i fritidsaktiviteter. Rapporten visar att tjejer i högre grad vill att kommunen ska satsa på kulturverksamhet, medan killarna vill ha idrott. Det framkommer även att tjejer mår sämre och trivs sämre med sin fritid, samt att det är fler killar än tjejer som deltar i all fritidsverksamhet, inklusive bibliotek. Bland killarna går det att se att de med lägre socioekonomisk bakgrund oftare besöker bibliotek (Blomdahl 2017a). KRUT kommer att arbeta utifrån ett jämställdhetsperspektiv, för att särskilt inkludera tjejer och arbeta för att skapa en roligare fritid för dem. Biblioteket är en inkluderande plats för alla då det är gratis, öppet, offentligt rum utan krav, något som gör att många unga ser det som en mötesplats, en tredje plats där människor kan mötas oavsett förutsättningar.

På frågan om hur biblioteket arbetar med jämställdhetsfrågor, svarar Fredrik att han tillsammans med sin kollega Elina alltid försöker ta sig tid att diskutera jämställdhetsfrågor med ungdomarna. Fredrik uttrycker att det är viktigt att personalen försöker stävja negativa attityder gentemot exempelvis hbtq-personer. Både Helsingborgs stadsbibliotek och Malmö stadsbibliotek arbetar med att skylta med hbtq-litteratur. Malmö stadsbibliotek är dessutom hbtq-certifierat. Elina berättar att de i Helsingborg arbetar mycket med vad de kallar för regnbågshyllan, dock är biblioteket inte hbtq-certifierat. Detta menar Elina beror på att det är väldigt dyrt för bibliotek att bli hbtq-certifierade.

Ungdomar upplever det som positivt att tillhöra ett sammanhang, även om de även värderar det egna identitetsskapandet högt (Lalander & Johansson 2012). Att ha en regnbågshylla eller vara hbtq-certifierade kan ha stor betydelse för om biblioteksrummet ses som ett inkluderande sammanhang eller inte. Fredrik lyfter fram relationsbyggande och samtal som något som kan stävja negativa attityder, och det är ett viktigt perspektiv i ett inkluderande arbetssätt. Relationsbyggande är även ett sätt för bibliotekspersonal att påminna sig om att ungdomar inte är en homogen grupp utan att alla ungdomar är unika, och att det är mycket som händer under tiden som ung (Lalander & Johansson 2012). Då kan det behövas en tredje vuxen att prata med. Som hbtq-person överträder man ofta vissa av de normer som finns i samhället, vilket kan vara tufft. När personen då även är ungdom kan det kännas än mer utmanande att agera normbrytande, i relation till genusordningen och samhällsstrukturer. Ambjörnsson skriver att den heterosexuella matrisen påverkar vardagen på många sätt, exempelvis genom att tjejerna i hennes studie säkrar sin inkludering i homosocialiteten genom att ha en pojkvän. Att inte iscensätta genus på »rätt sätt« utan istället utmana genusordningen kan leda till exkludering (Ambjörnsson 2003, s. 15). För att vara ett tryggt rum behöver biblioteksrummet vara en plats där det inte väntar något straff om föreställningar som byggts upp enligt den heterosexuella matrisen utmanas. Att det finns en uttalad tanke om jämlikhet på biblioteket kan vara ett steg i rätt riktning, i nuläget är det endast i Malmö på KRUT som kommer att ha med det i styrdokument. I Helsingborg har de arbetat för att alla ska känna sig inkluderade, men en hbtq-certifiering hade kunnat påverka hela organisationen positivt.

En mötesplats ska vara en plats där människor från olika bakgrunder möts förutsättningslöst (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012). Men om mötesplatsen istället blir en plats där inte alla vågar vistas så förlorar den sitt anseende som tredje plats. Då biblioteket är som en interaktionsplats för ungdomarna blir det svårt att även vara en förutsättningslös plats, då vissa ungdomar nästan kan se det som att de är på en scen medan andra då trängs undan. En mötesplats för alla förutsätter att alla känner sig trygga, utan det går grunden i mötesplatsen förlorad.

6.2.4 Aktiviteter

Christine tar upp att det skulle behövas fler som arbetar med barn och unga på Landskrona stadsbibliotek, så att det finns tid att hitta på aktiviteter och på så sätt sysselsätta målgruppen. Hon säger även att det är ett mål på Landskrona stadsbibliotek att ha mycket aktiviteter så att det alltid finns något att göra för barnen. Hon fortsätter med att säga att om det pågår aktiviteter som skrivarcirkel, högläsning och filmvisning, och det går att sätta sig och plugga någonstans eller sitta vid datorn

och barnen ändå bara vill springa omkring, då kanske de ska göra det någon annanstans. Under eftermiddagarna har de försökt förstärka bemanningen på barnavdelningen, och efter klockan fyra får barnen inte komma till barnavdelningen utan målsman, så har det varit sedan hösten 2017. Detta eftersom det efter klockan fyra endast är tre personer som arbetar på biblioteket, och Christine uttrycker att de då inte har tid att springa och jaga. Det är en tillfällig lösning och nu försöker hon arbeta fram en mer permanent lösning på situationen. En idé är att ha någon sorts biblioteksklubb där barnen ska få vara på biblioteket utan målsman om biblioteket har kontaktuppgifter till barnens vårdnadshavare och därmed kan kontakta dem om något skulle hända. Eftersom aktiviteter är det sätt Landskrona arbetar på för att nå barn och unga kommer de även att utveckla sitt programutbud för ungdomar till hösten, för att engagera och inkludera den målgruppen i biblioteksverksamheten.

I Malmö och Helsingborg tänker de lite annorlunda när det gäller aktiviteter. Fredrik, i Helsingborg, tycker att ungdomsavdelningen ska vara ett kravlöst rum, ett rum där man inte blir påhoppad utan bara får frågan om man vill ha hjälp med något. I rummet ska ungdomarna få göra vad de vill, inom rimliga gränser. Prata, inte prata, läsa, spela spel och så vidare. Boel lyfter att hon tycker att det är viktigt med personal, som kan ha aktiviteter och finnas där som en tredje vuxen i barns och ungdomars liv. Hon anser att det är problematiskt att låta avdelningen vara obemannad. Men det är också av vikt att personalen inte försöker tvinga fram aktiviteter utan låter ungdomarna vara ifred om de vill det, de ska inte känna sig tvingade. Elina har upplevt liknande tendenser i Helsingborg:

Vi byggde upp en grupp besökare som kom på de här aktiviteterna och visste precis vad det var och när det var. [...] Jag upplever att ungdomar inte vill boka upp sig på tider.

I Helsingborg var det många som bara hängde på ungdomsavdelningen och genom att ha aktiviteter i rummet kunde personalen locka in de ungdomarna i aktiviteterna. Elina berättar att det blev väldigt uppskattat. Även Gisela säger att det var många som var på ungdomsavdelningen som egentligen inte var där för något som ingår i bibliotekets uppdrag. Men hon upplever också att de har fått med många i aktiviteter och att det är därför de har haft aktiviteterna i rummet. Hon tycker att det är roligt att så många ungdomar hittat till biblioteket, men att det är tråkigt när det inte fungerar, och att aktiviteterna blir ett sätt att inkludera dem i bibliotekets uppdrag. Elina berättar att nu när ungdomsavdelningen är stängd saknar de att kunna ha aktiviteter i rummet och upplever även att det är färre besökare på de aktiviteter de ändå har för målgruppen. Hon hoppas att de i framtiden har ett rum som är anpassat till att kunna hysa aktiviteter.

Något som Anna lyfter fram som viktigt är att ha någon som modererar olika aktiviteter, eftersom det annars oftast är killarna som känner sig bekväma i att ta plats på aktiviteterna och därmed dominerar dessa. Hon ger som exempel att om aktiviteten till exempel är att spela pingis kan det göra stor skillnad om det är en kvinna som jobbar och som själv är med och spelar, och uppmuntrar alla tjejer att vara med. Då kanske det är troligare att de känner att det är klart att de också ska vara med. Hon säger:

[...] när man jobbar med vår målgrupp så måste man, för att kunna vara en tröskelsänkare, för att möjliggöra för någon att göra något, så måste man också bygga en relation.

Som vi nämnde tidigare har de tre biblioteken lite olika inställning till aktiviteter. I Landskrona vill de ha aktiviteter för att sysselsätta barn och unga. Det kan relateras till att de i Helsingborg har använt sig av aktiviteter för att inkludera ungdomarna i bibliotekets uppdrag. I Helsingborg har de dock även sett att ungdomar inte vill boka upp sig på tider, då dyker de inte upp. Där ligger det en stor fördel i att ha en ungdomsavdelning där aktiviteterna kan äga rum eftersom det då går att inkludera de som redan är i rummet. Även Landskrona har delvis arbetat på det sättet, genom att hålla platser öppna till de barn som är på biblioteket, vilket vi återkommer till senare under *6.4 Samhället*. I Malmö kommer de, som tidigare nämnts i *6.2.1 Användarinvolvering*, att arbeta utifrån användarnas önskemål om aktiviteter. De kommer alltså endast att initiera något om målgruppen själva ber om det, eftersom de upplever att det personalen själva initierar inte blir lika uppskattat. Bokfikan de har i Helsingborg var från början användarinitierad och de som initierade den har fortsatt att besöka den.

Boel berättar att de på Malmös avdelning för 9–13 har ett skåp med saker som kan bli en aktivitet, där barnen själva kan plocka fram det de vill. På så sätt kan personalen finnas tillgänglig, men om barnen vill hitta på något själva går det också bra. Även Fredrik anser att ungdomsavdelningen ska vara en plats där ungdomarna får göra det de själva vill, som att spela spel eller läsa. Detta synsätt går delvis emot det som tas upp gällande inspirationsplatsen, att det är upplevelserna som är det viktiga. Här sägs det även att biblioteket måste tävla med exempelvis bokcaféer om besökare och därför behöver ha ett bättre och mer spännande utbud (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012). Det som till viss del går förlorat då är att biblioteket också kan vara en plats där dess besökare slipper uppleva saker, de kan få en liten paus från världen utanför. Som Hjort (2017) nämner kan mycket i samhället som kostar pengar bli en klassfråga, därför går det inte att tävla med bibliotekens tillgänglighet. Biblioteket är ju en gratis offentlig plats.

Att ha någon som modererar aktiviteter på biblioteket är viktigt just på grund av det Anna nämner, att det annars lätt blir att killarna tar över. Genus skapas i en kontext, och i koppling till de sociala relationer som finns mellan individer i samhället (Connell & Pearse 2015). Det kan finnas en viss tvekan hos tjejerna när killarna tar mycket plats, då det som Ambjörnsson (2003) skriver finns en tanke om att ”iscensätta genus på »rätt sätt«” (s. 15–16). Att som kvinnlig bibliotekspersonal överträda den ordning som finns genom att exempelvis spela pingis kan locka fler tjejer till att delta, då de ser att det inte skadar deras plats i den sociala gemenskapen. Om det från början finns en relation mellan personal och användare som gör att ungdomarna litar på personalen kan personalen lättare möjliggöra detta deltagande. Boel nämner även att det är viktigt att ha personal på ungdomsavdelningar som kan genomföra aktiviteter, för att biblioteket ska kunna vara en plats som erbjuder meningsfulla upplevelser. Dessa uppstår ofta genom olika aktiviteter, då aktiviteter kan få människor att mötas och bredda sin horisont (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012). Detta kan relateras till de aktiviteter de hade på ungdomsavdelningen i Helsingborg, då deltagarna i exempelvis ljusstöpning kanske gjorde något de annars inte hade upplevt. Det går att se att ungdomar värderar sin

fritid högt, att det viktigaste med fritiden är att den ska vara rolig och att de vill träffa sina vänner på fritiden (Ungdomsstyrelsen 2007; Ungdomsstyrelsen 2013). Utifrån det är det förstås fint om biblioteket kan erbjuda den roliga fritiden. En blandning av inspirationsplatsen och skapandeplatsen kan skapa ett rum där ungdomarna får vara medskapare samtidigt som de kan delta i upplevelser.

När Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen och Skot-Hansen (2012) skriver om lärandeplatsen lyfter de fram den som en plats där människor har tillgång till kunskap och information, och genom det kan utvecklas. I Landskrona berättar informanterna att det är många gymnasieelever som sitter på ovanvåningen och studerar och att bibliotekarierna hjälper dem med studierna. Även aktiviteter kan vara källor till kunskap och information, och är ett mer upplevelsebaserat sätt att lära sig på, som Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen och Skot-Hansen (2012) anser passar för barn och unga. IT-verkstan som de har haft i Helsingborg är ett exempel på en aktivitet som lär barnen något samtidigt som den är rolig.

6.3 Bibliotekets uppdrag

För att besvara vårt syfte kommer vi i nästkommande del att diskutera vad som är bibliotekets uppdrag samt hur de tre biblioteken i studien arbetar för att uppfylla bibliotekets uppdrag. Vi kommer även att diskutera de olika föreställningar som finns om vad ett bibliotek ska vara, samt vilka utmaningar biblioteken ställs inför i arbetet med ungdomar.

Grundgrejen är att det alltid [...] skaver när man håller på med utvecklingsarbete, för det handlar ju också om att man omformulerar vårt gemensamma grunduppdrag.

Anna

Flera av informanterna lyfter fram att biblioteket ska vara till för alla. För Dina är det självklart att det är en plats för alla, just eftersom det är ”en plats bortom kommersialism”, men samtidigt finns det svårigheter i det. Om någon eller några stör för mycket blir det andra som inte kan vara på biblioteket, vilka är det då som har rätt till rummet? Hjort (2017) poängterar att biblioteket enligt bibliotekslagen är en plats för alla och att det därför är viktigt att värna om att alla känner sig välkomna. Många kulturinstitutioner tar till exempel betalt för inträde vilket exkluderar de som inte har möjlighet att betala. Hjort menar således att vilka som kan besöka dessa institutioner har blivit en fråga om klass. Eftersom biblioteket inte tar betalt blir biblioteket en plats som är tillgänglig för alla. I ett inlägg i biblioteksdebatten poängterar Mogert (2017) att biblioteket för många människor är deras enda möte med kultur. Barclay (2017) anser att det fysiska biblioteksrummet är viktigt som en lokal, offentlig plats där människor kan mötas och skapa något kollektivt.

Anna pratar om att det kan upplevas som att det finns två poler, de traditionella och de moderna, där de mer traditionella i högre grad förespråkar att det ska vara tyst på biblioteket. Här ser vi likheter i det som Hedemark (2018) skriver om att bibliotekets utveckling mot att bli en mötesplats ofta är något som diskuteras i biblioteksdebatten. Precis som Anna poängterar även Hedemark att biblioteket som mötesplats ofta ställs som en motsats till biblioteket som en plats för litteratur och tystnad. Men Anna anser

att detta blir skevt då olika behov även kan finnas inom samma målgrupp. Det är klart att det finns de i KRUTs målgrupp som vill ha lugn och ro, men det finns också de som inte vill behöva tänka på regler och som behöver kunna göra saker som låter lite mer. Istället för att fastna i traditionellt och modernt vill hon rikta diskussionen mot att fokusera mer på vilka olika behov bibliotekets målgrupper har. Här är det också en fråga om vad bibliotekets uppdrag ska vara. En plats som enbart är tyst tar inte hänsyn till alla, men det kan en plats som är mångsidig och vid olika tillfällen prioriterar olika målgrupper och olika behov göra.

Dina lyfter fram att det inte finns något att göra för ungdomarna i Landskrona. Det finns få fritidsgårdar, så det är många som inte har någonstans att gå och då kommer de till biblioteket trots att det egentligen inte är just biblioteket de vill besöka. Det finns många i Landskrona som saknar sysselsättning och för många är biblioteket det enda stället att gå till. Dina förklarar att det kan uppstå problem då besökarna som vill använda biblioteket som en tyst plats för läsning och studier störs av de besökare som vill använda biblioteket till annat. Dina säger att det är såklart bra att de kommer till biblioteket, men att det borde finnas alternativ, delvis eftersom de tidvis stör så mycket att det är andra som inte kan vara på biblioteket. ”Det är svårt att möta alla, tillfredsställa alla”, säger hon. Boel lyfter upp det som hon anser är bibliotekets uppdrag, ”att erbjuda något för alla, både tystnad och aktiviteter”. Hon anser även att det viktigaste uppdraget för biblioteken, förutom att vara en plats som uppmuntrar till lust inför läsning och kultur, är:

[...] att vi är en plats där man kan möta andra ungdomar, där man kan mötas på andra sätt, att bara vara ett vardagsrum men att det finns en tredje vuxen i närheten. För det som KRUT har kommit fram till är också att de gärna vill ha någon nära till sin egen ålder, men de vill också ha någon att kunna prata med som är mer vuxen.

I citatet ovan nämner Boel att det är många unga som vill att det ska finnas en vuxen person på biblioteket som de känner att de kan prata med. Här drar vi paralleller till det Blomdahl (2017a) lyfter upp om att det finns en ökad social oro i samhället och att sociala och ekonomiska skillnader även ökar. Blomdahls studie visar även att tjejer mår allt sämre och enligt Ungdomsbarometern (2017) känner sig fler unga otrygga, stressade samt känner oro inför framtiden. Vi ser att dessa faktorer kan vara anledning till att många unga behöver en tredje vuxen att tala med. I biblioteksmodellen är en av platserna mötesplatsen. Biblioteket kan alltså fungera som en tredje plats i barns och ungas liv, där de kan prata med någon som inte är en förälder eller lärare (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012).

Elina säger att det som återkommer hela tiden i arbetet är: vad ska biblioteket vara? Det ska ju vara så mycket. Elina upplever att ungdomar kommer på programverksamhet när de är intresserade och redan är på plats, men att det är svårt att ha inplanerade aktiviteter, då kommer det inga ungdomar. Som på bokfikan de har i Helsingborg där de personer som deltar är de som kommit under alla tre år. Boel lyfter upp att det kan vara bättre att inte ha massa program, utan istället erbjuda flera olika möjligheter för vad ungdomarna skulle kunna hitta på, som spel och liknande. Hon säger: ”Det är jättesvårt att nå målgruppen tonåringar för de vill inte ha med vuxna att göra överhuvudtaget, de håller på att slå sig fria från vuxna”. Boel reflekterar över om de kanske ska satsa på att ha små bokcirklar, för att på så sätt nå

de som tycker om att läsa och som hittar till biblioteket, istället för att hela tiden vara breda och försöka nå alla. Lieberg (2009) lyfter vikten av att ungdomsverksamheter inte ska vara helt ”kontrollerade eller färdigplanerade” det ska finnas en öppenhet mot olika människor och behov, det måste till exempel finnas utrymme för ungdomarna att få uttrycka sig kreativt. Vidare menar Lieberg att vistas på offentliga mötesplatser har betydelse för ungdomars identitetsskapande. Här ser vi att skapandeplatsen fyller en viktig funktion, då ungdomarna kan få frihet att skapa och uttrycka sig kreativt. Tillsammans med andra kan de ägna sig åt till exempel, musik, spel och skrivande och samtidigt få stöd av bibliotekspersonalen (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012).

Elina och Fredrik såg det som en givande utmaning att lyckas möta ungdomarna, men övriga bibliotekarier ville helst inte bemanna ungdomsavdelningen eftersom de upplevde det som obehagligt. När ungdomsavdelningen växt sig större och större har Elina börjat tänka på vad bibliotekets uppdrag egentligen är utifrån bibliotekslagen. Elina och Fredrik har i hög utsträckning mött ungdomarna i rummet och haft samtal med dem, Elina säger:

Vi har haft otroliga samtal där man verkligen har pratat om [...] vad de har för möjligheter i livet. Alltså alla möjliga sådana här [samtal] liksom. Att få information, kunskap som man kanske inte kan hämta in någon annanstans [...]. Så även om inte jag sätter en bok i handen på någon så kan jag ju prata om andra saker, hur man navigerar i det svenska samhället och hur man gör för att nå sina mål och sådana saker har jag pratat mycket med dem om.

Det som Elina beskriver i citatet ovan kan förklaras med det som Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen och Skot-Hansen (2012) kallar för lärandeplatsen som syftar till att beskriva den del av verksamheten som vill nå ut till alla som vill lära sig mer om världen. Det är viktigt att ha tillgång till kunskap för att främja medborgarnas utveckling, framförallt för barn och unga. Kalugho (2018) diskuterar i sin artikel hur ungdomar genom att få tillgång till kunskap och information exempelvis kan få reda på sina rättigheter. Hon menar även att bristen på forskning kring ungdomar och bibliotek kan vara en anledning till att biblioteken upplever att det är svårt att tillgodose ungdomar. Ferguson (2012) anser att biblioteket kan ge socialt kapital, både genom att vara en mötesplats där en social förmåga kan utvecklas och genom att uppmuntra det livslånga lärandet. Genom att vara en öppen och informell plats anser han att biblioteket kan ge socialt kapital. Detta går väl ihop med det Elina berättar om hur hon har diskuterat med ungdomar kring hur de kan nå sina mål och hur samhället fungerar. Det är ett sätt att upprätthålla biblioteket som demokratisk plats. I inspirationsplatsen, som Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen och Skot-Hansen (2012) tar upp, ska biblioteket inspirera till nytänkande genom exempelvis nya upplevelser. Genom att prata med ungdomarna om hur de kan nå sina mål kan Elina inspirera dem till att tänka vidare och bidra till att öppna upp världen lite.

Både Fredrik och Elina uttrycker att det känns som att de har gjort skillnad genom att prata med ungdomarna, att de fått flera med dåliga attityder att ändra sig. Fredrik upplever att de nått stor framgång i samtalen, och lyckats nå ut till många från mer socioekonomiskt tuffa områden. Elina lyfter även att dessa samtal var tidskrävande, vilket innebär att de inte haft tid över för de andra ungdomarna. Dessutom ville de i Helsingborg att alla skulle känna sig trygga i rummet, vilket blev svårt att upprätthålla. Hon säger att hon önskade att ungdomarna inte endast skulle känna sig

trygga när de var där utan också känna att de ville komma tillbaka. Men när bibliotekariernas energi och tid gick åt till att tysta ner femton stycken som satt i en grupp säger Elina att det blev omöjligt att ha boksamtal. Eftersom det bara var en person som bemannade ungdomsavdelningen gick det inte att ge boktips om personalen var engagerad i ett samtal, hon upplever att ”det blir fel hur man än gör”.

Även Boel lyfter fram samtalen med unga som en del av arbetet, att diskutera vilken utbildning någon ska välja eller liknande, men även samtal med barn som kanske känner sig lite annorlunda och vill ha någon att prata med. Boel säger att det är viktigt att: ”man finns där, att man har tid, att det finns någon som de kan vända sig till som är den tredje vuxne och just det här att man alltid har tyckt att ett bibliotek är en trygg plats”. Vidare förklarar Boel vad hon ser som bibliotekets viktigaste uppdrag:

[...] att skapa medborgare som vet sina rättigheter är väl en av bibliotekets viktigaste uppgifter egentligen. Medan jag värnar mycket om läsfrämjande, [...] kan man läsa får man ett större ordförråd, man klarar sig bättre i samhället. Men det är inte bara läsandet som är viktigt, det är berättandet som är viktigt också, att inte tappa sin fantasi, att bli en god människa.

Utifrån citatet ovan drar vi paralleller till de mål som biblioteket ska stödja och som är en del av biblioteksmodellen. Två av dessa fyra mål är *egenmakt* och *nyttänkande* och innebär att biblioteket ska bidra till att skapa medvetna och kunniga medborgare. Sett utifrån ett större perspektiv är detta viktigt för att landet ska kunna mäta sig globalt (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen (2012).

Fredrik, i Helsingborg, framhåller att han tycker att det är viktigt att det finns en separat ungdomsavdelning. Detta lyfts även fram av Agosto et al. (2015), som menar att en egen avdelning gör att ungdomarna i högre grad ser det som sin plats. I Helsingborg blev skapandet av ungdomsavdelningen i källaren ett sätt att prioritera ungdomarna i biblioteksrummet. Anna berättar att innan KRUT så gjordes det inga stora satsningar på ungdomar på biblioteken i Malmö. Hon säger att ”det är en målgrupp som vi har haft svårt att nå”. I processen med KRUT funderade de på att ha en äldre målgrupp, för att nå de som inte längre har ett sammanhang att vara i. Vidare poängterar Anna att i den åldern är det också mer troligt att de kommer att vilja använda faktiska resurser som finns på avdelningen, som en 3D-skrivare till exempel, och att de vill genomföra eller uttrycka något. Målgruppen blev då 14–25. Biblioteksrummet kan kopplas till det som Lieberg (2009) benämner som en interaktionsplats, vilket innebär att ungas varande sker i relation till andra. Genom egna rum i det offentliga kan ungdomar utveckla sin identitet. Ett sådant rum kan KRUT bli. Enligt Ungdomsbarometern (2017) har vuxenblivandet gått upp i åldrarna, det vill säga att människor idag gifter sig och skaffar barn senare. Undersökningen visar även att unga börjar studera senare samt får sitt första jobb senare. Utifrån den kontexten ser vi att det finns ett behov av att KRUTs målgrupp sträcker sig upp till 25. Anna säger att den yngre delen av målgruppen snarare är i behov av en plats att hänga på som inte är hemma. Boel är orolig för att det blir högstadieåldern som hamnar mellan stolarna igen, i och med att KRUTs målgrupp är 14–25, och då kanske inte de yngre känner sig välkomna.

Gisela som arbetar i Helsingborg säger att en del av det som varit svårt med ungdomsavdelningen i Helsingborg är att de som var där ofta var äldre än

målgruppen, som var 13–16. Hon ser en utmaning i det: ”vad ska vi göra för den målgruppen och vad ingår i vårt uppdrag”. Med den nya ungdomsavdelningen önskar hon att ungdomar fortfarande känner att de kan gå till biblioteket och hänga, men att de sprider ut sig mer. Hon anser att biblioteket har ett ansvar i att vara en offentlig plats och att utgå från bibliotekslagen i relation till biblioteket som mötesplats, men hon uttrycker även: ”Det är ju frågan. Vad innebär en mötesplats? Får man göra vad man vill och hur man vill på en mötesplats?” Enligt Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen och Skot-Hansen (2012) innebär en mötesplats en plats där människor kan mötas oavsett tidigare förutsättningar och samtala, debattera eller bara mötas av en slump. På mötesplatsen ska man både kunna vara social och bara ta det lugnt. Enligt den definitionen är det möjligheten till möten som är det viktiga, inte hur de sker.

Hon tar även avstamp i bibliotekets biblioteksplan där ett av målen är att biblioteket ska vara en mötesplats och konstaterar att: ”då är kanske inte mötesplats lika med häng utan mötesplats i aktivitet, mötesplats med personal, mötesplats med böcker eller litteratur eller vad det nu kan vara”. Elina hoppas på nya sorters möten på en ny ungdomsavdelning:

[...] jag tror ju om vi bygger en helt annan ungdomsavdelning med mycket mer betoning på läsning, då kanske vi kan ha skivworkshops [...]. Vi har ju tappat många av de besökarna för att de inte vågar komma hit, de känner sig inte trygga och bekväma. Så det är de som jag hoppas på att jag ska få jobba med nu.

Gisela anser att biblioteken ska sträva efter att få ungdomarna att komma dit och att det är en utmanande, men viktig, målgrupp som är spännande att arbeta med. Sedan får biblioteken anpassa sitt arbete med ungdomar efter hur många ungdomsbesökare de har förstås, hon anser att de i Helsingborg har ett rimligt arbete med ungdomar i förhållande till hur stort biblioteket är, och i jämförelse med andra bibliotek. I Helsingborg har de arbetat mycket med att föra samtal med ungdomarna, men Elina uttrycker att hon upplever det som att många bibliotekarier inte anser att det ingår i deras uppdrag att arbeta med attityder och värderingar, att det är ett arbete för fritidsgårdarna. Fredrik menar att ungdomsavdelningen ibland liknade en fritidsgård och att detta beror på att det inte finns någon fritidsgård i närheten av biblioteket. Så om fritidsgårdarna stänger och det inte finns någon annan öppen plats för ungdomarna, vem ska då arbeta med ungdomars attityder och värderingar? Som ett inlägg i biblioteksdebatten skriver Andersson (2017) ett reportage om Bredängs bibliotek, som har gjorts om till ett barn- och ungdomsbibliotek i ett försök att lugna ner biblioteket. Det visade sig hjälpa och nu går utlåningssiffrorna upp. Barnen hon intervjuat svarar olika på frågan om varför de är på biblioteket. En är där för att det inte finns någon annanstans att vara och alla andra är på biblioteket, medan en annan är där för att läsa och ta det lugnt. Slutsatsen blir att det är många behov som ska uppfyllas på ett bibliotek, behov som ibland krockar.

I detta kapitel har vi diskuterat bibliotekets uppdrag. Våra informanter anser att biblioteket är en plats där alla ska känna sig välkomna, dock ser de flera utmaningar i att kunna tillgodose alla besökares önskemål. Dina ser till exempel att det uppstår problem när många ska samsas om samma utrymme, det är svårt att vara en mötesplats och samtidigt erbjuda en plats för läsro. Vi ser att de finns olika

föreställningar om vad ett bibliotek ska vara, både hos besökarna och hos bibliotekspersonalen. Vad biblioteket ska kunna erbjuda ser vi som något som ständigt förändras i relation till samhället. Mosesson (2018) skriver om biblioteket i Åmål där den verksamhetsansvariga menar att bibliotekspersonalen under den senaste tiden har fått många nya arbetsuppgifter, till exempel att kopiera pass och skriva ut blanketter. Hon menar även att sådant som händer i samhället syns på biblioteket. Boel som arbetar i Malmö upplever att det är många unga som har behov av att prata med en vuxen, en tredje vuxen och att många ungdomar söker det på biblioteket.

Anna upplever att det går att se två olika uppdelningar inom biblioteket, en som förespråkar den mer traditionella bilden av vad ett bibliotek ska vara och en som förespråkar en mer modern bild av vad biblioteket ska vara. I Annas resonemang ser vi likheter med det McDowell (2016) skriver. McDowell har genom att studera inlägg i biblioteksdebatten identifierat två olika diskurser, tysthetsdiskursen och öppenhetsdiskursen. Hon menar att de som tillhör tysthetsdiskursen vill att biblioteket ska vara en tyst plats där litteratur och studier står i fokus, medan öppenhetsdiskursen vill öppna upp för att alla ska vara välkomna, även de som anses vara högljudda. Även Spejare (1998) har identifierat en liknande uppdelning bland bibliotekspersonalen i sin studie.

Vi har genom att studera tidigare forskning fått kunskap om hur viktig den offentliga platsen är för ungdomar. Lieberg (2009) menar att det är i det offentliga som ungdomar utvecklar den egna identiteten i relation till andra, här skapas både den kollektiva och den individuella identiteten. Lalander och Johansson (2012) menar att det är viktigt för ungdomar att få tillhöra ett sammanhang och att deras identitetsskapande framförallt utvecklas i relation till deras fritid. Här ser vi att biblioteket har en viktig del i ungdomars utveckling. Ungdomarna i Jinnedals och Sonidssons (2006) undersökning värdesätter sin fritid högt och ser inte biblioteket som en del av sin fritid, de anser att biblioteket inte riktar sig till unga. Vi ser att det är viktigt att folkbiblioteken har en tydlig förankring till barns och ungas fritid. Om ungdomarna relaterar biblioteket till skolarbete kommer de inte vilja spendera sin fritid på biblioteket. Samtidigt menar Christine att Landskrona stadsbibliotek inte kan erbjuda meningsfull fritid för alla ungdomar i området närmast biblioteket och att de därför försöker hitta andra aktiviteter till dem, men att det är svårt. Bland annat försöker de samarbeta med fritidsgårdar och Cityidrott.

6.4 Samhället

För att besvara frågan om hur den samhälleliga kontexten ta sig uttryck i biblioteksrummet kommer vi i nästkommande avsnitt att diskutera utifrån tre olika rubriker: *bibliotekets närområde*, *det omgivande samhället* och *bibliotekets resurser*.

6.4.1 Bibliotekets närområde

Men just att ha en plats som är politisk, som inte tar ställning för eller emot, alla är vi olika men vi ska kunna mötas.

Boel

Under arbetet med denna uppsats har vi sett hur stor betydelse bibliotekets närområdes demografi har för biblioteksverksamheten. Det har stor betydelse vilket område biblioteket ligger i, samt vilka socioekonomiska förutsättningar som finns i bibliotekets närmiljö. Anna som arbetar på Malmö stadsbibliotek berättar att hon till en början var skeptisk till att en verksamhet som KRUT skulle fungera på ett bibliotek som ligger mitt i staden, som Malmö stadsbiblioteket gör. Anna syftar på att det inte är speciellt många som bor i närheten av Malmö stadsbibliotek, de som bor i närheten hittar redan dit. Samtidigt menar Anna att det finns fördelar med ett bibliotek som inte tillhör en specifik stadsdel. Bibliotekets centrala plats kan bidra till att skapa en neutral mötesplats som inte förknippas med en stadsdel. Här kan ungdomar från hela Malmö mötas oavsett vilken del av staden de kommer ifrån. På så sätt kan KRUT arbeta med att förebygga fördomar. Anna berättar att detta är något som Tjejer i förening, som KRUT samarbetar med, diskuterar kring. Här ser vi likheter i det som Nilsson och Listerborn (2015) skriver om i sin studie. De lyfter fram vikten av att det finns organisationer som arbetar för att få ungdomar att engagera sig i aktiviteter i andra stadsdelar än där de bor. Anna menar att det i Malmö finns stora ”mentala avstånd” och pekar på vikten av att ha samarbeten med organisationer eller individer ”som också har kopplingar till andra platser i Malmö än centrum”. På så sätt kan KRUT representera andra delar av Malmö, vilket samarbetet med Tjejer i förening är ett exempel på. Även Christine, som är chef i Landskrona, lyfter det ”mentala avståndet”. Även om Landskrona är en mindre stad kan det kännas svårt att ta sig in till centrala Landskrona. Projektet LAB, som biblioteket är involverat i, arbetar för att minska dessa mentala avstånd genom att ta med sig tjejer från Karlslund in till stadsbiblioteket.

Dina, som också arbetar i Landskrona, menar att barnens deltagande i biblioteksverksamheten ofta beror på om föräldrarna är ”aktiva och medvetna” och anmäler sina barn till bibliotekets aktiviteter. Forskning har visat att barn till vuxna med högre utbildning är de som främst använder biblioteket. Det går även att se skillnad på vilka aktiviteter som barnen deltar i (Myndigheten för kulturanalys 2017). För att fler barn ska kunna delta i verksamheten brukar barnbibliotekarierna i Landskrona lämna ett par platser lediga på aktiviteterna, till de barn som ändå är på biblioteket och vill delta men vars föräldrar inte har föränmält dem. Dina säger att det generellt är svårt att nå ut med marknadsföring med till exempel affischer, tryckta program och via sociala medier, särskilt till dem som inte har föräldrar som aktivt läser programmet och anmäler sina barn. Även Christine och Boel menar att unga är en svår grupp att nå ut till, de upplever att ungdomar inte läser program och att de är svåra att nå via sociala medier. Boel tycker att de i Malmö har sett att det bästa sättet att nå fram är genom kontakter och genom att det sprids från person till person. Det kan relateras till det som Karlsson (2006) skriver om relationsbaserad marknadsföring. Genom att skapa kontakter kan bibliotekarierna inkludera ungdomarna i ungdomsverksamheten och samtidigt informera om vad biblioteket har att erbjuda. Gisela, som arbetar på Helsingborgs stadsbibliotek, beskriver fördelarna med bibliotekets läge, då de når ut till många utan att behöva marknadsföra:

Där kan man ju säga att läget ger oss väldigt mycket gratis. Dels är det skolorna, men dels så ligger [biblioteket] i ett område där... En stor del av vårt upptagningsområde är ju ett lägre socioekonomiskt område.

Även Elina menar att de inte har behövt arbeta med att marknadsföra ungdomsavdelningen, då ungdomarna kommer dit ändå tack vare bibliotekets centrala läge, men de arbetar även med bokprat för högstadiet för att nå ungdomar från hela kommunen. Gisela berättar att ungdomsbibliotekarierna på Helsingborgs stadsbibliotek bland annat har ett projekt som heter Brutalt bra pocket, vilket innebär att Elina och Fredrik är ute på fritidsgårdar och lämnar pocketböcker och på så sätt marknadsför biblioteket.

I detta avsnitt har vi diskuterat vilken betydelse bibliotekets närområdes demografi har för verksamheten. Helsingborgs stadsbibliotek ligger centralt, omgivet av många skolor och i ett område med lägre socioekonomiska förutsättningar. Även Landskrona stadsbibliotek, till skillnad från Malmö stadsbibliotek, ligger i ett område med lägre socioekonomiska förutsättningar. Vi ser att dessa faktorer påverkar hur många ungdomar som besöker biblioteket, samt vad ungdomarna vill att biblioteket ska kunna erbjuda. Vi ser att det finns fördelar med att KRUT kommer att ha ett varierat utbud, då biblioteket även kan erbjuda tillgång till materiella resurser, som exempelvis datorer. Carlsson och Rivano Eckerdal (2018) menar att socioekonomiska skillnader ökar i samhället och att detta ställer högre krav på hur samhällsinstitutioner ska hantera dessa utmaningar. Lieberg (2009) lyfter fram att många ungdomar spenderar sin fritid hemma, delvis på grund av det individualiserade samhället. Dock menar han att det syns tydligast hos de med medelklassföräldrar. Att grupper med ungdomar spenderar sin tid på biblioteket kan då peka på att de har en lägre socioekonomisk bakgrund. Detta är också intressant i relation till att Helsingborgs stadsbibliotek beskriver att en stor del av deras upptagningsområde består av människor med lägre socioekonomiska förutsättningar, samt att Fredrik anser att de nått ut till många från mer socioekonomiskt tuffa områden som vi tagit upp i 6.3 *Bibliotekets uppdrag*. Men klass handlar inte enbart om materiella resurser, som Svallfors (2016) menar, utan även om människors synsätt på sig själva, andra människor och samhället. Både Landskrona och Malmö beskriver att det finns stora mentala avstånd inom staden för många ungdomar som bor i områden utanför stadskärnan. Malmö stadsbibliotek uttrycker att de kommer att arbeta med att locka ungdomar från hela Malmö och på så sätt skapa en neutral mötesplats som inte har koppling till något specifikt bostadsområde. Här ser vi likheter i Svallfors resonemang om att klass har en direkt inverkan på vår livssituation, klass bidrar även till att skapa avstånd mellan människor (Svallfors 2016). Detta är något som KRUT arbetar med att försöka motverka. Bland annat använder de sig av begreppet yttrandejämlighet, som tidigare nämnts under 6.2.3 *Trygga rum*, för att belysa att även om alla inte har samma förutsättningar från början så ska alla på KRUT få yttra sig, oavsett varierande förutsättningar.

6.4.2 Det omgivande samhället

När vi frågar informanterna vad de har för tankar kring den pågående biblioteksdebatten, svarar Boel att hon tror att en av anledningarna till att Malmö stadsbibliotek inte har några större problem med stök kan vara att det är centralt beläget. Boel menar att Malmö stadsbibliotek inte ligger i ett utsatt område, där biblioteket ibland kan vara den enda platsen man har att vistas på. Vidare förklarar Boel att biblioteket har byggt upp ett kontaktnät, vilket innebär att de samarbetar med skolor och socialtjänst i Malmö. Vid de tillfällen som det inträffat något på Malmö stadsbibliotek där barn eller ungdomar varit inblandade har personalen kontaktat

rektorer eller föräldrar. Vidare poängterar Boel att biblioteket har blivit bättre på att föra dessa fall vidare till bland annat organisationer som arbetar med ungdomar, eller till socialsekreterare. I Landskrona däremot ligger stadsbiblioteket i ett av två bostadsområden i Landskrona som polisen identifierat som stökiga områden. Christine berättar att biblioteket har varit utsatt för ”organiserad brottslighet”, hon berättar:

Och sen har vi ett gäng som [...] säljer knark utanför här. Det är den organiserade brottsligheten kan man säga, då har vi väl en fem-sex stycken och de vill vi inte ha härinne. De är i tjugårsåldern nu, de plockar ju upp de små nio-tioåringarna.

Vidare förklarar Christine att:

Vi har ordningsvakter från september till mars/april som bara är här för att backa upp oss när det blir för tufft här. Hela biblioteket utgår från att det inte ska vara stök, och med stök menar inte jag att man pratar högt, skrattar, fnissar. Utan stök, det är att man skriker könsord, att man kastar böcker, att man river ner saker, [...] att det sitter tolv killar i en hörna så att man inte vågar gå fram. Det är vad jag kallar för stök, att man dealar och så. Inte att man pratar högt.

Utifrån citatet ovan tolkar vi det Christine säger som att bibliotekets komplexa situation är en av anledningarna till att biblioteket har beslutat att under en period minska ungdomsverksamheten, och istället satsa på de yngre barnen. Som Jinnedal och Sonidsson (2006) lyfter fram finns det även fördelar med att bibliotek skapar relationer till barn så tidigt som möjligt, för att de ska fortsätta använda biblioteket senare i livet. Vi ser att Landskrona stadsbibliotek inte är en mötesplats för ungdomar i dagsläget, dock värnar biblioteket om att vara en mötesplats för andra målgrupper. Christine menar att biblioteket är en plats dit vem som helst kan komma utan agenda. Vidare uttrycker Christine att biblioteket är ”den enda platsen man kan vistas på om man inte vill betala” hon menar att det är positivt att vem som helst kan vistas på biblioteket och möta andra människor, samtidigt som man får tillgång till bibliotekets hela utbud. Christines beskrivning av biblioteket som mötesplats kan även förklaras med begreppet ”the third space” som är benämningen på en plats som inte är hemma, jobbet eller skolan och där möten mellan olika människor sker (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012). Vidare berättar Christine att Landskrona stadsbibliotek fokuserar mycket på att biblioteket ska vara en trygg plats.

När vi frågar Christine om vilka hon tror inte känner sig välkomna på bibliotek svarar hon att hon tror att det är många äldre ”som inte vågar sig hit för vi har ett rykte om att här är väldigt stökigt”. Hon tror även att det finns andra målgrupper som inte vågar besöka biblioteket av samma anledning. Vi ser kopplingar mellan det Christine tar upp om att biblioteket fått dåligt rykte och det Hedemark (2018) menar: att det som diskuteras i biblioteksdebatten kan ha direkt påverkan på bibliotekets legitimitet i samhället, vilket i sin tur kan påverka politiska beslut som rör biblioteket. Även Eriksson-Zetterquist (2009) menar att Organisationens framställning i media är en aspekt som har inverkan på organisationens legitimitet. Eriksson-Zetterquist jämför legitimitet med ”status och rykte”. Dock kan inte en enskild organisation bli utan legitimitet, utan det drabbar i så fall hela fältet. Vidare diskuterar Kann-Christensen (2009) att biblioteket är en del av det politiska systemet, vilket innebär att biblioteket inte har någon självbestämmanderätt. Att Landskrona stadsbibliotek fått dåligt rykte

påverkar inte biblioteksfältets legitimitet, på samma sätt som biblioteksdebatten gör, utan påverkar enbart den lokala organisationen.

När vi frågar informanterna hur de tänker kring huruvida det omgivande samhället påverkar biblioteksrummet svarar Gisela:

[...] de problem som finns i samhället [...] flyttar in på alla offentliga lokaler. Där är biblioteket en väldigt tydlig offentlig lokal med ett bra läge och ingen som frågar vad du gör här, och det kostar ingenting. Så det är ju inte förvånande. Det som är utmaningen är ju bland annat att det krockar med vissa andra besökares, och vår egen bild, av hur det ska vara. Alla ska ju kunna trivas här och det är ju det vi pratar mycket om, att alla är välkomna men alla måste också känna sig välkomna.

Även Anna menar att det som utspelar sig på biblioteket är ”en spegling av samhället på massor av olika sätt”. Blomdahl (2017) förklarar att det råder en social oro i många svenska städer och att det bland annat beror på sociala och socioekonomiska skillnader i samhället, något som i sin tur påverkar människors välbefinnande (Blomdahl (2017)). Malmö stadsbibliotek har varit befriade från problem i relation till ungdomar, men både Anna och Boel förklarar att biblioteket har haft problem med andra målgrupper. Anna uttrycker att det ofta har varit vuxna män som har varit inblandade i stökiga situationer. Boel poängterar att personalens närvaro i biblioteket är viktig inte bara för att vara tillgänglig för besökarna utan även för att uppmärksamma om det uppstår ”stök”. Hon förklarar att personalen alltid försöker att ha uppsyn över hela lokalen. Malmö stadsbibliotek har även börjat arbeta med ”floor walkers”, vilket innebär att de alltid har personal som rör sig i lokalen samtidigt som de är tillgängliga och kan besvara frågor, samt utföra andra arbetsuppgifter.

Elina har själv varit i kontakt med chefen för kulturförvaltningen i Helsingborg för att uppmana förvaltningen att ta kontakt med skol- och fritidsförvaltningen. Elina berättar att hon har fått veta att kommunen medvetet låter bli att öppna fritidsgårdar i centrala Helsingborg, då kommunen inte vet hur de ska kunna hantera alla ungdomar som kommer att besöka dessa fritidsgårdar. Gisela förklarar att fritidsförvaltningen hellre vill förlägga fritidsgårdarna i de områden där ungdomarna bor, eftersom de anser att de utifrån tidigare erfarenheter vet att det inte fungerar att ha fritidsgårdar centralt. Gisela menar dock att det behövs fler fritidsgårdar, även centralt. Elina upplever att om det saknas fritidsgårdar, men det finns många ungdomar som rör sig i området, då kommer de till biblioteket istället.

Både Elina och Gisela tar även upp det faktum att Helsingborgs centralstation, Knutpunkten, kommer att renoveras inom en snar framtid, Gisela säger:

Nu ska de bygga om Knutpunkten. De säger själva att de ska arbeta bort hängställena. Vad kommer det att innebära för oss? Vi ligger ju väldigt nära Knutpunkten. Kommer de att komma hit i högre grad då?

Sammanfattningsvis ser vi att det finns olika uppfattningar om vilken roll biblioteket ska ha i samhället. Hedemark (2018) menar att många anser att bibliotekets utveckling mot att vara en mötesplats har varit en bidragande faktor till stök på biblioteken. Åsikterna om huruvida biblioteket ska vara en mötesplats eller en plats främst för litteraturförmedling framförs ofta som två motpoler. Alla våra informanter är överens om att biblioteken måste satsa på ungdomsverksamhet. Dock har

Helsingborg och Landskrona fått erfara vissa svårigheter i att vara en mötesplats för ungdomar, vilket har påverkat deras inställning till att vara det. Här ser vi skillnader mellan Landskrona, Helsingborg och Malmö, då Malmö stadsbibliotek inte har haft samma problematik som de andra biblioteken och satsar på att bli en mötesplats som riktar sig till ungdomar från hela Malmö. Vi ser även att Malmö stadsbibliotek har andra förutsättningar till exempel är Malmö stadsbibliotek till ytan ett stort bibliotek.

Flera av våra informanter uttrycker en frustration gällande respektive kommuns beslut att skära ner på fritidsgårdarna. Vi ser att Helsingborgs och Landskronas situation till stor del är ett resultat av kommunens nedskärningar vad gäller aktiviteter för ungdomar och biblioteken kan inte vara kommunens enda offentliga plats som erbjuder ungdomsverksamhet. I kapitel 6.2.4 *Aktiviter* förklarar Christine att ungdomar inte får lov att vistas på barnavdelningen i Landskrona efter klockan fyra. Med detta hoppas Landskrona att de ska kunna påverka kommunen och få dem att se att de behöver satsa på ungdomsverksamhet. I vårt kapitel om biblioteksdebatten lyfter vi fram att det finns flera bibliotek som har beslutat att tillfälligt ha begränsade öppettider, till exempel stadsbiblioteket i Ängelholm. Nord (2018) menar att: ”Det finns för få öppna mötesplatser vid sidan av biblioteket. Det övriga samhället måste ta sitt ansvar”.

6.4.3 Bibliotekets resurser

Hur mycket kommunen väljer att satsa på biblioteken har stor betydelse för bibliotekens verksamhet. Elina menar att politikerna i Helsingborgs kommun prioriterar andra kulturinstitutioner framför Helsingborgs stadsbibliotek. Hon uttrycker att det ”känns som att biblioteket alltid hamnar lite på undantag”. Detta trots att biblioteken har en bredare målgrupp och fler besökare. Elina menar att biblioteken i förhållande till många andra institutioner har en viktigare funktion i samhället och uttrycker att bibliotekets besökare:

[...] har ett mycket större behov av kunskap och hjälp, och kompetens [...]. Så utifrån det tycker jag att [kommunen] agerar lite märkligt.

Flera av våra informanter betonar att de upplever att biblioteken inte har de resurser som de anser behövs för att utveckla en fungerande ungdomsavdelning. Andersson (2017) uttrycker att biblioteken inte prioriteras av politikerna och att biblioteken måste tävla om ekonomiska resurser. Christine förklarar att det enligt biblioteksstatistiken går att se att Landskrona stadsbibliotek har en låg ”bibliotekskrona per invånare”. Hon lyfter även att stadens kulturpeng per invånare delas mellan många olika kulturinstitutioner, vilket resulterar i att biblioteket i slutändan får en liten del, som inte räcker till det biblioteket vill göra. Boel säger att politikerna i Malmö, under de år hon var varit verksam, har diskuterat hur viktigt det är med barn- och ungdomsverksamhet. Men det inte är förrän nu som Malmö stadsbibliotek har fått de ekonomiska resurser som gör att biblioteket kan satsa på barn- och ungdomsverksamheten. Boel poängterar att hon tror att ”det beror nog på starka chefer och kanske bra politiker”. Som exempel nämner hon Malmös förra stadsbibliotekarie som ville satsa på barn och unga och som ansåg att barn och unga skulle få ta plats i biblioteksrummet, barnavdelningen skulle inte placeras i ett ”hörn”. Vidare uttrycker Boel:

Men varje bibliotek har ju sin ekonomi, sina politiker. Blir det ett ställe som blir väldigt bra och där det satsas, då kan man ju påverka sina chefer som kan påverka politikerna.

Boel poängterar att biblioteken måste börja någonstans och att de i Malmö inspireras av andra bibliotek, de har till exempel tittat på andra bibliotek i Sverige och i Holland. Boel uttrycker: ”så även om man är ett litet bibliotek så kan man göra lite grann och börjar man någonstans så blir det ringar på vattnet. Så det är bara att kämpa”. Elina uttrycker att hon tycker att det finns en ojämn resursfördelning bland de svenska städerna, även om Helsingborg är en stor stad där det bor många ungdomar menar Elina att biblioteket inte får de resurser som behövs för att skapa ett ”ändamålsenligt bibliotek”. Vidare uttrycker Elina:

Så det känns som att vi jobbar hela tiden, ska trola fram saker, så det har jag känt lite grann bara – nej vi gör inte det nu utan nu får politikerna satsa pengar på biblioteket så att vi kan göra det som behövs. [...] Nu när vi har fått stänga, då kanske de börjar fatta hur många som har varit här och att det är någon som inte tar sitt ansvar.

Utifrån citatet ovan gör vi tolkningen att Elina, precis som Christine, upplever att de kämpar i motvind och att politikerna inte kan relatera till de arbete som personalen utför. Vi ser därför att flera bibliotek tagit beslut som signalerar till kommunen att biblioteken behöver mer resurser. Christine berättar att eftersom fritidsgårdarna i Landskrona vänder sig till ungdomar från 13 år har biblioteket valt att fokusera de resurser det har på att erbjuda aktiviteter för barn under 13 år. Christine menar att de besökare som är över 13 år och intresserade av läsning ändå kommer att hitta till biblioteket och att biblioteket då har ett utbud till denna målgrupp. Men med ytterligare resurser hade de inte behövt välja vilken grupp de skulle satsa på inom den prioriterade målgruppen barn och unga.

I detta kapitel har vi diskuterat bibliotekens resurser och dess betydelse för vad biblioteket kan erbjuda. Flera av våra informanter uttrycker att de upplever att biblioteket inte prioriteras av kommunen. Vi ser också att biblioteken i vår studie har olika ekonomiska förutsättningar, något som påverkar deras ungdomsverksamhet. Landskrona är en mindre stad med en mindre biblioteksorganisation än Malmö och Helsingborg, och har därför inte samma möjligheter. Boel poängterar att de i Malmö har fått kämpa för att politikerna ska satsa pengar på barn- och ungdomsverksamhet. Genom att studera tidigare forskning ser vi att många bibliotek främst satsar på barnverksamhet och har en begränsad ungdomsverksamhet eller ingen alls. Dahlkvist (2003) menar att kommuner ofta satsar på barn och unga som en grupp och att detta leder till att ungdomsverksamheten hamnar i skuggan av barnverksamheten. I arbetet med denna uppsats har vi även sett att det finns betydligt mer forskning kring barn på biblioteket. Inom institutionell teori används begreppet institutionell isomorfism för att förklara hur organisationer tenderar att bli homogeniserade, det vill säga att organisationer inom samma organisationsfält liknar varandra. Som vi nämnt i vårt teoriavsnitt utgår vi från att bibliotekssektorn bildar ett organisationsfält. Institutionell isomorfism används för att belysa den politik som finns inom ett organisationsfält (Eriksson-Zetterquist 2009). Detta kan förklara varför många kommuner tenderar att i första hand satsa på barnverksamhet. Kann-Christensen (2009) menar att institutioner är bundna till normer som finns inom professionerna. Detta syns i det dagliga arbetet och i de kompetenser som efterfrågas. Vi ser att Malmös arbete med att utveckla KRUT kan vara ett sätt att bryta mot normen av vad ett bibliotek ska vara, samtidigt

är det viktigt att organisationer följer förändrade normer i samhället för att behålla sin legitimitet (Eriksson-Zetterquist 2009).

6.5 Bibliotekspersonal

Vår frågeställning angående vilka kompetenser som behövs för att arbeta med ungdomar på bibliotek knyter även an till hur arbetet med ungdomar ser ut i nuläget, utifrån en bemanningsaspekt, samt hur utvecklingen av bemanning och kompetenser kan se ut. Underrubrikerna i det här avsnittet blir därmed: *bemanning, kompetenser och utveckling*.

6.5.1 Bemanning

Det handlar mycket om att ha tiden att faktiskt prata med ungdomarna. För det är ju det som är utmaningen, vad är viktigast, att sitta ner och prata med just den här personen om livet eller hjälpa den som står bredvid som vill ha boktips, det är ju ingen enkel avvägning alltid. [...] I den bästa av världar hade vi haft två personer som gjorde båda delarna samtidigt.

Gisela

Informanterna i Helsingborg och Landskrona uttrycker att om de hade fått välja hade de gärna haft mer personal i yttre tjänst på biblioteket, för att underlätta arbetet och på ett bättre sätt kunna hjälpa alla. Christine berättar att i Landskrona har personalen bett om att få slippa arbeta på barnavdelningen, så nu är det fler som arbetar med vuxna än med barn. Därför skulle de önska att de hade mer resurser så att de kunde anställa någon mer som kunde jobba med barn och unga. Även Dina nämner detta och ser uppdelningen som lite orättvis. Ungdomar är, som vi nämnt tidigare, en prioriterad grupp enligt både IFLA och bibliotekslagen, något som borde synas i hur personalresurserna är uppdelade. Men när bibliotekarier uttryckligen säger att de inte vill arbeta med barn och unga är det svårt att motivera någon till att fortsätta arbeta med den målgruppen. I så fall behöver problemet angripas från grunden. Som vi nämnt tidigare är det svårt för biblioteken att själva lösa de samhällsproblem som är orsaken till det stök som tagit sig in i biblioteksrummet. Ansvaret borde ligga på kommunen i stort, hos förvaltningscheferna eller politikerna.

Alla våra informanter lyfter fram vikten av att bygga relationer med ungdomarna. Anna tar upp att det på KRUT förmodligen kommer att finnas någon som arbetar med att coacha och att vara som en slags mentor och därigenom bygga relationer. För att kunna göra det på bästa sätt kommer de att arbeta utifrån ett normkritiskt förhållningssätt och ha en stark värdegrund att stå på. Anna pratar även om att det är viktigt med representation och att det nu på biblioteket är en:

[...] homogen grupp som jobbar här, väldigt mycket vit medelklass. Och det här är egentligen bredare än jämställdhetsfrågan, jag tror att det måste vara bredare representation på en sådan här plats. Man vill identifiera sig i den som möter en när man kommer, då känner man sig mer inkluderad.

Anna säger att ett sätt att lösa det på kan vara att ta in externa samarbetspartners, så att det inte enbart är bibliotekspersonalen som bemannar KRUT. Även Hjort (2017)

framhåller att kulturinstitutioner inte representerar samhället, och att representation är viktigt för att människor ska känna sig inkluderade i verksamheten. Genom att ha en bättre representation kan KRUT bidra till att göra verksamheten mer jämställd. Relationsbyggandet kan även gå enklare om det sker med någon som ungdomarna identifierar sig med.

I Landskrona har de en kvinna som arbetar halvtid på barnavdelningen och, som Christine uttrycker det, känner alla barnfamiljer. Hon har varit barnmorska i Libanon och har arbetat på Familjecentralen i Landskrona i 16 år. Christine berättar att de även samarbetar mycket med ”socioonomer, socialtjänst som är ute och jobbar ute på fältet. De kommer ju in här också och pratar med ungdomarna”. Fritidscentralen, som samlar fritidsutbudet i Landskrona, har även en reception på biblioteket, för att därigenom kunna ”lotsa vidare till föreningslivet”.

Det har kommit in många önskemål kring vad som ska finnas på KRUT. Ett av dessa är att några av de som arbetar där ska vara i ungdomarnas ålder. Anna menar att också det skulle kunna lösas genom externa samarbetspartners. Hon tar även upp att:

[...] det också [är] många som önskat att det ska finnas någon som man kan prata med, [...] som en socioonom eller kurator. Så det tror vi också är en kompetens som vi inte har idag, som vi hade behövt.

I Helsingborg uttrycker Gisela att ”som bibliotekarie kan man ju inte göra allt, och [...] jag ser inte att det ligger i vårt uppdrag att anställa en kurator eller en socialarbetare”. Istället ser hon ”samverkan och samarbeten med andra verksamheter och yrkesgrupper” som en möjlighet för att få in kompetenser som saknas, till exempel önskar hon mer samarbete med fritidsförvaltningen. Även i Malmö tänker Anna att de kommer att samarbeta med externa parter då de inte kommer att ha råd att anställa personer för alla de kompetenser som de önskar ska finnas. Dina, i Landskrona, ser kurator eller fritidspedagog som möjliga kompetenser som skulle kunna behövas på biblioteket. De har nyligen anställt en bibliotekarie som även är utbildad socioonom och Dina säger att den kompetensen verkligen är nyttig och att det är något hon känner att hon själv saknar. Nord (2018) frågar sig i sin artikel varför det inte är några socioonomer eller fritidsledare på biblioteket, eftersom hon tycker sig se att det är kompetenser som behövs där. Gisela, Anna och Dina ser att kompetensen kan behövas, men att resurserna för att ta in den på biblioteket saknas. Istället kan det lösas genom samverkan med andra organisationer och förvaltningar.

I Helsingborg har de två ungdomsbibliotekarier. Gisela anser att det är fullt tillräckligt, i förhållande till hur stort biblioteket är och vilka resurser de har. I Landskrona har de inte någon speciell ungdomsbibliotekarie, men Dina säger att hon ser att det skulle kunna finnas en poäng i att ha det. Som det är nu delar allihop på ansvaret för programpunkter och annat. Gisela berättar att när de skulle göra en omorganisation i Helsingborg funderade de på om de verkligen behövde ha personal som uttalat endast arbetade med barn och unga, men att de kom fram till att ha det eftersom risken annars var att ”när alla ska prioritera en prioriterad målgrupp så prioriterar ingen den”.

Anna tycker att det ska finnas ungdomsbibliotekarier på Malmö stadsbibliotek, men att det kanske inte behövs på KRUT. När vi frågar henne uttrycker hon: ”det är ju faktiskt en jätterolig fråga för vi har inte ens diskuterat det – behövs det en bibliotekarie”. De har under arbetets gång fått in önskemål om läsecirklar, men Anna anser att ”det kan finnas ett värde i att det är en plats som inte är en traditionell biblioteksverksamhet men som är här”. Anna berättar att när de har formulerat vilka kompetenser som ska finnas på KRUT har de inte gjort det i form av yrkestitlar utan istället tittat på det utifrån de ungas behov. Sedan får de se vilka professioner som passar in när det kommer till erfarenhet och utbildning.

Inför skapandet av en ny ungdomsavdelning i Helsingborg önskar Gisela att den ska ha en fysisk närhet till barnavdelningen, för att det därigenom ska gå att dela kompetenser. Tidigare har det varit en utmaning att bemanna avdelningen med personal som både kan litteraturen och gärna arbetar med ungdomar. Gisela anser att det är väldigt viktigt att rätt kompetenser finns, men också att personalen går in med rätt inställning. Om det är någon som bemannar på ungdomsavdelningen som verkligen inte vill vara där så märks det, menar hon, och då blir det inte bra varken för den personen eller för ungdomarna. Gisela säger att de har arbetat med att betona att det är viktigt att interagera med ungdomarna när man bemannar ungdomsavdelningen:

[...] uppmuntra och ta kontakt och prata, för det är ju det vi har pratat om, att relationsskapande är jätteviktigt. [...] Men om man då råkar trilla in där och absolut inte vill vara där så kanske man på sin höjd säger hej när de går förbi en.

Hon fortsätter med att berätta:

Disken är ju utanför och då har vi sagt att det är jätteviktigt att vara i rummet, att inte bara gå in när man hör att det börjar urarta, utan att man är där från början. Så dels kanske vissa saker aldrig sker och andra saker kan man dämpa [...] tidigt, så att det inte blir en så stor grej. Men sitter man där ute och inte går in förrän man måste skälla på dem så blir det ju inte bra.

Elina i Helsingborg anser att en del i att vara en mötesplats är att det ska gå att möta kompetent personal och kunna få kunskap, information och även inspiration. Inspiration tycker hon exempelvis kan vara att komma till biblioteket och få ett gott bemötande där, fast man kanske inte fått det någon annanstans, ”alla ska känna sig välkomna, det tycker jag är viktigt”, säger hon. Elina upplevde att rummet fyllde en viktig funktion i att vara välkomnande och att vara en plats för samtal, men hon tror att samtalen fick henne att förlora läsperspektivet lite.

Varje möte med en person som har problem kräver ju extrem närvaro, du måste vara fullständigt närvarande. Särskilt med en person som kanske precis har stått och kastat en bok på någon.

Elina

Elina upplevde att det blev tufft i längden, delvis på grund av den höga ljudnivån i rummet. Även Dina, i Landskrona, upplever att det kan bli tufft. Hon tycker att det är viktigt att försöka lära känna ungdomarna och vara öppen, och säger:

Jag tycker att det är viktigt att försöka behålla sin känsla, att man inte blir trött och ledsen. För det kan vara ganska jobbigt ibland att jobba, för det är mycket härj. Men att man hela tiden kommer

tillbaka till liksom hjärtat och kärnan på något sätt för det är ett jättefint jobb, så det får inte förstöras av att det är lite tråkigheter här i världen.

I Landskrona ansvarar den som bemannar barnavdelningen även för ungdomsböckerna, men också för daisy och storstil. Dina upplever att det då kan bli lite splittrat, exempelvis om en äldre person vill ha hjälp med daisy eller storstil och samtidigt så skriks det inne på barnavdelningen, hon känner att "ibland är det jättesvårt att vara överallt samtidigt". Att hjälpa och tysta samtidigt, och dessutom ha koll på många målgrupper ser hon som en utmaning.

Det bästa sättet att få miljön i rummet att bli inkluderande och välkomnande tror Elina är att själv vara en välkomnande person, ha en varm attityd och inte visa upp en fasad. Hon hoppas att det kan påverka ungdomarna positivt, och få dem att slappna av. När ungdomsavdelningen var öppen hade de som tanke att alltid säga hej till alla som kom ner. De gick även omkring och pratade med ungdomarna för att visa sin närvaro, vilket hon tror kan bidra till en känsla av inkludering. Däremot tror hon inte att det skulle gå att bygga en inkluderande plats rent fysiskt. Detta tänker vi kan bero på att det är människor som skapar både otrygghet och inkludering, och det kan ske oberoende av hur rummet ser ut. En möjlig lösning kan vara att ha mer bemanning, för att då lättare kunna se vad som händer i rummet och därigenom bli mer inkluderande genom att det inte är en bibliotekarie som behöver försöka vara överallt samtidigt och därmed inte har möjlighet att vara lika närvarande.

I den tidigare forskningen hittar vi ett flertal exempel på socialt arbete i relation till bibliotekaryrket. I Hamada och Stavridis (2014) undersökning kommer det fram att tre fjärdedelar av deras informanter anser att socialt och etiskt ansvar ingår i arbetet med unga på bibliotek. Det synsättet passar väl ihop med Øroms (1993) *socialarbejderidentitet* där fokus ligger på att uppfylla behov istället för att förmedla material. Akenine och Alvarado (2004) menar att flera bibliotekarier ser sitt yrke som ett kall, att de anser att det viktigaste med yrket är mötet med människor samt att några upplever att deras arbete går ut över deras lediga tid. I den kontexten går det att förstå varför bibliotekarier är lika stressade som sjuksköterskor (Nord 2018). I Helsingborg är det tydligt att ungdomsavdelningen har varit en tredje plats i många ungdomars liv. Elina och Fredrik har arbetat mycket med relationsbyggande och samtal, ett väldigt socialt arbete. Samtalen har både varit givande och svåra, men Elina uttrycker att det till slut kändes som att de tog fokus från det läsfrämjande arbetet.

Som vi nämnt tidigare menar Gisela att det har varit svårt att få bibliotekarier att vilja bemanna ungdomsavdelningen, och ännu svårare har det varit att få dem att röra sig inne i rummet. Hon anser att det märks tydligt när någon inte vill vara där, och då påverkar den inställningen arbetet och i förlängningen ungdomarna. Dahlkvist (2003) menar att bibliotekariers grundinställning till ungdomar spelar stor roll för bibliotekets arbete med ungdomar och ungdomsverksamhet. Lieberg (2009) lyfter fram att det är viktigt att vara flexibel i arbetet med ungdomar, samt att uppmuntra deras kreativa uttryckssätt. Mötesplatsen och skapandeplatsen kan sägas mötas här, då biblioteken kan bli en mötesplats för kreativt skapande. De delar värdeordet engagemang/delaktighet och i båda uppmuntras det att användaren själv engagerar sig (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012). Både Elina och Gisela

betonar att ungdomsavdelningen ska vara välkomnande och då kan det inte bara vara bibliotekarierna som arbetar för att det ska vara välkomnande, utan användarna behöver hjälpa till i det.

Våra informanter uttrycker att det kan behövas ytterligare kompetenser i arbetet med unga på bibliotek, men att det inte finns några resurser över för att ta in kompetenser utifrån. Svaret kan då bli samverkan. Kompetenser skulle kunna flyttas inom kommunen, så att även socialförvaltningen och fritidsförvaltningen blir engagerade i ungdomsverksamheten på bibliotek. Anna säger att det inte nödvändigtvis behöver finnas en bibliotekarie på KRUT, att KRUT snarare ska utmana den traditionella bilden av vad som ska finnas på ett bibliotek. Tøyenbiblioteket i Oslo, för de som är mellan 10 och 15 år, har inga bibliotekarier anställda, utan endast andra yrkesgrupper som skådespelare och lärare. Detta var något de tänkte på när de arbetade fram biblioteket, att utmana bilden av vem som kan jobba på ett bibliotek (Aquilonius 2017). Detta går alltså väl ihop med vad de tänker om bemanningen på KRUT. På KRUT har de identifierat kompetenser som krävs istället för att tänka på vilken yrkesgrupp som ska arbeta där. Frågan blir varför de i både Oslo och Malmö vill anställa människor med andra kompetenser, vad är det bibliotekarierna saknar?

Carlsson och Rivano Eckerdal (2018) betonar vikten av att bibliotekarien arbetar för att uppfylla bibliotekets demokratiska roll. I en tid då socioekonomiska skillnader i samhället ökar är biblioteket en plats där alla kan mötas. Biblioteket är även en samhällsinstitution där det går att möta personal i den dagliga verksamheten. Bibliotekarieprofessionen nämns inte i bibliotekslagen, något Carlsson och Rivano Eckerdal anser att den borde, för att visa att bibliotekariens roll är betydelsefull. Av de tre bibliotek vi var på är det endast Helsingborg som har specifika ungdomsbibliotekarier. Både i Malmö och i Landskrona är det barnbibliotekarierna som arbetar även med denna målgrupp, men uppfattningen vi har fått är att det har lett till att ungdomarna hamnat i skymundan och inte prioriterats.

6.5.2 Kompetenser

På alla tre biblioteken nämner informanterna att den viktigaste kompetensen eller egenskapen som behövs för att arbeta med ungdomar på bibliotek är att vara intresserad av målgruppen, att tycka om ungdomar. Boel, på Malmö stadsbibliotek, anser även att ”man ska vara en trygg person, lugn, lyhörd” och ”kunna vara den personen som kanske samlar dem här så att de får träffas och kan ha stöd hos varandra”. Dessutom anser hon att bra kompetenser är att vara bra med ord, vara konstnärlig och vara bra på det digitala. Elina i Helsingborg tycker att det är av vikt att ha medkänsla och att vara lite orädd, och att verkligen vara närvarande i mötet med ungdomarna, och fortsätter: ”sedan kan jag ju tycka att det är lite absurt att du ska behöva ha den kompetensen på ett bibliotek. Men det är väl framtiden”. Hon lyfter även fram att det är viktigt att ha koll på ungdomskultur, förutom ungdomslitteratur bör en ungdomsbibliotekarie ha koll på exempelvis vilka serier ungdomar tittar på eller vilka spel de spelar. Även Gisela tycker att det är viktigt att den som arbetar med ungdomar har ”ett starkt intresse och engagemang [...] för målgruppen” och ”hela den kulturen och det livet de lever”. Dina lyfter att det är bra att vara nutidsorienterad och ha koll på trender, som exempelvis slime. Hon tycker även att det är viktigt att ha koll på litteraturen, vara öppen och engagerad och gärna kunna flera språk. IFLAs riktlinjer för arbetet med ungdomar på bibliotek inkluderar

just att ha kännedom kring ungdomskultur och att delvis anpassa utbudet efter ungdomars önskemål (IFLA 2015). Även Dahlström (2000) betonar vikten av att bibliotekarierna har koll på ungdomskultur.

Inför bemanningen av KRUT i Malmö har Anna och projektgruppen identifierat några viktiga kompetenser för avdelningen. Först och främst att personalen är pedagogisk och har ”ett coachande förhållningssätt”. Det är även viktigt att det finns någon som är tekniskt kunnig, och ”är bra på att lära ut de tekniska resurser som finns på KRUT”. Vidare ska det finnas någon som är ”kreativ och gillar att styra upp aktiviteter”. För verksamhetens utveckling är viktiga kompetenser att vara utvecklingsintresserad, att trivas med att arbetet hela tiden är en process och att ha ett bra nätverk. Boel som också jobbar i Malmö tycker att det krävs mer av ett bibliotek idag, att det ska arbeta utvecklande och konstnärligt, men hon ser även att det kan finnas andra behov, som att vissa bibliotek har börjat med tyst läsning, där man sitter tyst och läser tillsammans.

Det finns vissa egenskaper som Elina anser kan vara till hjälp i arbetet med ungdomar, att ha empati och vara kärleksfull, men också vara stark i sig själv och kunna vara tydlig. Utan tydlighet tror hon inte att det går att arbeta med ungdomar. Elina berättar att både hon och hennes kollega Fredrik har tidigare erfarenheter av arbete som lärare, något som Elina anser är en viktig erfarenhet i arbetet med ungdomar på bibliotek. Elina poängterar att ungdomar är en utmanade grupp att arbeta med och att det kan vara extra svårt om man inte har tidigare erfarenheter av att ha arbetat med ungdomar. Hon ger ett exempel:

Det kan vara så att du är en person som tycker att du är bra på att sätta gränser, men det är bara det att det blir bara provocerande för dem när det kommer en ung person som ska sätta gränser.

Vidare uttrycker Elina:

Men med rätt bemötande och med [...] medkänsla och så, så kan det ju hända underverk med de här ungdomarna, för då kan du ju få dem att förstå faktiskt.

Fredrik tycker att en viktig del i att vara ungdomsbibliotekarie är att vara en tredje vuxen i ungdomarnas liv, som de kan prata med. Han tycker även att det är viktigt att själv vara nyfiken och våga testa nya saker, samt att våga prata med ungdomarna. Christine lyfter att de i Landskrona har arbetat med att skapa relationer med de yngre barnen, för att personalen och barnen ska lära känna varandra och känna tillit. Sedan anser hon att det är viktigt att ha tålmod, att ha vilja och att vara lyhörd. Ofta har bibliotekarien med sig någon färdighet sedan tidigare, som att kunna spela ett instrument eller kunna hålla skrivarkworkshops och det tycker Christine alltid är positivt. Men det viktigaste tycker hon ändå är att kunna ”samarbeta med kollegor, att man har ett gott bemötande och ett intresse”. Även Elina betonar vikten av ett bra bemötande och att bibliotekarieyrket till stor del är ett serviceyrke.

Även i den tidigare forskningen lyfts bemötande fram som viktigt. Svensk biblioteks förening (2008) skriver att de viktigaste kompetenserna för en bibliotekarie är informationskompetens, pedagogik, service, kulturförmedling och litteraturkännedom. Detta går väl ihop med Øroms (1993) bibliotekarieidentiteter där

kulturförmedling, informationsförmedling, ämneskunskap och socialt arbete tas upp som det bibliotekarierna identifierar sig mest med. När Carlsson (2007) använder sig av Øroms identiteter får hon fram att bibliotekarierna i hennes studie identifierar sig mest med att vara kultur- och informationsförmedlare, men att de även anser att det är viktigt med teknisk kompetens. När Ørom skrev sina identiteter arbetade inte bibliotekarierna med teknik, därför saknas det perspektivet hos honom. Men vi kan se att tekniska färdigheter genomgående anses ha en central roll, både i den tidigare forskningen och bland våra informanter. Även Akenine och Alvarado (2004) ser att informationsförmedling och teknisk support är en stor del av arbetet, och har även utvecklat en ny identitet: handledaren, som ska vägleda studerande. Handledaren går hand i hand med lärandeplatsen, där tillgång till kunskap och information är viktigt och där bibliotekariens roll som informationsförmedlare är central. En viktig del i lärandeplatsen är att göra lärande roligt, att till exempel lära sig genom en aktivitet och göra lärandet upplevelsebaserat (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012). Det skiljer sig från hur information och kunskap har förmedlats på bibliotek tidigare, och kan ses som en utveckling av bibliotekariens roll, där bibliotekarien kan ses mer som en handledare.

Även synen på kulturförmedling har utvecklats. Från att ha varit något som går från bibliotekarien till användaren kan nu användaren vara medskapare av kulturen, i skapandeplatsen. Ord som skapa, göra, publicera och uppleva blir centrala i biblioteksverksamheten (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012). Boel har sett att biblioteket nu arbetar mer utvecklande och konstnärligt, vilket pekar på att skapandeplatsen har fått större utrymme. Mycket skapande kan ske genom teknik och digitala hjälpmedel, då yngre oftast använder sig av sådant dagligen, och för att bibliotekarien då ska kunna vara till hjälp är det av vikt att de har färdigheter inom detta. Som nämnts tidigare ska de som arbetar på KRUT kunna tekniken som finns där för att kunna lära ut den.

En annan del i kulturförmedlingen är att förmedla litteratur till ungdomar. Bibliotekarierna i Hamadas och Stavridis (2014) undersökning anser att det är viktigt att ha kunskap om samlingarna. I Helsingborg uttrycker de att litteraturförmedlingen har hamnat lite på undantag när de har satsat på den mer sociala delen av arbetet, men vill satsa mer på det nu. I Malmö kommer ungdomsmedierna inte att finnas inne på KRUT, och i Landskrona är det medierna som lyfts fram som det viktigaste med ungdomsavdelningen. I inspirationsplatsen ingår det att ge ungdomar verktyg för att vidga sina horisonter. Detta är något som litteraturen och andra medier kan bidra till att göra. I litteraturen går det att möta andra människor som känner likadant, eller uppleva en värld som är helt olik ens egen, läsningen berikar människors liv. Inspirationsplatsen ska ta med användaren bortom det den känner till (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012). Där kommer bibliotekariens förmedling av litteratur in, deras roll i att tipsa om något som användaren kanske annars aldrig hade läst eller sett.

Hamada och Stavridi (2014) tar, precis som våra informanter, upp personliga egenskaper som krävs för att arbeta med ungdomar på bibliotek. De nämner bland annat flexibel, vilket är ett ord som vi sett mycket i den tidigare forskningen kring ungdomar. I relation till det ser Fredrik även att nyfikenhet och att inte vara rädd för att testa nya saker är något han har nytta av i arbetet med ungdomar. Hamada och

Stavrídi nämner även att bra egenskaper att ha är: analytisk, kreativ, entusiastisk, accepterande gällande individuella skillnader och kulturell mångfald, tolerant och självsäker. Även Boel och Elina menar att det är viktigt att vara en trygg person som är säker i sig själv. Elina betonar även att det är viktigt att vara empatisk och att vara tydlig.

Både Hamada och Stavrídi (2014) och Svensk biblioteks-förening (2008) kommer fram till att det är många kompetenser som ska rymmas inom en och samma profession. Dessutom är det ett yrke som förändras med samhället och användarnas behov, vilket skapar ett mångsidigt yrke.

6.5.3 Utvecklingsmöjligheter

Biblioteksverksamhet är en föränderlig verksamhet som följer vad som händer i samhället, exempelvis genom att göra digitala satsningar och genom att vara ett öppet demokratiskt rum. Även bibliotekarierna vill utvecklas i sin yrkesroll och, som vi kommer att ta upp här, finns det många utvecklingsmöjligheter.

Boel uttrycker att det är viktigt att hålla sig uppdaterad inom nyutkommen forskning som handlar om barn och använda det i biblioteksverksamheten. I Spejares (1998) undersökning tar bibliotekarierna som arbetar med ungdomar upp att de känner att de skulle behöva fortbildning och betonar vikten av att diskutera arbetet med kollegor som också arbetar med ungdomar. Malmö stadsbibliotek arbetar efter ett koncept som heter Spanarverkstad³ som utvecklats av Malmö universitet. Boel förklarar att personalen träffas i en liten grupp och gemensamt kommer fram till ett tema som gruppen ska fördjupa sig i, till exempel ”barn och delaktighet”. Gruppmedlemmarna skaffar sedan kunskap på egen hand och efter en tid träffas gruppen igen och tar del av varandras reflektioner. Boel menar att denna metod ger bibliotekarierna på Malmö stadsbibliotek möjlighet att ta del av varandras kompetenser. Även Elina uttrycker att hon tycker att biblioteken måste arbeta mer med forskning:

[...] som sagt man måste luta sig till forskning och inte tro att man ska uppfinna hjulet. [...] Jag tror mycket på det och att använda sig av goda exempel, forskningen tittar på andra bibliotek och hur de fungerar. Jag tror att man behöver jobba så.

Carlsson och Rivano Eckerdal (2018) betonar att demokratiskt arbete och att kunna söka kunskap via olika medier är viktiga delar i utbildningen. I enlighet med lärandeplatsen ska biblioteket vara en plats där människor i alla åldrar kan söka och finna information och kunskap, som kan öka deras kompetenser och möjligheter (Jochumsen, Hvenegaard Rasmussen & Skot-Hansen 2012). För att kunna erbjuda detta behöver bibliotekarierna ha lämplig kunskap, vilket de dels får från utbildningen, som Carlsson och Rivano Eckerdal lyfter fram, och dels kan få genom fortbildning och genom att studera den forskning som finns. Boel anser att konceptet Spanarverkstad ger bibliotekarierna på Malmö stadsbibliotek en chans att dela

³ Spanarverkstad är en metod som enheten för bibliotek och IT på Malmö universitet har utvecklat. Metoden används som ett utbildningsverktyg för personal inom bibliotek och IT. Syftet med metoden är att granska och analysera ”litteratur, tidsfenomen, teknik och kultur”. Målet är att personalen ska få möjlighet att fördjupa sina kunskaper i ett visst ämne (Malmö universitet u.å.).

kompetenser med sina kollegor. Att studera goda exempel kan fungera som inspiration för att utveckla verksamheten, exempelvis kan bibliotekarier studera hur andra bibliotek har arbetat för att införliva skapandeplatsen och inspirationsplatsen i aktiviteter och i biblioteksrummet. Genom att få kunskap kan bibliotekarierna ge kunskap vidare.

Gisela lyfter fram att hon anser att pedagogik borde ges mer plats i bibliotekarieutbildningen, något även Hamada och Stavridi (2014) framhåller. Även Elina tycker sig se att utbildningen borde utvecklas och:

[...] bli mer tydlig med vad som krävs för att vara bibliotekarie. Faktiskt mycket mer tydlig för vi har även unga bibliotekarier som är i princip färdigutbildade som absolut inte vill jobba med ungdomarna och känner sig obekväma.

Även om det, som Boel och Elina framhåller, är av vikt att använda sig av forskning kontinuerligt under tiden man arbetar, så har det också stor betydelse att utbildningen ger en stadig grund att stå på. Gisela och Elina tar upp att de anser det vara ett problem att färdigutbildade inte har de verktyg som krävs för att arbeta med exempelvis ungdomar. Michniks och Utters (2018) undersökning tar upp att många bibliotekschefer anser att nyutexaminerade saknar den personliga, och sociala, inställning som krävs för att arbeta på bibliotek. Elina och Fredrik, som är ungdomsbibliotekarier i Helsingborg, har med sig kompetens genom att de tidigare har arbetat som lärare, så om man har med sig sådana förkunskaper är det mycket värt. Men utbildningen är ju det som ska förbereda studenterna inför arbetslivet. Carlsson och Rivano Eckerdal (2018) ger en lite annorlunda bild av utbildningen. Som lärare på biblioteks- och informationsutbildningen i Lund försöker de prata mycket om kompetenser och bibliotekariens roll. En möjlig tolkning är att det som kommer fram i Michniks och Utters (2018) undersökning är sådana egenskaper som är svåra att lära ut. Men det framkommer även att bibliotekscheferna anser att många nyutexaminerade inte har kunskaper kring bemötande, trots att bemötande genomsyrar hela verksamheten.

Fredrik uttryckte att många av dem som var på ungdomsavdelningen var gymnasieelever, eftersom de är lite av en bortglömd grupp och kände sig mest hemma där. Han tyckte att ett bra samarbete med personalen på vuxenavdelningarna vore bra för att kunna nå alla på bästa sätt. Även Gisela säger att hon kan sakna att ha någon som arbetar med målgruppen 16–25. Hon ser nu en utmaning i att övergången från barn till vuxen går vid 16 år och ser att det som behövs antingen är en tjänst som arbetar med målgruppen 16–25 eller ett välfungerande samarbete mellan barn- och vuxenavdelningarna. Boel lyfter fram att det kan uppstå svårigheter om bibliotekarierna ska bemanna avdelningen i och med att KRUTs målgrupp är 14–25 år eftersom barnbibliotekarierna inte är vana vid att arbeta med målgruppen 16–25. Detta har ju inte varit en uttalad målgrupp innan KRUT och innan den nya arbetsgruppen som arbetar mot 9–25 skapades.

Det har alltid funnits ungdomskulturer, men efter andra världskriget fick ungdomarna mer tid att vara unga, vilket gjorde att fler ungdomskulturer skapades (Lindgren 2009). Att ha en avdelning på ett bibliotek som riktar sig till de som är upp till 25 år, som KRUT gör, är relevant då vuxenblivandet har senarelagts. Att vara ung vuxen

handlar om livsstil och tillhörighet, samt att hitta sin identitet. Dessutom är det många som känner sig unga längre (Lalander & Johansson 2012). Det är en utmaning att gränsen mellan barn- och vuxenavdelningarna på bibliotek ofta går vid 16 års ålder, då det inte är många som skulle säga att en sextonåring är vuxen. En tjugofemåring kan ses som vuxen, men kan också ses som en ung vuxen. I åldern 16–25 är det mycket som händer i ungdomars liv, identiteter utvecklas, vänner skaffas, vänner försvinner, man börjar studera eller arbeta, man kanske flyttar hemifrån. Biblioteket kan då vara ett sammanhang för de som inte har något. I vår studie har vi kunnat se att 16–25 är lite av en ny målgrupp på bibliotek, men inte desto mindre en viktig målgrupp. Biblioteksmodellen passar väl in på målgruppen 16–25. De behöver en plats där de kan lära sig nya saker, med hjälp av olika lärande sammanhang på biblioteket, exempelvis kan bibliotekarierna finnas tillgängliga för hjälp med studier genom att exempelvis ge tips kring hur de får fram de mest relevanta resultaten när de söker. Unga vuxna behöver en plats där de kan inspireras till att bredda sina vyer, inför framtida studier eller arbete. De behöver en plats där de kan få utforska sitt kreativa skapande utan några krav. De behöver en plats där de kan möta andra som har samma, eller andra intressen, och som kommer från olika bakgrunder, för att de inte får den möjligheten någon annanstans. Det är precis det biblioteksmodellen handlar om och varför den används för att utveckla biblioteksverksamhet. Ungdomar kan, genom mötesplatsen, förenas med människor de kanske annars aldrig hade träffat och oberoende av ålder, bakgrund, intressen eller förutsättningar. I den föreningen kan de inspireras av andra användare, av personal eller rentav av medier till att vidga sina vyer. Detta kan ske genom skapande och lärande, där biblioteket kan vara en plats som uppmuntrar och inte ifrågasätter.

Dina tycker att arbetet med ungdomar på Landskrona stadsbibliotek har varit svårt, men att det är viktigt att ”försöka hitta nya vägar hela tiden och [...] verkligen försöka förhålla sig till dem [som stökar] på ett positivt sätt”, och att inte ge upp utan fortsätta försöka. Med mer resurser tänker hon att det skulle finnas mer tid ”att tänka ut allt det som vi skulle kunna göra och rikta sig till ungdomarna mer”. Hon tänker även att det då skulle finnas tid att undersöka mer hur biblioteket på bästa sätt kan möta ungdomarna. Vi ser här att de i Landskrona betraktar ungdomsverksamheten som ett utvecklingsområde. Som vi sett i den här delen kan utveckling ske kopplat till utbildning, fortbildning och kompetensutbyte, men även genom att ett problem uppstår och en utveckling sker som svar på det problemet. Här lyfter Dina även fram resurser och inställning som två viktiga faktorer i arbetet med ungdomar, en god inställning och mycket resurser behövs för att bygga upp en ungdomsavdelning på bästa sätt. Något att ha i åtanke under en utvecklingsprocess är biblioteksmodellens olika ”platser”, som kan implementeras i verksamheten på många varierande sätt.

7 Diskussion och slutsatser

Här kommer vi att diskutera vad vi sett i vårt resultat och vår analys utifrån våra tre frågeställningar. Därefter kommer vi att presentera de slutsatser vi kommit fram till.

7.1 Biblioteksrummet

Vilken betydelse kan det fysiska rummet ha för ungdomsverksamheten på biblioteket? I resultat och analys har vi studerat ett flertal aspekter av biblioteksrummet. Hur biblioteken arbetar med användarinvolvering, hur det rumsliga kan utformas, hur bibliotek kan arbeta för att skapa trygga rum och vilken plats aktiviteter kan ta i biblioteksrummet.

Det fysiska rummet har en stor betydelse för bibliotekets verksamhet i och med att det är där det mesta, som inte är digitalt, utspelar sig. Människor möts, människor lär sig nya saker, människor blir inspirerade av upplevelser, människor sitter tysta och läser tillsammans och människor skapar sina egna upplevelser och kreativa verk. Något som framkommit tydligt i vår studie är att ungdomar vill vara med och påverka i biblioteksrummet, de vill inte vara passiva betraktare. Det är också viktigt att ungdomar har en egen plats på biblioteket, avskild från barn- och vuxenavdelningar. I Malmö och Helsingborg har de arbetat för att skapa specifika ungdomsavdelningar, medan Landskrona stadsbibliotek har tvingats arbeta förebyggande genom att göra biblioteket till en plats som inte är mysig. Ungdomar vill, enligt vad vi sett i tidigare forskning, ha det mysigt på biblioteket, ett behov som är svårt att tillgodose då det lätt lockar till sig ”häng” och stora gäng. Det kan ibland orsaka problem när alla ska samsas på en begränsad yta.

Många unga tjejer känner sig otrygga i samhället, men det är många som har förtroende för biblioteket. För att upprätthålla bilden av biblioteket som tryggt rum är det viktigt att arbeta kontinuerligt med att vara så inkluderande som möjligt. Under den sista tiden innan Helsingborgs bibliotek tvingades stänga ungdomsavdelningen var det många tjejer som inte vågade gå in i rummet. Dessutom är det lätt att andra blir exkluderade när ungdomar ”häng” i ett stort gäng. Men det är många ”uteorienterade” ungdomar som är på biblioteket, och frågan är var de annars ska vara? Om biblioteket är en mysig plats är det klart att de vill vara där, men det är viktigt att bibliotekspersonalen är uppmärksam och arbetar utifrån ett jämställdhetsperspektiv. I Malmö arbetar de från start med ett uttalat jämställdhetsperspektiv och de har inte haft samma problem med tjejer som känt sig otrygga. Kanske kommer KRUT att lyckas i att bygga upp en plats som är trygg och välkomnande för alla. Elina tror inte att det går att bygga ett inkluderande rum, utan att det beror på människorna i rummet. Så att arbeta utifrån ett

jämställdhetsperspektiv är av vikt, samt att personalen är uppmärksam på stämningen i rummet och inte bara det uttalade.

I Helsingborg har det fysiska rummet betytt mycket för ungdomsverksamheten, då placeringen i en källare lockade dit många ungdomar som egentligen inte var där för bibliotekets verksamhet. Det innebar att ungdomsbibliotekarierna fick ta många samtal om livet och arbeta med exempelvis attityder. Efter ungefär fyra år fick ungdomsavdelningen stänga efter flera incidenter, som kulminerade när någon smällde en smällare i en papperskorg nere i rummet. I uppbyggnaden av en ny ungdomsavdelning vill de att biblioteket fortfarande ska kunna vara en mötesplats, men inte på samma sätt utan kanske istället en mötesplats genom aktiviteter och litteratur. Vi ser också att våra informanter i Landskrona och Helsingborg lyfter fram att de önskar att de kunde skapa mysiga ungdomsavdelningar som fungerar, men att det inte har gjort det när de har försökt. De uttrycker att de vill försöka igen och att de vill att det ska gå att sitta och läsa eller prata eller bara vara på biblioteket.

Hur ungdomsavdelningen är utformad kan spela stor roll för huruvida ungdomarna känner sig välkomna eller inte. Ungdomarna bryr sig om hur rummet ser ut. Intressant nog så har alla tre biblioteken lyft fram secondhandmöbler som något de vill ha på ungdomsavdelningen för att göra det mer hemtrevligt. I biblioteksmodellens mötesplats ingår det att vara som ett extra vardagsrum, vilket vi kan se att de i Helsingborg och Malmö har arbetat för att skapa, medan de i Landskrona ser det som en möjlighet i framtiden. Biblioteksrummet går också att använda till att bjuda in ungdomar att vara medskapande, som när de i Helsingborg byggde upp bokgränar eller att de i Malmö kommer att erbjuda aktiviteter beroende på vad användarna önskar. Bibliotekspersonalens inställning till ungdomar är avgörande för om ungdomarna blir inkluderade i beslut gällande biblioteksrummet. Ett problem biblioteken har är att nå ut till ungdomarna som de vill inkludera i beslutsprocesser. I Malmö har de samarbetat med en lokal förening där unga är aktiva, för att på det sättet hitta och engagera ungdomar.

Ljudvolymen kan bli en utmaning på ungdomsavdelningar, när många vill umgås och prata. Därför är det viktigt att tänka på hur man bygger en ungdomsavdelning, så att ljudet inte studsar eller rör sig för mycket runt i rummet och i huset. Det har framkommit både i den tidigare forskningen och i vårt resultat att ungdomar önskar att biblioteksrummet ska vara flexibelt, så att det går att anpassa efter olika aktiviteter. Överlag betonas valmöjligheter mycket och att det är viktigt att bibliotekspersonalen inte ser ungdomar som en homogen grupp utan ser individernas behov, eftersom biblioteksrummet ska vara till för alla. Det bästa för att skapa en flexibel ungdomsavdelning som välkomnar alla är att skapa rum i rummet, men om man har platsbrist kan ett sätt vara att ha olika aktiviteter olika dagar, eller olika tider. Då lär sig besökarna när de kan komma om de vill ha lugn och ro eller är intresserad av en särskild aktivitet, som kanske låter mer. En tyst plats tar inte hänsyn till alla, men det kan en plats som är mångsidig och vid olika tillfällen prioriterar olika målgrupper och olika behov göra. Biblioteksrummet kan inspirera till möten, skapande och lärande och det innebär att det ska vara möjligt att läsa i lugn och ro, ha en skivworkshop och att ha en danstävling. Kanske går det inte att göra dessa saker samtidigt, men det viktigaste är att alla behov ges utrymme vid något tillfälle.

Utifrån det våra informanter berättat om respektive bibliotek ser vi att det finns olika sätt att arbeta med aktiviteter. I Landskrona vill de gärna ha mycket aktiviteter för att sysselsätta barnen, så att de inte ser biblioteket som en plats där man bara springer runt. I Helsingborg har aktiviteterna varit ett sätt att locka ungdomar som redan är i rummet till att vara med, där har det fysiska rummet stor betydelse för att inkludera ungdomarna i bibliotekets uppdrag. I Malmö har de under en längre period inte haft några aktiviteter för ungdomar, men nu när KRUT öppnar kommer ungdomarna själva att kunna önska aktiviteter och vara med och påverka. Personalen vill inte initiera något som användarna inte har önskat, då de tänker att det då inte kommer att bli uppskattat. Anna lyfter fram att det är viktigt att någon modererar aktiviteterna, för att alla ska känna sig välkomna och trygga och det inte bara ska vara killar som tar plats. Biblioteken har anpassat sina aktiviteter utifrån sina förutsättningar, vad de anser fungerar bäst på just deras bibliotek.

Det fysiska rummet kan alltså ha stor betydelse för ungdomsverksamheten på bibliotek. Som Fredrik uttrycker det kan ungdomsavdelningen vara ett kravlöst rum, dit man kan komma och göra lite vad man vill. Ungdomar behöver ett sådant rum i samhället, vilket gör det väldigt viktigt. Något som påverkar ungdomsverksamheten i hög grad är om det finns möjlighet att ha rum i rummet, så att det finns möjlighet att göra olika saker vid samma tillfälle för att kunna möta alla behov. Om det istället är ett trångt utrymme är det större risk att konflikter skapas. Men rummet är inte det enda som betyder något utan det påverkas dels av människorna i rummet och dels av yttre faktorer.

7.2 Samhället

Hur kan den samhälleliga kontexten ta sig uttryck i biblioteksrummet? Vi har i resultat- och analysdelen studerat vilken betydelse bibliotekets närområde har för biblioteksverksamheten, exempelvis hur närområdets socioekonomiska förutsättningar kan påverka biblioteksverksamheten, vad ligger i bibliotekets uppdrag. Vi har även studerat hur bibliotekens ekonomiska resurser påverkar bibliotekets ungdomsverksamhet samt hur biblioteket kan arbeta för att nå ut till ungdomar från olika bostadsområden.

Alla våra informanter är överens om att biblioteket är en plats för alla och till skillnad från andra kulturinstitutioner är det helt gratis, på så sätt har alla möjlighet att besöka biblioteket. Flera av våra informanter menar att det som sker i samhället syns i biblioteksrummet, därför har bibliotekets närområde en stor betydelse för hur ungdomsverksamheten ser ut. Det har till exempel betydelse om det bor många ungdomar nära biblioteket, om biblioteket ligger i ett område med lägre socioekonomiska förutsättningar eller om det finns några närliggande fritidsgårdar. Dessa faktorer har även betydelse när det gäller vilka behov ungdomarna har och vad de vill att biblioteket ska kunna erbjuda. Något som fungerar på ett bibliotek behöver nödvändigtvis inte fungera på ett annat.

Många ungdomar ser biblioteket som en mötesplats i första hand, en plats där de kan hänga och träffa kompisar vilket kan leda till konflikter med andra biblioteksbesökare, som vill att biblioteket ska vara en tyst plats. Detta är något som flitigt diskuteras i den pågående biblioteksdebatten, där ungdomar ofta pekas ut som

en av anledningarna till stök på biblioteken. Frågan om biblioteket ska vara en mötesplats eller en plats som fokuserar på litteratur- och informationsförmedling, är något som ständigt debatteras och ofta delar både bibliotekspersonal och besökare i två läger. Vi ser dock att om biblioteket ska vara en mötesplats för ungdomar kan den inte vara den enda mötesplatsen i en hel kommun, det måste finnas flera mötesplatser för olika intressen. Våra informanter berättar att det är många som besöker ungdomsavdelningar på bibliotek men som egentligen inte är intresserade av bibliotekets utbud. Det borde vara kommunens ansvar att se till att det finns olika arenor för ungdomar, som är del i olika ungdomskulturer och har olika intressen. Biblioteken har varken tillräckligt med personal eller ekonomiska resurser för att ta emot alla ungdomar.

Både Landskrona och Helsingborg har erfarenheter av att haft haft stökiga ungdomsavdelningar, båda biblioteken har tillfälligt dragit ner på sin ungdomsverksamhet. Landskrona har satt upp begränsade tider för när ungdomar får vistas på biblioteket. Detta har de delvis gjort för att signalera till kommunen att de måste öppna fler fritidsgårdar, eller satsa mer på att skapa meningsfull fritid för ungdomar i Landskrona. När ungdomsavdelningen i Helsingborg var öppen gjorde de mycket jobb som kan anses höra hemma på en fritidsgård. Flera av våra informanter uttrycker att kommunen framförallt satsar pengar på andra kulturinstitutioner och att biblioteket förväntas göra mycket med lite resurser. Detta ställer sig en av våra informanter från Helsingborg frågande till, då biblioteket har högre besökssiffror i jämförelse med andra kulturinstitutioner.

Genom att studera den tidigare forskningen ser vi att många bibliotek satsar på barnverksamheten, vilket resulterar i att ungdomsavdelningen hamnar i skymundan. Ett sätt för biblioteken att erbjuda olika aktiviteter med knappa medel skulle kunna vara att samarbeta med andra organisationer. Malmö stadsbibliotek kommer till exempel att låta organisationer som har anknytning till andra delar av staden ha aktiviteter i biblioteksrummet. Detta ser vi kan gynna båda parter, och det kan även vara ett sätt att locka ungdomar från andra stadsdelar till biblioteket, oberoende av socioekonomisk bakgrund. Ett annat sätt kan vara att biblioteken arbetar med utåtriktad verksamhet, det vill säga att bibliotekspersonalen besöker fritidsgårdar, skolor eller tillfälligt förflyttar en del av sin verksamhet till andra stadsdelar, som Landskrona har gjort med LAB. Flera av våra informanter upplever att det för många ungdomar finns mentala avstånd som gör att de inte besöker biblioteket. Trots att det inte är långt geografiskt kan det kännas långt, vilket kan innebära ett hinder. Boel uttrycker att det är svårt att nå ungdomar och att de håller på att slå sig fria från vuxenvärlden.

KRUT kommer att rikta sig till målgruppen 14–25 vilket kan ses som en ovanligt bred målgrupp. Men efter att genomfört denna studie förstår vi, genom deras resonemang, att det även finns behov hos den äldre delen av målgruppen att använda bibliotekets resurser. Unga vuxna som saknar sysselsättning kan på biblioteket finna ett sammanhang, samt få tillgång till materiella resurser som olika dataprogram, skrivare och andra digitala verktyg. Flera av våra informanter uttrycker att många unga har behov av att prata med en tredje vuxen, något som kan vara ett resultat av att unga ofta känner oro och stress inför framtiden. För många kan även biblioteket fungera som en tredje plats, en plats som inte är hemma eller skolan, där det finns en

tredje vuxen som de kan prata med. Forskning har exempelvis visat att unga tjejer mår allt sämre.

Elina upplever att hon alltid kommer tillbaka till frågan om vad biblioteket ska vara, just eftersom det ska vara så mycket. Genom uppsatsen har vi sett många exempel på vad ett bibliotek kan vara: att möta ungdomar i samtal, att ge boktips, att arbeta med attityder, att skriva ut dokument, att kopiera pass, att vara en tredje vuxen, att ge socialt kapital. Men när uppdraget inte är tydligt blir det svårt att veta vem personalen ska prioritera, ska de prata om livet med någon eller ge boktips? Även om prioriteringar alltid måste ske finns det här en stor tveksamhet kring vad som är det rätta. En annan utmaning har varit att de som varit på ungdomsavdelningen inte har ingått i målgruppen, som är 13–16, utan varit äldre. Åldern 13–16 ingår i teamet för barn och unga, medan de som är äldre ingår i vuxenteamet. Då har det varit svårt att skilja mellan vad som ingår i uppdraget och vad som inte gör det.

I Helsingborg är det många besökare som försvunnit eftersom de inte känt sig välkomna, men till den nya ungdomsavdelningen vill personalen inkludera den yngre och den läsande målgruppen, då den ingår i deras uppdrag. Vi ser att det är viktigt att bibliotekspersonalen skapar långsiktiga relationer till besökarna. Genom tidigare forskning kan vi se att de ungdomar som tidigt får en relation till läsning och bibliotek behåller detta intresse senare i livet. Vi har även genom tidigare forskning sett att många unga föredrar att gå till ett bibliotek där de har en relation till personalen.

Hur det ser ut i samhället har en direkt påverkan på biblioteken, biblioteksverksamheten påverkas av samhället i stort och dess förändringar. Vi ser därför att det är viktigt att biblioteket följer den utveckling som sker i samhället. Många unga behöver ett sammanhang, ett tredje rum och en tredje vuxen. Här ser vi att biblioteket spelar en viktig roll.

7.3 Kompetenser

Vilka kompetenser anser bibliotekarier behövs för att arbeta på en ungdomsavdelning? I relation till denna fråga har vi i resultat och analys diskuterat kring bemanning i biblioteksrummet, vem ska bemanna och vad ska prioriteras. Vi har även diskuterat vilka kompetenser som behövs för att arbeta med ungdomar på bibliotek samt hur bibliotekarier kan utveckla sin kompetens.

Våra informanter upplever att ökad bemanning i biblioteksrummet skulle vara bra, eftersom det då finns möjlighet att möta fler ungdomars behov. Det går till exempel inte att ge boktips samtidigt som man försöker få en grupp ungdomar att lugna ner sig. I sådana lägen kan det vara bra att vara två för att helt enkelt ha möjlighet att hjälpa alla. Men för att kunna anställa fler krävs resurser som biblioteken ofta inte har. En annan möjlighet är då att samarbeta med socialförvaltning eller fritidsförvaltning för att på så sätt få kompetenser till biblioteket som biblioteket inte betalar för utan som betalas av andra förvaltningar. Våra informanter har identifierat ett behov av någon att prata med, exempelvis en socionom, och någon som kan arbeta med attityder och fritidssysslor i allmänhet, som exempelvis en fritidspedagog. Det gör också att dessa förvaltningar når ut till ställen där många ungdomar vistas,

samtidigt som biblioteken får extra hjälp från externa kompetenser. Ungdomarna kommer inte att försvinna och de är allas angelägenhet, inte bara bibliotekets för att de råkar befinna sig där. Svaret blir samarbete och att dela kompetenser inom kommunen.

Men betyder det att det inte behövs några bibliotekarier på ungdomsavdelningar? Visserligen är KRUT ingen klassisk biblioteksverksamhet, men Anna berättar att där inte nödvändigtvis måste arbeta en bibliotekarie. Tøyenbiblioteket är ett exempel på ett bibliotek som inte har några bibliotekarier anställda, istället arbetar där konstnärer, skådespelare och andra yrkesgrupper. Yrkesgrupper som socionomer och fritidsledare nämns inte, men de uppger att de har arbetat mycket med att bygga relationer med ungdomarna på biblioteket. Det finns kompetenser som är viktiga i arbetet med ungdomar, som många bibliotekarier idag saknar. Men bibliotekarieryrket är i ständig förändring och vi ser att en ny identitet skulle kunna skapas, en ungdomsbibliotekarieidentitet.

Av de bibliotek vi har undersökt är det bara Helsingborg som har ungdomsbibliotekarier, något vi finner intressant då Malmö stadsbibliotek är en större organisation. Men där har de inte satsat på ungdomar i samma utsträckning som de har i Helsingborg. Både i Landskrona och i Malmö är de positiva till att ha ungdomsbibliotekarier på biblioteket. Det kan även vara ett sätt att prioritera ungdomarna. Ungdomsbibliotekarier kan inrikta sig på denna målgrupp och ha koll på ungdomslitteratur och ungdomskultur. Dessutom är det lättare att bygga relationer om det ofta är samma person som bemannar ungdomsavdelningen. När det gäller att stävja bråk och liknande underlättar det om personalen är van vid att hantera stökiga situationer, vilket kan vara en kompetens som just en ungdomsbibliotekarie behöver.

I Helsingborg och Landskrona har de haft problem med att personalen inte vill arbeta med ungdomar, i Helsingborg ville de inte bemanna på ungdomsavdelningen. I det läget går det att fråga sig om bibliotekarier har rätt kompetenser för att arbeta med ungdomar eller om det är hos ungdomarna problemet ligger. Enligt biblioteksdebatten ligger problemet hos ungdomarna, men biblioteket ska ju välkomna alla och om de inte har någon annanstans att vara måste ju bibliotekarierna kunna arbeta med ungdomarna. Vi ser att flera av våra informanter upplever att utbildningen inte förbereder studenterna inför att arbeta med ungdomar, det krävs till exempel mycket pedagogik i arbetet. Men utbildningen kan inte innehålla allt, den ger istället en grund för arbetet på bibliotek. En möjlighet är istället att arbeta med fortbildning, så att bibliotekarier kan få med sig kunskaper som är mer anpassade efter vilken målgrupp de kommer att arbeta med eller vilken typ av arbete de kommer att utföra. Dessutom går det som bibliotekarie alltid att hitta nya vägar att arbeta på och utveckla verksamheten genom. Som Elina föreslår kan man titta på forskning och goda exempel som lyfts fram där. I Malmö har de arbetat utifrån konceptet Spanarverkstad där personalen läst forskning och diskuterat den tillsammans. Enligt Boel fungerar modellen bra och vi tror att den kan användas på både små och stora bibliotek.

Våra informanter lyfter fram många kompetenser som kan vara till hjälp i arbetet med ungdomar på bibliotek. En del kompetenser är sådana som har mer med personliga egenskaper att göra. Dessa kan vara att vara tydlig, att vara säker i sig själv, ha empati, vara lyhörd och att vara en trygg och välkomnande person. Kompetenser som

kan vara bra att ha är att vara kreativ, tekniskt kunnig, gärna kunna flera språk och ha koll på ungdomskultur. Dessutom kan det vara bra att tycka om att styra upp aktiviteter och att tycka om att arbeta med kontinuerlig utveckling. Ett bra bemötande är också essentiellt eftersom det i grund och botten är ett yrke där man jobbar mycket med människor. Bibliotekarier kan genom sina olika identiteter – kulturförmedlare, informationsförmedlare, socialarbetare med flera – vara grundpelaren i biblioteksmodellen. Bibliotekarierna och deras identiteter är med i varje steg och ser till att de olika platserna införlivas i biblioteksverksamheten. Alla ungdomar har inte en vuxen i sitt liv som inspirerar dem eller uppmuntrar dem till att skapa. Bibliotekarier kan vara en källa till inspiration, de kan vara med i mötesplatsen och exempelvis moderera aktiviteter, de kan uppmuntra lärande genom aktiviteter och de kan uppmuntra ungdomar till kreativt skapande. Avslutningsvis lyfter våra informanter även fram kompetenser som nyfiken, tolerant och accepterande, den enskilda ungdomsbibliotekariens inställning har stor betydelse. Dessutom är det viktigt att kunna litteraturen, att läsa ungdomslitteratur.

De ovanstående kompetenserna är de som våra informanter anser är bra att ha för att arbeta med ungdomar på bibliotek. Frågeställningen vidgas dock i och med att den även kan innefatta vem som ska ha de kompetenser som krävs och hur kompetenserna utvecklas. I intervjuerna har det framkommit att det viktigaste för att arbeta med ungdomar är att vara genuint intresserad av målgruppen, det kommer man långt med. Mycket är en fråga om inställning, men vissa saker beror också på resurser och hur kompetenser kan utvecklas.

7.4 Slutsatser

I den här studien har vi sett att det finns en skillnad mellan att alla är välkomna till biblioteket och att alla känner sig välkomna. Alla är alltid välkomna till biblioteket, men det finns olika behov inom målgruppen ungdomar. Vi har sett att biblioteksrummet behöver ha olika funktioner som passar för olika behov och personer. Det behöver finnas möjlighet att både lyssna på musik och att ha lugn och ro. Ett sätt att lösa det på kan vara att skapa rum i rummet. Ett annat sätt kan vara att ha olika aktiviteter på olika dagar, eller tider. Vi har också sett att det är viktigt att ungdomarna får vara med och påverka utformningen av rummet samt aktiviteterna. Biblioteksrummet ska vara flexibelt, så att det är enkelt att omforma efter olika behov och aktiviteter. Många unga vill ha mysiga platser på biblioteket, men personalen ser problem med mysiga platser då det lätt blir platser som uppmuntrar till ”häng”. En möjlighet kan då vara att ha mysiga platser, men möblera bort möjligheter för stora grupper att sitta tillsammans.

Ungdomar är svåra att nå genom sociala medier och affischer, ett sätt att nå dem är genom att ordet sprids från person till person, eller genom att använda sig av relationsbaserad marknadsföring. Det är även av vikt att bygga relationer till de yngre barnen, för att de ska återvända till biblioteket senare i livet. Det finns behov bland unga idag att ha en tredje plats där de kan spendera tid, som inte är hemmet eller skolan, och där det finns en utomstående vuxen de kan prata med om exempelvis framtidsoro och utbildning. Biblioteksrummet kan fungera som en neutral mötesplats där ungdomar kan mötas från olika stadsdelar, oberoende av socioekonomisk bakgrund. Många tjejer känner sig otrygga på offentliga platser, därför är det viktigt

att biblioteket arbetar för att vara en trygg plats. Detta kan göras genom att personalen är uppmärksam och känner av stämningen i rummet samt genom att arbeta utifrån uppsatta mål kring jämlikhet.

Vi ser att det som händer i samhället visar sig i biblioteksrummet, därför är det viktigt att biblioteken följer med i samhällsutvecklingen och utvecklas kontinuerligt. När fritidsgårdar nära biblioteket stänger och det finns mycket ungdomar i området går ungdomarna till biblioteket istället. Ungdomarna är inte bara bibliotekets ansvar utan hela kommunens. Vi ser därför att kommuner bör satsa på olika typer av ungdomsverksamhet så att alla ungdomar kan känna sig välkomna någonstans, och så att alla ungdomar har möjlighet att få en meningsfull fritid. Folkbibliotek är tydligt förankrade vid barn och ungas fritid.

Vi har sett att flera bibliotek framförallt satsar på barn- och vuxenverksamhet eller helt saknar ungdomsavdelning. Bidragande orsaker kan bland annat vara personalbrist och bristande ekonomiska resurser. Därför anser vi att det bör finnas specifika ungdomsbibliotekarier i alla kommuner. Ungdomsbibliotekarier bör vara uppdaterade vad gäller ungdomskultur och forskning kring ungdomar. Vi har sett att det är många unga vuxna som söker sig till ungdomsavdelningar. Därför anser vi att det även behövs en plats på biblioteket för de som är 16–25 år. Bibliotekariernas grundinställning, det vill säga värderingar och attityder gentemot ungdomar på bibliotek, spelar stor roll för hur utbredd ungdomsverksamheten är och hur den är utformad. Bibliotekariens syn på vad ett bibliotek ska vara har betydelse för vad verksamheten erbjuder, exempelvis om den riktar in sig mycket på samtal med ungdomar eller exempelvis bokcirkel eller IT-verksamhet.

Vi har tidigare nämnt kompetenser som kan vara till hjälp i arbetet med ungdomar på bibliotek och det har blivit tydligt för oss att personliga egenskaper spelar stor roll i arbetet med ungdomar. Bibliotekarierna kan betyda mycket för ungdomarnas identitetsskapande, inte minst genom litteraturförmedling då många hittar svar på livsfrågor i litteraturen. Ett sätt att vidga de kompetenser som finns på biblioteket kan vara genom samarbeten med andra förvaltningar och organisationer. Vi ser att det är viktigt att bibliotekariernas kompetenser utvecklas kontinuerligt genom fortbildning. Många bibliotekarier ser ungdomar som en utmanande målgrupp att arbeta med. Därför ser vi att det skulle kunna vara en tillgång för bibliotekarieprofessionen om utbildningen hade erbjudit möjligheter att inrikta sig på olika delar av professionen, då det är ett så stort fält. Till exempel skulle det då kunna finnas en inriktning för barn- och ungdomsbibliotekarier, samt skolbibliotekarier.

7.5 Reflektion kring val av teoretiska perspektiv

Vårt val att ha två teorier, institutionell teori och biblioteksmodellen, grundade sig i att vi önskade ha en teori som kunde användas för att analysera samhällets påverkan på biblioteksrummet och en teori som kunde användas för att analysera de inre faktorerna på bibliotek. I efterhand kan vi se att teorierna inte kompletterade varandra i lika hög utsträckning som vi väntade oss, då de har varit svåra att kombinera och istället stått för sig själva. Vi kan nu även se att det hade kunnat vara bra att fokusera på en teori, med fördel då biblioteksmodellen eftersom vi har funnit den mest givande. I institutionell teori har särskilt begreppet legitimitet varit användbart.

Avslutningsvis har det varit intressant att fördjupa oss i dessa två teorier och vi anser att de har bidragit till att ge uppsatsens analys en stadig grund.

7.6 Vidare forskning

Som vi skrivit tidigare är ungdomar på bibliotek ett ämne som det inte forskats mycket kring. Vi anser därför att det finns all anledning att forska vidare inom detta ämne. En begränsning vi ser i vår undersökning är att vi enbart har undersökt bibliotekspersonalens synsätt och tankar. För en vidare forskning inom ämnet vore det relevant att även intervjua ungdomar kring vad de anser om bibliotek. Det hade också varit intressant att studera digitala mötesplatser i relation till ungdomar och bibliotek.

En annan möjlighet till vidare forskning, som vi ser, är att utvidga studien till att inkludera fler stadsbibliotek för att få en bredare bild av hur ungdomsverksamhet ser ut på bibliotek i Sverige. Det skulle även kunna vara givande att undersöka bibliotek i olika nordiska länder och jämföra exempelvis Norge, Danmark, Finland och Sverige. En vidare fråga är även att utveckla hur biblioteken generellt påverkas av samhället och vad som händer med biblioteket och med samhället när biblioteket är den enda öppna offentliga platsen i en stad.

Ytterligare en möjlighet är att studera hur stadsdelsbibliotek arbetar med ungdomar, eftersom det ofta är ute i stadsdelarna ungdomarna bor. Ett exempel som vi tagit upp i den här studien är biblioteket i Bredäng som har gjorts om till ett barn- och ungdomsbibliotek. Det hade även varit intressant att undersöka verksamheten på KRUT efter några år, för att se hur det har fungerat och om de har lyckats inkludera ungdomar från hela Malmö i verksamheten.

Litteraturförteckning

Intervju Anna – 2018-02-14
Intervju Boel – 2018-02-21
Intervju Christine – 2018-02-28
Intervju Dina – 2018-02-28
Intervju Elina – 2018-03-05
Intervju Fredrik – 2017-12-12
Intervju Gisela – 2018-03-09

Agosto, D., Bell, J., Bernier, A., & Kuhlmann, M. (2015). "This Is Our Library, and It's a Pretty Cool Place": A User-Centered Study of Public Library YA Spaces. *Public Library Quarterly*, 34(1), ss. 23–43. DOI: 10.1080/01616846.2015.1000777

Ahrne, G. & Svensson, P. (2015). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber, ss. 8–16.

Akenine, E. & Alvarado, N. (2004). "Jag försöker vara i alla hyllor" Fokusgruppsintervjuer på en webbchatt om bibliotekariers roller. Magisteruppsats, Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap. Borås: Högskolan i Borås. <http://bada.hb.se/bitstream/2320/1115/1/04-81.pdf> [2018-04-03]

Alvesson, M. & Sköldberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion: vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. 2., [uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur.

Ambjörnsson, F. (2003). *I en klass för sig: genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet.

Andersson, E. (2017). Sveriges mest laddade rum – hur räddar vi biblioteket? *Svenska Dagbladet*, 17 december. <https://www.svd.se/sveriges-mest-laddade-rum--hur-raddar-vi-biblioteket> [2017-12-21]

Andersson, J. (2015). *Med läsning som mål. Om metoder och forskning på det läsfrämjande området* (Kulturrådets skriftserie 2015:3). Stockholm: Kulturrådet. http://www.kulturradet.se/Documents/publikationer/2015/med_lasning_som_mal.pdf [2018-05-16]

Andersson, A. & Nore, V. (2002). *Biblioteksrummets förmedlande roll: en studie av Malmö stadsbiblioteks ungdomsavdelning*. Magisteruppsats, Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap. Borås: Högskolan i Borås. <http://bada.hb.se/bitstream/2320/899/1/02-55.pdf> [2017-12-30]

Andersson, M. & Skot-Hansen, D. (1994). *Det lokale bibliotek: afvikling eller udvikling*. København: Danmarks Biblioteksskole.

Aquilonius, J. (2017). Biblo Tøyen – biblioteket utan bibliotekarier. *Biblioteksbladet*. <http://biblioteksbladet.se/biblioteket-utan-bibliotekarier/> [2018-04-20]

Barclay, D. A. (2017). Space and the Social Worth of Public Libraries. *Public Library Quarterly*, 36(4), ss. 267–273. DOI: 10.1080/01616846.2017.1327767

Blomdahl, U. (2016). *Ung livsstil i Helsingborg* [PowerPoint-presentation]. <https://helsingborg.se/wp-content/uploads/2016/06/helsingborg-forelasning-24-maj-ung-livsstil.pdf> [2018-03-25]

Blomdahl, U. (2017a). *Ung livsstil Malmö: en studie av ungdomar i högstadiet*. Malmö: Malmö stad. http://malmo.se/download/18.4cc94c3815be8cd0d0b3636a/1499955476494/ung_livsstil_rapport_webb.pdf [2017-12-30]

Blomdahl, U. (2017b). *Ulf Blomdahl presenterar sammanfattning av Helsingborgs resultat från Ung Livsstil, 2015 – del 2* [video]. <https://www.youtube.com/watch?v=IeV8k-ExF5c> [2018-03-26]

Bouvin, E. (2017). Vi måste ha ett större uppdrag till biblioteken än att bara vara en tyst plats. *Dagens Nyheter*, 12 oktober. <https://www.dn.se/sthlm/vi-maste-ha-ett-storre-uppdrag-till-biblioteken-an-att-bara-vara-en-tyst-plats/> [2017-12-15]

Carlsson, H. & Rivano Eckerdal, J. (2018). Det osynliggjorda arbetet: Konflikter och möjligheter för (folk)bibliotekariens kompetenser i en politiskt turbulent tid. I Hansson, J. & Wisselgren, P. (red.) *Bibliotekarier i teori och praktik. Utbildningsperspektiv på en unik profession*. Lund: BTJ Förlag, ss. 191–208.

Carlsson, K. (2007). "Allt det där ska samsas i ett och samma yrke" – En studie om folkbibliotekariers yrkesidentiteter. Magisteruppsats, Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap. Borås: Högskolan i Borås. <http://bada.hb.se/bitstream/2320/2348/1/07-81.pdf> [2018-04-03]

Chandrasekar, K & Sivathaasan, N. (2016). Children's section of the Jaffna Public Library: user satisfaction survey. *Library Review*, 65(1/ 2), ss. 108–119. <https://doi.org/10.1108/LR-05-2015-0050>

Connell, R. & Pearse, R. (2015). *Om genus*. 3., [omarb. och uppdaterade] uppl. Göteborg: Daidalos.

Dahlkvist, S. (2003). *Att arbeta för ungdomar på folkbibliotek: Hur visar sig bibliotekariens synsätt och kunskaper?* Magisteruppsats, Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap. Borås: Högskolan i Borås. <http://bada.hb.se/bitstream/2320/1008/1/03-94.pdf> [2018-03-25]

Dahlström, B. (2000). "Stå mellan hyllorna och kramas" *Bibliotekariers attityder till ungdomars biblioteksanvändning och läsning*. Magisteruppsats, Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap. Borås: Högskolan i Borås.
<http://bada.hb.se/bitstream/2320/1629/1/00-08.pdf> [2018-04-08]

Deichman (u.å.). *Biblo Tøyen*. <https://www.deichman.no/bibliotekene/biblo-toyen> [2018-04-20]

Ehn, E. (2015). Hässelbybibliotekarie: Skulle du tillåta det om det var dina barn, Katti Hoflin? *Svenska Dagbladet*, 2 juni. <https://www.svd.se/hasselbybibliotekarie-skulle-du-tillata-det-om-det-var-dina-barn-katti-hoflin> [2017-12-21]

Enarson, E., Fichtelius, E., Hansson, K., Klein, J. & Persson, C. (2017). Lever de svenska biblioteken upp till Bibliotekslagen? I Fichtelius, E., Enarson, E., Hansson, K., Klein, J. & Persson, C. (red.) *Den femte statsmakten: bibliotekens roll för demokrati, utbildning, tillgänglighet och digitalisering*. Stockholm: Kungliga biblioteket, Nationell biblioteksstrategi, ss. 415–462.
http://nationellbiblioteksstrategi.blogg.kb.se/files/2017/09/Den_femte_statsmakten_WEBBVERSION.pdf [2018-04-23]

Eriksson, T. (2017). Sälja knark bland böckerna – är det där gränsen går? *Svenska Dagbladet*, 8 maj. <https://www.svd.se/salja-knark-bland-bockerna--ar-det-ar-dar-gransen-gar> [2017-12-21]

Eriksson-Zetterquist, U. (2009). *Institutionell teori: idéer, moden, förändring*. 1. uppl. Malmö: Liber.

Eriksson-Zetterquist, U. och Ahrne, G. (2015). Intervjuer. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber, ss. 34–55.

Ferguson, S. (2012) Are public libraries developers of social capital? A review of their contribution and attempts to demonstrate it. *The Australian Library Journal*, 61(1), ss. 22–33. DOI: 10.1080/00049670.2012.10722299

Fichtelius, E., Enarson, E., Hansson, K., Klein, J. & Persson, C. (red.) (2017). *Den femte statsmakten: bibliotekens roll för demokrati, utbildning, tillgänglighet och digitalisering*. Stockholm: Kungliga biblioteket, Nationell biblioteksstrategi.
http://nationellbiblioteksstrategi.blogg.kb.se/files/2017/09/Den_femte_statsmakten_WEBBVERSION.pdf [2018-05-21]

Görman, U. (2017). *Lathund för etikprovning*. HT-fakulteterna: Lunds universitet.
http://www.hist.lu.se/fileadmin/user_upload/hist/forskning/Lathund_for_etikprovning.pdf [2018-05-15]

Hamada, D. & Stavridi, S. (2014). Required skills for children's and youth librarians in the digital age. *International Federation of Library Associations and Institutions*, 40(2), ss. 102–109. DOI: 10.1177/0340035214529733.

Hansson, J. (2012). *Folkets bibliotek?: texter i urval 1994–2012*. Lund: BTJ förlag.

- Hafström, E. & Kjellin, M. (2017). *Bibliotekariers diversifierade profession: En studie av folkbibliotekariers upplevelser av en yrkesroll i förändring*. Masteruppsats, Institutionen för ABM. Lund: Lunds universitet.
<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOId=8910614&fileOId=8910665> [2018-04-23]
- Hedemark, Å. (2018). Bevara eller förändra? En analys av debatter om folkbibliotek i dagspress 2007–2017. I Hansson, J. & Wisselgren, P. (red.) *Bibliotekariers i teori och praktik. Utbildningsperspektiv på en unik profession*. Lund: BTJ Förlag, ss. 211–231.
- Hellström, L. (2016). *Folkbiblioteket och nyanlända: En kvalitativ undersökning hur bibliotekspersonal arbetar och uppfattar sin funktion i integrationsprocessen*. Kandidatuppsats, Institutionen biblioteks- och informationsvetenskap. Kalmar Växjö: Linnéuniversitetet.
<http://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1069942/FULLTEXT01.pdf> [2018-05-15]
- Helsingborgs stad (2018a). *Kulturförvaltningen*. <https://helsingborg.se/kommun-och-politik/kommunens-organisation/forvaltningar/kulturforvaltningen/> [2018-03-25]
- Helsingborgs stad (2018b). *Skol- och fritidsförvaltningen*. <https://helsingborg.se/kommun-och-politik/kommunens-organisation/forvaltningar/skol-och-fritidsforvaltningen/> [2018-03-25]
- Hjort, M. (2017). *Den demokratiska staden: köpstad, segregation, konstarter och humaniora – att utveckla offentliga rummet – förnuftiga samtal*. Stockholm: Carlssons.
- Hoflin, K. (2015). Kommentar av Katti Hoflin om social oro på bibliotek. *Svenska Dagbladet*, 27 maj.
<https://www.svd.se/kommentar-av-katti-hoflin-om-social-oro-pa-bibliotek> [2017-12-21]
- Howard, V. (2011). What Do Young Teens Think about the Public Library? *The Library Quarterly: Information, Community, Policy*, 81(3), ss. 321–344.
<http://www.jstor.org/stable/10.1086/660134> [2018-03-29]
- Hörnqvist, M. (2016). *Klass*. 1. uppl. Stockholm: Liber.
- International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) (2015). *Guidelines for library services for young adults* (IFLA Professional Report).
<https://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/ya-guidelines2-en.pdf> [2018-05-29]
- Jinnedal, A. & Sonidsson, A. (2006). *På väg att bli vuxen: Unga flickors upplevelser och uppfattningar om bibliotek*. Magisteruppsats, Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap. Borås: Högskolan i Borås.
<http://bada.hb.se/bitstream/2320/1429/1/06-12.pdf> [2018-04-08]

Jochumsen, H., Hvenegaard Rasmussen, C. & Skot-Hansen, D. (2012). The four spaces – a new model for the public library. *New Library World*, 113(11/12), ss. 586–597.

Kalugho, B. A. (2018). The role of the Kenya National Library Service in the provision of information for youth empowerment in Nairobi County, Kenya. *Journal of Librarianship and Information Science*, 50(1), ss. 88–102.

Kann-Christensen, N. (2009). Institutionelle logikker i biblioteksvæsenet og dets omverden NPM vs. Bibliotekarisk praksis. *Dansk Biblioteksforskning*, 5(1), ss. 17–28. <http://danskbiblioteksforskning.dk/2009/nr1/kann-christensen.pdf> [2018-04-23]

Karlsson, C. (2006). *Vad vill ungdomar ha och vad kan folkbiblioteket ge? En fallstudie av ungdomsbiblioteket PUNKTmedis marknadsföring*. Magisteruppsats, Institutionen för ABM, Biblioteks- och informationsvetenskap. Uppsala: Uppsala universitet. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:213423/FULLTEXT01.pdf> [2018-03-29]

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009a). *Interviews – learning the craft of qualitative research interviewing*. 2 uppl. Los Angeles: Sage Publications.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009b). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Lalander, P. & Johansson, T. (2012). *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. 4., uppdaterade uppl. Lund: Studentlitteratur.

Landskrona stad (2016). *Fritids- och kulturförvaltningen*. <https://www.landskrona.se/kommun-politik/kommun/organisation/forvaltningar/fritids--och-kulturförvaltningen/> [2018-03-25]

Lieberg, M. (2009). Unga och rummet. I Lindgren, S. (red.) *Ungdomskulturer*. Malmö: Gleerups Utbildning, ss. 45–59.

Lindgren, S. (2009). Dagens ungdom? I Lindgren, S. (red.) *Ungdomskulturer*. Malmö: Gleerups Utbildning, ss. 9–27.

Listerborn, C. & Nilsson, A. (u.å.). *Lokala föreningars formering och samverkansstrategier i socialt utsatta bostadsområden* (Slutrapport). Malmö högskola: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. https://www.mucf.se/sites/default/files/civilsamhalle_ungdomar_och_samverkansstrategier.pdf [2018-03-26]

Malmö stad (2015). *Om huset*. <https://malmo.se/Kultur--fritid/Biblioteken/Vara-bibliotek/Stadsbiblioteket/Om-oss/Om-huset.html> [2018-04-23]

Malmö stad (2017a). *Om biblioteket*.

<https://malmo.se/Kultur--fritid/Biblioteken/Vara-bibliotek/Stadsbiblioteket/Om-oss/Om-biblioteket.html> [2018-04-23]

Malmö stad (2017b). *Malmö i korta drag*. Fakta och statistik, Malmö stad. <https://malmo.se/download/18.a13b8a215b9c0c8d41ac1ac/1493731028319/Malm%C3%B6%2Bi%2Bkorta%2Bdrag%2B170413.pdf> [2018-04-23]

Malmö stad (2018). *Om forskningsgruppen*. <https://malmo.se/Kommun--politik/Sa-arbetar-vi-med.../Barn-och-ungas-fritid/Ung-livsstil-Malmo/Om-forskningsgruppen.html> [2018-03-25]

Malmö universitet (u.å.) *Spanarverkstad*. <https://www.mah.se/Bibliotek/Bibliotekets-undervisning/Spanarverkstad/> [2018-05-20]

McDowell, J. (2016). *Högljudda och tystade ungdomsgäng – En diskursanalys av debatten om stökiga bibliotek*. Masteruppsats, Institutionen för ABM. Uppsala: Uppsala universitet. <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:934402/FULLTEXT01.pdf> [2017-01-12]

Michnik, K. & Utter, M. (2018). Nyutexaminerade bibliotekariers beskrivna kompetensluckor och utbildningens utmaningar. I Hansson, J. & Wisselgren, P. (red.) *Bibliotekariet i teori och praktik. Utbildningsperspektiv på en unik profession*. Lund: BTJ Förlag, ss. 39–59.

Mogert, R. (2017). Krav på tysta bibliotek ofta främlingsfientliga. *Svenska Dagbladet*, 11 oktober. <https://www.svd.se/borgarradet-krav-pa-tysta-bibliotek-framlingsfientliga> [2017-12-21]

Mosesson, M. (2018). När biblioteket i Åmål tog det drastiska beslutet att låsa dörren vände det. *Dagens Nyheter*, 27 januari. <https://www.dn.se/nyheter/sverige/nar-biblioteket-i-amal-tog-det-drastiska-beslutet-att-lasa-dorren-vande-det/> [2018-03-25]

Myndigheten för kulturanalys (2017). *Barns och ungas kulturaktiviteter* (Kulturfakta 2017:5). Stockholm: Myndigheten för kulturanalys. <http://kulturanalys.se/wp-content/uploads/Barns-och-ungas-kulturaktiviteter.pdf> [2018-03-25]

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2014). *Fokus 14: Ungas fritid och organisering*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. https://www.mucof.se/sites/default/files/publikationer_uploads/fokus-14.pdf [2018-03-26]

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (u.å.). *Myndighetens organisation*. <https://www.mucof.se/myndighetens-organisation> [2018-05-21]

Neuding, P. (2015). Social oro ger stök på bibblan. *Svenska Dagbladet*, 16 maj. <https://www.svd.se/social-oro-ger-stok-pa-bibblan> [2017-12-21]

Neuding, P. (2017). Svara, Mogert, annars är du feg! *Svenska Dagbladet*, 12 oktober. <https://www.svd.se/svara-mogert-annars-ar-du-feg> [2017-12-21]

Nilsson, A & Listerborn, C. (2015). Lokala föreningar och demokrati i socialt utsatta bostadsområden. I 2014 års demokratiutredning. *Låt fler forma framtiden! Forskarantologi* (SOU 2015:96). Stockholm: 2014 års demokratiutredning, ss. 409–463. <https://demokratiutredningen.files.wordpress.com/2015/11/forskarantologi-sou-2015-96.pdf> [2018-03-26]

Nord, K. (2018). Biblioteket – det öppna samhällets sista utpost. *Sydsvenskan*, 28 januari. <https://www.sydsvenskan.se/2018-01-28/biblioteket-det-oppna-samhallets-sista-utpost> [2018-03-25]

Rydsjö, K. & Elf, A. (2007). *Studier av barn- och ungdomsbibliotek: en kunskapsöversikt*. Stockholm: Regionbibliotek Stockholm.

Statistiska centralbyrån (SCB) (2017a). *Kommuner i siffror Malmö*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/kommuner-i-siffror/#?region1=1280®ion2=> [2018-03-25]

Statistiska centralbyrån (SCB) (2017b). *Kommuner i siffror Helsingborg och Landskrona*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/kommuner-i-siffror/#?region1=1283®ion2=1282> [2018-03-25]

Statistiska centralbyrån (SCB) (u.å.). *Socioekonomisk indelning (SEI)*. <http://www.scb.se/dokumentation/klassifikationer-och-standarder/socioekonomisk-indelning-sei/> [2018-04-23]

SFS 2013:801 (2013). Bibliotekslag. Stockholm: Kulturdepartementet.

Spejare, L. (1998). *Bibliotek för alla? om ungdomsverksamhet på bibliotek*. Magisteruppsats, Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap. Borås: Högskolan i Borås.

Svallfors, S. (2016). Klass. I Edling, C. & Liljeros, F. (red.). *Ett delat samhälle: makt, intersektionalitet och social skiktning*. 2. rev. och utök. uppl. Stockholm: Liber, ss. 31–48.

Svensk biblioteksforening (2008). *Bibliotekarien och professionen: en forskningsöversikt*. Svensk biblioteksforening: Stockholm. <http://www.biblioteksforeningen.se/wp-content/uploads/2017/01/bibliotekarien-och-professionen.pdf> [2018-03-26]

Svensk biblioteksforening (2018). *Högt förtroende för folkbibliotek i ny undersökning*. <http://www.biblioteksforeningen.se/nyheter/resultaten-fran-var-anvandarundersokning-om-folkbibliotek/> [2018-05-24]

Svensson, P. & Ahrne, G. (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber, ss. 17–34.

Tjejer i förening (u.å.). *Tjejer i förening*. <http://tjejeriforening.se/> [2018-05-13]

Ungdomsbarometern (2017). *Unga nu och då – trender och förändringar under 30 år*. Stockholm: Ungdomsbarometern. <http://www.ungdomsbarometern.se/wp-content/uploads/2018/01/unga-nu-och-da-trender-och-forandringar-under-30-ar.pdf> [2018-04-20]

Ungdomsstyrelsen (2007). *Unga med attityd: Ungdomsstyrelsens attityd- och värderingsstudie 2007* (Ungdomsstyrelsens skrifter 2007:11). Stockholm: Ungdomsstyrelsen. https://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/unga-med-attityd.pdf [2018-03-28]

Ungdomsstyrelsen (2013). *Unga med attityd 2013: Ungdomsstyrelsens attityd- och värderingsstudie* (Ungdomsstyrelsens skrifter 2013:3). Stockholm: Ungdomsstyrelsen. https://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/publikation-unga-med-attityd2013.pdf [2018-03-28]

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet: Elanders Gotab. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> [2018-05-15]

Ørom, A. (1993). Bibliotekariske identiteter, formidlingsarbejde og arbejdsorganisering. *Biblioteksarbejde*, 1993:39, ss. 37–43. [http://biblioteksarbejde.dk/art/BA39/oerom\(1993\).pdf](http://biblioteksarbejde.dk/art/BA39/oerom(1993).pdf) [2018-04-03]

Bilagor

Bilaga 1 – Intervjuguide bibliotekarier

Introduktion

- Skulle du kunna presentera dig själv och vad du arbetar med?
 - Hur länge har du arbetat här?
 - Skulle du vilja berätta lite om er ungdomsavdelning? (Hur länge har den funnits? Hur uppkom den? Fanns det ett behov?)
 - Vilka är er främsta målgrupp, vilka vill ni nå ut till?
- Vad har ni för riktlinjer att förhålla er till i arbetet med ungdomar? Hur ser du som chef på dem? Hur tycker du att dessa påverkar ert arbete?

Samhället

- Vad har du för tankar kring den pågående biblioteksdebatten?
- Hur tänker du att det omgivande samhället påverkar biblioteksrummet?
 - Och vad har biblioteket för ansvar i samhället som offentlig plats?
 - Hur kan biblioteket arbeta i detta för att skapa trygga rum? Hur tänker ni kring skapandet och upprätthållandet av trygga rum?
- Arbetar ni utifrån någon typ av jämställdhetsperspektiv? Hur arbetar ni med jämställdhetsfrågor?
- Vilka tror du känner sig mest välkomna till ungdomsavdelningen?
 - Hur ser er besöksstatistik ut, vilka besöker främst ungdomsavdelningen.
 - Tror ni att det är några som inte känner sig välkomna?
- Hur arbetar ni för att locka ungdomar från hela [stadens namn], oberoende av socioekonomisk bakgrund?

Utformning

- Hur har ni tänkt när ni har utformat rummet/platsen?
 - Har du några tankar kring hur arbetet med det rumsliga kan skapa inkludering?
 - Arbetar ni kontinuerligt med ungdomarna för att få reda på vad de vill ha? Ommöblering osv.
 - Vilken typ av aktiviteter har ni? Vilka är mest populära? Könsfördelning?

Kompetenser

- Hur ser bemanningen ut hos er?
 - Vilka olika kompetenser finns?
- Vilka kompetenser anser du är till hjälp/krävs för att arbeta med ungdomar på bibliotek?
- Tycker du att det finns en poäng med att ha speciella ungdomsbibliotekarier?

Vision

- Hur ser ni på er ungdomsavdelning i relation till andra stadsbibliotek?
- Hur tänker du att ni ska arbeta med ungdomar i fortsättningen?

Bilaga 2 – Intervjuguide projektledare

Introduktion

- Skulle du kunna presentera dig själv och vad du arbetar med?
 - Hur länge har du arbetat här?
 - Skulle du vilja, kortfattat, presentera projektet KRUT?
 - Vilka är er främsta målgrupp, vilka vill ni nå ut till?
 - Ni har uttalat åldersspannet 14–25, hur kommer det sig att ni valt det?
- Hur har arbetsprocessen sett ut?
 - Hur har förarbetet sett ut?
 - Vilka samarbeten har ni haft kring utformningen av rummet?
- Hur har det varit att driva det här projektet?
 - Vilka olika riktlinjer har du att förhålla dig till från olika håll? Biblioteksplan, kulturnämnd, projektplan osv.

Samhället

- Vad har du för tankar kring den pågående biblioteksdebatten?
- Hur tänker ni att det omgivande samhället påverkar biblioteksrummet?
 - Och vad har biblioteket för ansvar i samhället som offentlig plats?
 - Hur kan biblioteket arbeta i detta för att skapa trygga rum?
- Hur kommer ni att arbeta med jämställdhetsfrågor? Processen/färdig avdelning
- Hur arbetar ni för att locka ungdomar från hela Malmö, oberoende av socioekonomisk bakgrund?

Utformning

- Hur kommer ungdomsavdelningen att vara utformad?
 - Har du några tankar kring hur arbetet med det rumsliga kan skapa inkludering?
 - Vilken typ av aktiviteter kommer att finnas?

Kompetenser

- Har ni diskuterat kring hur bemanningen ska se ut?
 - Vilka olika kompetenser kommer att finnas?
- Vilka kompetenser anser du är till hjälp/krävs för att arbeta med ungdomar på bibliotek?

Vision

- Hur ser ni på er ungdomsavdelning i relation till andra stadsbibliotek?

Bilaga 3 – Intervjuguide pilotstudie

- Vad har ni för aktiviteter och verksamheter?
 - Vilka är mest populära?
- Hur länge har ungdomsavdelningen funnits?
 - Hur uppkom den? Fanns det ett behov?
 - Hur tänkte ni kring det rumsliga?
- Hur arbetade ni i uppbyggnaden med att fråga ungdomar vad de ville ha på en ungdomsavdelning? Ex. Enkäter, fokusgrupper.
 - Arbetar ni kontinuerligt med ungdomarna för att få reda på vad de vill ha?
 - Ommöbleringar osv.
- Vilka tror ni känner sig mest välkomna till ungdomsavdelningen?
 - Hur ser er besöksstatistik ut, vilka besöker främst ungdomsavdelningen.
 - Tror ni att det är några som inte känner sig välkomna?
- Hur tänker ni kring skapandet och upprätthållandet av trygga rum?
- Arbetar ni utifrån någon typ av jämställdhetsperspektiv?
- Vilka kompetenser tycker ni är till hjälp vid arbete med ungdomar på bibliotek?
- Hur ser ni på er ungdomsavdelning i relation till andra stadsbibliotek?
- Finns det något ni hade önskat gick att göra men som ni inte har möjligheter eller resurser att göra?

Bilaga 4 – Arbetsfördelning

Under vårt uppsatsarbete har vi haft en öppen dialog kring innehållet, samt delat lika på det skriftliga arbetet. Vi har båda deltagit under samtliga intervjutillfällen och turats om att intervjua. Vi delade även lika på transkriberingen. Viss läsning har vi delat upp mellan oss, men vi har fört en kontinuerlig dialog gällande urval och relevans. Under hela arbetet har vi diskuterat oss fram till gemensamma beslut, exempelvis gällande struktur, innehåll och planering. Vi har arbetat utifrån en gemensam målsättning och har båda varit lika involverade i hela uppsatsprocessen.